

... Bunu anlatmalısınız ...

Kapak

Önsöz

Kobay olarak kullanılan çocuklar

Giriş

- İrkçi düşüncenin geçmişi
- Yahudi düşmanlığı ve ırk biyolojisi

Savaştan önce Yahudiler

- Çingeneler
- Çingeneler ve ırkçılık
- Eşcinseller
- Sakatlar ve “asosyal” kişiler

Kronoloji 1934 - 1939

Baskı ve takibat

- Segerstedt
- 9-10 kasım olayları

Gettolar oluşturuluyor

- Gettoda yaşam
- İmkânsız seçimler
- Avrupa'nın diğer bölgelerinde Soykırımı
- İskandinavya'daki toplama

Kronoloji 1940 - 1942

Toplama kamplarına gönderme

- Umschlagplatz
- Kan ve gözyaşının aktığı yer
- Çingeneler sevk ediliyor
- Ayrılıklar
- SS Donau ile sevk

Kronoloji 1943 - 1945

Katliam başlıyor

- Einsatz grupları
- Einsatz gruplarından ölüm fabrikalarına
- Operasyon Reinhard
- Franz Stangl
- Auschwitz-Birkenau
- Birkenau'da çekilen 200 fotoğraf
- 600 erkek çocuğu
- Cehennemde çalışmak

Direnme ve kurtuluş

- Varşova gettosundaki ayaklanma
- Soykırım kampında ayaklanma
- Almanların sivil direnşi
- Rosenstrasse protestosu
- İsveç karşı çıkıyor

Seyirci kalanlar

- Katliamın tanıkları
- Demokrasiler kapılarını kapatıyor
- Auschwitz'in bombalanması

Ders?

Kaynakça

Fotoğraflar ve çizgi resimler

Alıntılarla ilgili liste

Parlamentoda temsil edilen partiler kitab hakkında aynı görüşte

... bunu anlatmalısınız...

1933-1945 yılları arasında Avrupa'da
yapılan Soykırımı'yla ilgili bir kitap

Başbakan Göran Persson siyasal parti liderleri arasında, 1997 haziran ayında yapılan tartışmada Soykırımı - “Yaşayan Tarih”- konusunda geniş bir bilgilendirme kampanyasına başlanması için girişimde bulunmuştu. Amaç İkinci Dünya Savaşı’nda görülen Soykırımı’ndan hareketle, insanlık, demokrasi ve tüm insanların eşitliği gibi konuları ele almaktı.

“Yaşayan Tarih” siyasal bildiriler, anababalara ve halka yönelik bilgilendirme malzemesi, okullara, üniversitelere ve araştırma kurumlarına yönelik yatırımları kapsamaktadır. Elinizdeki kitap “Yaşayan Tarih” kapsamı içerisindeki etkinliklerden biridir. Kitap ilk elde yetişkin kişilerin okuması için yazılmıştır.

STÉPHANE BRUCHFELT VE PAUL A. LEVINE

... bunu anlatmalısınız...

1933-1945 yıllarında Avrupa'da yapılan Soykırımı'yla ilgili bir kitap

BAŞBAKANLIK
YAŞAYAN TARİH

Önsöz

Bu kitap “Yaşayan Tarih” projesinin bir parçası olarak Hükümet tarafından ısmarlandı. Soykırımı gibi zor ve geniş bir konuda ve düşünülebilecek en kısa sürede bir kitap hazırlamak kolay değil. İkimiz de Soykırımı’nın ciddi bir şekilde anlatılmasının çok önemli olduğunu düşündüğümüzden, her şeye karşın bu görevi kabul ettik. Soykırımı’yla ilgili bilgi pazarlama yöntemleri veya ahlâkıyla ele alınmasına izin verilebilecek veya ele alınabilecek bir konu değildir. Başarılı olup olmadığımıza karar vermek, doğal olarak bize düşmez. Kitapta somut bilgileri özel kişilerin sesleriyle örerak verdik. Yol boyunca çok güç kararlar almak zorunda kaldık. Büyük ve ağır bir malzemenin içinden hangi seslerin ve yüzlerin kitapta yer alacağına karar vermek bizim için çok zor oldu.

Soykırımı konusunda çok şey biliniyor. Bu eylem, uzun bir zamandır her yönüyle tanınıyor. Auschwitz’e giden yol nefretin propagandasıyla başlamış, insanların hedef gösterilmesi, ayrımcılığa maruz bırakılması ve toplumun dışına itilmesiyle devam etmişti. Bunun ardından toplama, sürgün ve nihayet özel olarak inşa edilmiş tesislerde fiziksel yoketme geldi. Tam olarak kaç kişinin Nazi’lerin “Yabancı ırklardan arındırılmış” Büyük Almanya hayallerinin kurbanı olduğunu hiç bir zaman saptayamasak da katliamın boyutları belli. Sistemli katliamın kurbanı olan Yahudilerin sayısı beş ile altı milyon arasında. Katledilen Çingenelerin sayısı ise yarım milyonun üzerinde. Nazizm’in diğer kurbanları arasında yüz bini aşkın sakat, zekâ özürlü ve “asosyal”, binlerce eşcinsel, yine binlerce Yehova Şahidi, birkaç milyon Polonyalı sivil ve Sovyet savaş esiri yer alıyor. Bütün bu sayılar ne anlama

geliyor? Sayıların çok büyük boyutlu olması bunların soyutlaşmasına yol açmakta ve insanın sayıların içerdiği gerçeğe sırt çevirmesini kolaylaştırmaktadır. Bu nedenle her sayının arkasında bir ismin, bir yüzün, sevilen bir insanın, yitirilmiş bir geleceğin, çocukların, anababaların, akrabaların bulunduğunu kavramaya çalışmamız gerekir. Bu yüzden kitabımıza bir sonraki sayfada Bullenhuser Damm’daki çocukları anlatarak başladık. Çocukların öyküsü sonu acıklı biten bir öykü. Ne yazık ki Soykırımı’nın karakter özelliği böyle. Naziler savaşta bir buçuk milyon Yahudi çocuğunu öldürdü. Başka bir deyişle Avrupa’da yaşayan on Yahudi çocuktan dokuzu yaşamını yitirdi. Böyle bir şey nasıl oldu, nasıl gerçekleşti?

Umudumuz bu kitabın İsveç’te Soykırımı’yla ilgili bilgilere ve eğitime katkı sağlaması ve anababalarla çocuklar arasında sadece bugün değil ilerideki yıllarda da ahlâk, demokrasi, etik ve insani değerler konusunda sohbet ve tartışmalarda çıkış noktası olmasıdır. Ancak bu kitap konuyla ilgilenen bir kişi için başlangıçtan başka bir şey olamaz. Kitapta yer alan bilgiler İkinci Dünya Savaşı sırasındaki korkunç yıllarla ilgili bilgi denizinin sadece birkaç damlasını oluşturmaktadır. Bu nedenle bu kitabı okuyan herkesi kendi başına araştırma yapmaya devam edip bu denizin derinliklerine inmeye çağırıyoruz.

Son olarak, fırsattan yararlanıp, bize yardımcı olan ve kitabın bu kadar kısa bir zamanda yazılmasını sağlayan herkese teşekkür etmek isteriz. Onların yardımı olmadan bunu gerçekleştirmek mümkün değildi. Projenin gerçekleştirilmesi için onlardan isteyebileceğimiz katkıların çok üzerinde destek ve özveride bulundular: Lena Albiñ (Natur och Kultur Yayınevi), Anna-Karin Johansson (Information Rosenbad ve proje sorumlusu), Sanna Johansson (Resim yönetmeni), Jakob Wegelius (harita ve çizgi

resimler), Elsa Wohlfahrt (mizanpaj), Marita Zonabend ve Eva Åkerberg (çeviriler). Son olarak yazı kurulu asistanları Anita Korp ve Mia Löwengart’a teşekkür etmek isteriz. Anita Korp ve Mia Löwengart’ın kitapla ilgili tüm çalışmalarda payı var. Onların katkıları olmasaydı bu kitap hazırlanamazdı.

Stockholm, Ocak 1998

Stéphane Bruchfeld ve Paul A. Levine

Kobay olarak kullanılan çocuklar

1945 yılı nisan ayında müttefik ülkelerin orduları Nazi Almanyası'na girip ilerlemeye başladılar. Ancak Almanya'nın teslim olması 8 mayıs'a kadar sürdü. Suç işlediklerinin bilincinde olan kişiler halen kanıtları yok etmeye çalışıyor ve "ne kadar kanıtı yok edersem o kadar iyi", diye düşünüyordu.

Hamburg yakınlarındaki Neuengamme toplama kampında bulunan İskandinav esirler, Adolf Hitler'in son doğum gününü kutladığı 20 nisan günü, saat sekizde, beyaz otobüs adı verilen otobüslerle kamptan alındılar ve kurtarıldılar. Kampta, aralarında iki çift kardeşin de bulunduğu ve yaşları beş ile on iki arasında olan onu kız onu erkek yirmi Yahudi çocuk da vardı. Kurtarma eylemi bu çocukları kapsamıyordu. Çocuklar Neuengamme'da SS doktoru Kurt Heissmeyer'in aylar önce başlattığı tıbbi "deney"lerinde deney aracı olarak kullanılmaktaydılar. Heissmeyer çocukların lenf bezlerini ameliyatla almış ve ciltlerine iğneyle canlı tüberküloz mikrobi aşılamıştı. Bakteriler birkaç çocuğun sonda yoluyla doğrudan doğruya akciğerlerine verilmişti. Heissmeyer 1964 yılında yapılan bir sorgulamada kendisinin "Yahudilerle deney hayvanları arasında prensip olarak herhangi bir fark görmediğini" söyledi.

Son İskandinav esirin kamptan uzaklaştırılmasından birkaç saat sonra çocuklar, kendilerine bakıcılık yapan dört yetişkin esirle birlikte Hamburg'da okul olarak kul-

lanılan büyük bir binaya getirildiler. Henüz geceyarısı olmamıştı. Yetişkin esirler Gabriel Florence ve René Que-nouille adlı iki Fransız doktor ile Dirk Deutekom ve Anton Hölzel adlı iki Hollandalı'ydı. Okulun adı Bullenhu-ser Damm'dı ve okul birkaç aydır esir kampına ait ek bir bina olarak kullanılıyordu. Serbest bırakılacak olan İs-kandinav esirler bu okulda toplanıyordu.

Çocuklardan ve dört yetişkinden oluşan grup bodruma indirildi. Önce yetişkinler kazan dairesi-nin tavanındaki borulardan birine asıla-rak öldürüldü. Sonra sıra çocuklara gel-di. O sırada orada bulunan SS doktoru Alfred Trzebinski'nin daha sonra yaptığı açıklamaya göre çocuklardan bazılarına, örneğin durumu çok kötü olan Georges-André Kohn'a iğne yapılarak morfin ve-rilmişti. Önce baygın yatan Georges-An-dré asıldı. Yalnız Georges-André tavan-daki boruya değil de duvarda bulunan bir çengele asıldı. İpin iyice sıkışması için SS onbaşısı Johan Frahm ipi, vücudunun

tüm ağırlığından yararlanarak çekmek zorunda kaldı. Frahm daha sonra çocukları, her çengele bir çocuk olmak üzere ikişer ikişer astı. Frahm 1946'da yapılan bir sorgu-lamada, çocukları "tablo gibi" astığını anlattı. Çocukların hiç birinin ağlamadığını ileri sürdü.

Çocukların hepsi öldükten sonra orada bulunan SS üyelerine içki ve sigara dağıtıldı. Ardından, sıra, asılmayı bekleyen, yirmi Sovyet esirinin oluşturduğu ikinci gruba gelmişti. Sovyet esirlerinin adlarını bilmiyoruz. Ama ço-cukların adlarını biliyoruz: 5 yaşındaki Mania Altmann, 12 yaşındaki Lelka Birnbaum, 11 yaşındaki Surcis Gol-dinger, 7 yaşındaki Riwka Herszberg, 8 yaşındaki Alex-

12 yaşındaki George-André Kohn ve ailesi 17 ağustos 1944 tarihinde Paris'ten alınarak Auschwitz'e götürüldü. Daha önce Fransa'dan 78 kez sevk yapılmıştı. Bu 79. sevkıyattı ve son Yahudi sevkıyatlarından biriydi. Georges-André Auschwitz'e getirildikten sonra sözde tıbbi de-neylere tabi tutulmak üzere diğer esirlerden ayrıldı. Kasım ayı sonunda Neuengamme kampına sevk edildi. Soldaki resimde Georges-André'yi 1944 yılında sürgün edilmeden önce görüyoruz. Yukarıdaki resim ise, onun, Neuengamme'daki durumunu gösteriyor. Bu resim George-An-dré'nin koltuk altı lenf bezlerini ameliyatla çıkaran SS doktoru Kurt He-issmeyer tarafından, ameliyattan sonra çekilmiş.

ander Hornemann, 12 yaşın- daki Eduard Hornemann, 6 yaşındaki Marek James, 12 yaşındaki W. Junglieb, 8 yaşındaki Lea Klygermann, 12 yaşındaki Georges-André Kohn, 11 yaşındaki Blumel Mekler, 12 yaşındaki Jacqueline Morgenstern, 10 yaşındaki Eduard Reichenbaum, 7 yaşındaki Sergio de Simone, 10 yaşındaki Marek Steinbaum, 8 yaşındaki H. Wassermann, 5 yaşındaki Eleonora Witónska, 7 yaşındaki Roman Witónski, 12 yaşındaki Roman Zeller, 9 yaşındaki Ruchla Zylberberg.

Cesetler ertesi gün yeniden Neuengamme'a götürül-dü ve orada yakıldı. Bu okulun adı, bugün, Janusz-Korc-zak Schule. Okul alanında çocukların anısına küçük bir gül bahçesi oluşturuldu.

Giriş

Nazi Almanyası'nın tarihini Nazilerin dünya anlayışından ayırmak mümkün değildir. Soykırımı Adolf Hitler'in, Mein Kampf (Kavgam) adlı kitabında dile getirdiği ırkçı ideolojiye ait düşüncelerden kaynaklanmıştır. Hitler ve Nasyonal Sosyalist Parti temelde yatan ırkçı bakış açısını, demokratik topluma ve bu toplumun değer yargılarına karşı duyduğu nefreti her zaman açıkça dile getirmiştir. Naziler için "ırk" her şeydi. Bireylerin ırkçı devletin aracı olmaktan başka hiç bir değeri yoktu. Bu ideoloji Nazilerin, 30 ocak 1933'te yönetimi ele geçirmelerinden hemen sonra uygulanmaya başlandı.

İrkçi düşüncenin geçmişi

Ancak ırkçı düşünceler çok önceleri Avrupa'da yayılmaya ve kök salmaya başlamıştı. Düşünür ve filozoflar 17. yüzyıldan bu yana insanlar arasında ırkların varlığı üzerine akıl yürütmektedirler. Fransız diplomat Arthur de Gobineau 1854 yılında "insan ırklarının eşitsizliği" adını taşıyan ve çok etkili olan bir kitap yayımladı. Gobineau'ya göre "ari" ırk diğer ırklardan daha üstündü ve bu ırk aynı ölçüde "soylu" olmayan başka ırklarla "karışma" tehlikesiyle karşı karşıyaydı. Avrupa'da milliyetçiliğin ve emperyalizmin her gün biraz daha önem kazandığı bir dönemde bu tür düşünceler kolayca kabul görüyordu.

Charles Darwin'in doğaya en iyi şekilde uyum sağlayan canlının yaşamaya devam ettiği, diğerlerinin yok olduğu inancına dayalı doğal ayıklanma teorisinden esinlenen Batılı bilim adamları ve aydınlar Darwin'in biyoloji alanındaki düşüncelerini beşeri topluma uygulamaya baş-

ladılar. Sosyal Darwinizm "güçlülerin" "güçsüzleri" yönetme hakları olduğu şeklinde düşünceler içeriyordu. Bu konuda büyük etkinliği olan düşünürlerden biri Alman-İngiliz H.S. Chamberlain'di. Chamberlain 1899'da gelecek ilgili bir düşünce ortaya attı ve buna göre "ari ırk", germlerin liderliğinde Hristiyan Avrupa uygarlığını düşmandan, "Musevilikten" kurtaracaktı.

Yahudi düşmanlığı ve ırk biyolojisi

Yahudiler Avrupa'da, antik çağdan bu yana yaşamaktaydı. Hristiyan Kilisesi ortaçağın başlarında Yahudileri Hz. İsa'yı öldürmek ve onu Mesih olarak kabul etmemekle suçladı. Birkaç yüzyıl boyunca Yahudiler dönem dönem şiddetli baskılara (pogromlar) ve toplu katliamlara maruz bırakıldı. 1789 Fransız Devrimi ve bu devrimin demokrasiyle ilgili idealleri sonucu Yahudilerin koşullarında iyileştirmeler yapma olanağı doğdu.

Yahudilerin 19. yüzyılda özgürlüklerine kavuşmaları üzerine olağan bir yurttaş olarak toplumsal yaşama katılmaları mümkün oldu. 19. yüzyılın sonlarına doğru, Yahudilerin özgürleşmesine tepki olarak yeni bir tür Yahudi düşmanlığı (antisemitizm) ortaya çıktı ve antisemitizm siyasal bir araç olarak kullanılmaya başlandı. Manevi, ekonomik ve siyasal güvensizlik ortamının yaşandığı dönemlerde Yahudi düşmanları Yahudileri toplumda aşırı derecede nüfuz sahibi olmakla suçladı. Yahudiler tüm dünyada gücü ele geçirmek için bir plan hazırlamış olmakla suçlandı.

Yine o sıralarda çağdaş bilim sosyal darwinci düşüncelerden etkilenmeye başlamıştı. Bunun en uç şekli ırk hijyeni de denilen öjenik oldu. Öjenistler toplumun, "zayıfların" kötü genlerinin tehdi altında olduğunu ileri sürüyorlardı. Onlara göre bu genlerin üremesi ve yayıl-

"Hiç bir şey İrk'a sahip olma bilinci kadar inandırıcı değildir. Açıkça tanımı yapılmış, temiz ırka bağlı bir insan bu duyguyu hiç bir zaman yitirmez... İrk bir insanı kendisinden daha yukarılara çıkarır: ona olağandışı - neredeyse doğüstü diyebilirim - bir güç verir ve bu güç onu dünyanın binbir köşesinden gelip bir araya toplanmış olan insan kargaşasından tamamen farklı kılar."

H. S. CHAMBERLAIN, AVRUPALI İRK İDEOLOĞU

“Yahudi sorunu sadece ticari bir sorun değildir. Aynı zamanda ırk ve kültür sorunudur. (...) Yahudilik Avrupa halklarının felaketidir.”

PEHR EMANUEL LITHANDER, İSVEÇLİ TÜCCAR
VE MİLLETVEKİLİ, 1912

Oyunun adı “Juden raus!” (Yahudiler dışarı!). Bu oyun Alman üretici tarafından hem çocukların hem yetişkinlerin oynayabilecekleri “çok eğlenceli bir oyun” olarak takdim edilip 30'larda piyasaya sürülmüştü. Oyunda kullanılan taşların her birinin Yahudilerin Ortaçağ'da taşımak zorunda oldukları şapkaya benzer bir şapkası var. Şapkalara Yahudi düşmanlığı içeren karikatürler çizilmiş. Oyun tablasında şunlar yazıyor: “6 Yahudiyi kovalamayı başırırsan kesin bir zafer kazanmış sayılırsın!”.

“Bu gençlik Alman gibi düşünmekten ve Alman gibi davranmaktan başka hiç bir şey öğrenmiyor. Ve bu oğlan veya kız çocuğu on yaşında örgütlerimize katılıp çoğunlukla ilk defa temiz havayı soluyacak, dört yıl sonra öncülerden Hitler gençliği’ne katılacak ve onları bir dört yıl daha orada tutacağız (...) ve bir daha hiç bir zaman, yaşadıkları sürece asla özgür olmayacaklar.”

ADOLF HITLER’İN 2 ARALIK 1938’DE YAPTIĞI KONUŞMASINDAN

Hitler gençliği’nden bir genç Polonya’daki bir Alman kolonisinde bir kız çocuğuna ders veriyor. Bu koloniler Alman “yaşam sahasını” doğuya doğru genişletmek amacıyla oluşturulmuştu. Yerli halk ev ve arazilerinden sürülmüş ve buralara Alman aileler yerleştirilmişti.

ması durdurulduğu takdirde toplumun kalitesi ve “sağlığı” korunmuş ve iyileştirilmiş olacaktı. Öjenik hareketin düşünceleri 20. yüzyılda Avrupa ve ABD’de hayata geçirildi ve çoğunluğu kadın olmak üzere yüzbinlerce kişi kısırlaştırıldı.

1914-1918 yılları arasında yer alan I. Dünya Savaşı sanayileşmiş toplumların topluca insan öldürme yeteneğini tüm dünyaya göstermişti. Nazi partisinin birçok üyesi savaşa katılmış kişilerdi ve felaketi yaşamışlardı. Almanya’nın yenilgisi Alman Yahudilerin suçu olarak görülüyordu. Bu yenilgi rövanş isteği yaratmıştı. Naziler Almanya’nın kurtarılması ve yeni bir Almanya’nın oluşturulabilmesi için ırk biyolojisi, öjenik ve Yahudi düşmanlığının pratik politik yaşama girmesi gerektiğini söylemeye başladılar. Amaç “ırk yönünden temiz” ve homojen bir toplum oluşturmaktı. İnsanlar arasındaki “doğal” farklar ön plana çıkarılıyor ve alkışlanıyordu. 1935 yılında yürürlüğe giren Nürnberg Yasaları bu düşüncenin ürünüydü.

Söz konusu yasalar Yahudileri amaçlıyordu. Ancak kısa bir süre sonra Çingeneleri de kapsamaya başladı. Sadece “Alman kanından veya Alman kanıyla akraba olan yurttaşlar” yurttaşlık haklarından tam olarak yararlanabilecekti. Tasarıyı hazırlayan hukukçuların yorumu şöyleydi: “Nasyonal Sosyalizm tüm insanların eşit olduğu (...) yolundaki inançların karşısına, burada, sert olmakla birlikte gerekli olan ve insanların temelde farklı olduklarını ifade eden inancı koymaktadır...”

Tüm bu etkenler gerek ideolojik gerekse psikolojik ve teknolojik olarak Soykırımı’nın temelini oluşturdu. Hitler ve Nazi ideolojisinin bir sonucu olarak 1933 ile 1945 yılları arasında Yahudiler ve Çingeneler topluca katledildi.

N° 413 SÉRIE :
PRÉFECTURE D'INDRE-&LOIRE
Carte d'identité
Signature du titulaire : *Anny Horowitz*
Empreinte digitale :
Nom : HOROWITZ
Prénoms : Anny- Yolande
Profession : sans
Né le 2 Juin 1933
à STRASBOURG
Département du Bas Rhin
Domicile : 21, rue Rode - BORDEAUX (Gironde)
A TOURS le 4 Décembre 1940
Le Préfet,
Taille :
Cheveux : blond
Moustache :
Yeux : bleus
Signes particuliers :
Nez : rec.
Forme générale du visage : all.
Teint : rosé
Corp. : moy.
CIRCULATION

Anny Horowitz'in kimliği tesbit ediliyor

Fransa'nın 1940 yılında Almanlar tarafından işgalinden sonra tüm Yahudiler kayıtlara geçiriliyor. Bu işlem imhaya giden yolun ilk adımını oluşturuyor.

Anny Horowitz, 1933 Strasbourg doğumlu, Yahudi ve “göz hapsinde bulunan yabancı”. Kimlik belgesinde yer alan bilgiler bunlar. Anny Horowitz önce, Tours yakınlarında bir kampa kapatıldı. Daha sonra Paris'in banliyölerinden birinde bulunan Drancy kampına götürüldü. Oradan 11 eylül 1942'de Fransa'dan yapılan 31. nakliyatla Auschwitz'e

gönderildi. Annesi Frieda ve 7 yaşındaki kız kardeşi Paulette de yanındaydı. Trende 1000 erkek, kadın ve çocuk vardı. Auschwitz'e vardıklarında aralarında çocukların tamamı olmak üzere 600'ü aşkın kişi doğrudan gaz odalarına götürüldü.

Anny ve Paulette Soykırımı'nda öldürülen bir buçuk milyon Yahudi çocuktan ikisiydi. Ortalama on çocuktan biri savaştan canlı olarak kurtulabildi. Kimi bölgelerde, örneğin Polonya ve Baltık ülkelerinde Yahudi çocukların yaşama şansı çok daha azdı.

*“Tüm Alman gençliği
halka ve halk birliğine
hizmet etmek üzere
babaevi ve okul dışında
Hitler gençliği
içerisinde bedensel,
ruhsal ve ahlaki olarak
Nasyonal Sosyalizm’in
ruhuna uygun bir
şekilde eğitilecektir.”*

HİTLER GENÇLİĞİ'YLE
İLGİLİ YASADAN, 1935

1938 yılında yayımlanan “Der Giftpilz”
(Zehirli mantar) adlı Alman çocuk
kitabından. Resimde Yahudi öğretmen ve
çocukların “tamamen ari” hale getirilen
okuldan nasıl uzaklaştırıldıkları görülüyor.
Kitapta yer alan açıklamalardan biri şöyle:
“Zehirli mantarlarla yenebilen mantarları
birbirinden ayırmak ne kadar zorsa
Yahudilerin haydut ve mücrim olduklarını
anlamak daha da zordur.”

1919

16 eylül Adolf Hitler Alman İşçi Partisi'ne (DAP) giriyor

1920

8 ağus. Alman Nasyonal Sosyalist İşçi Partisi (NSDAP) kuru-
luyor

1923

8-9 kasım "Birahane darbesi". Hitler Bavyera Hükümeti'ni devir-
meye çalışıyor ancak darbe girişimi başarısızlıkla so-
nuçlanıyor. 1924 yılı nisan ayında beş yıl hapis cezası-
na çarptırılıyor. Cezaevinde "Mein Kampf" adlı kitabı
yazıyor..

1925

kasım Hitler'in özel muhafız birliği olarak Münih'te SS
oluşturuluyor.

1928

20 mayıs Parlamento seçimleri. Nazi Partisi oyların yüzde
2,6'sını alıyor.

1930

14 eylül Parlamento seçimleri. Tüm dünyayı sarsan ekonomik
bunalımın etkisiyle Naziler oyların yüzde 18,3'ünü
kazanıyor.

1931

aralık Almanya'da işsizlik acil bir sorun oluyor. İşsiz sayısı
5,6 milyona ulaşıyor.

1932

ilkbahar Hitler Almanya'nın Cumhurbaşkanı olmak için katıldığı
iki seçimde yenilgiye uğruyor.

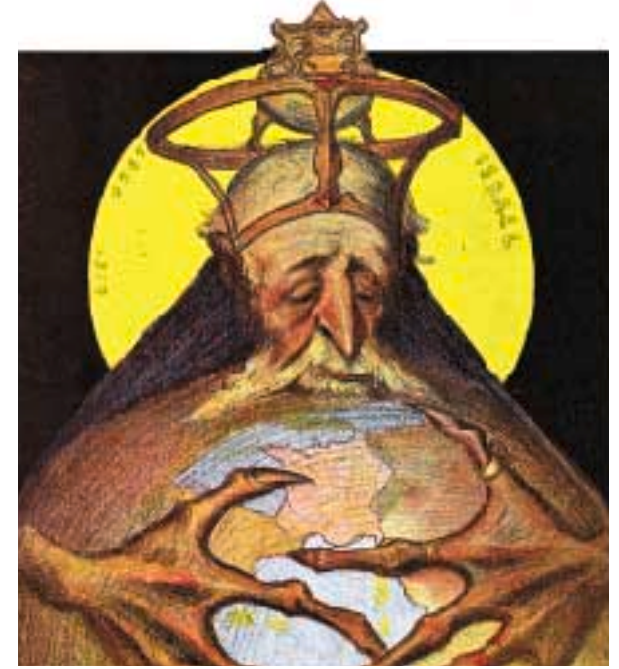
31 tem. Parlamento seçimleri. Nazi Partisi'nin serbest seçim-
lerde sağladığı en büyük başarı bu seçimlerde gerçek-
leşiyor. Oyların yüzde 37,4'ünü alan Naziler
Almanya'nın en büyük partisi oluyor.

6 kasım Parlamento seçimleri. Naziler geriliyor. Oy oranları
yüzde 33,1'de kalıyor.

1933

30 ocak Adolf Hitler Almanya Başbakanı oluyor. Alman
Yahudiler kısa bir süre sonra Nazilerin Yahudi
düşmanı politikalarının sonuçlarını görmeye başlıyor.
20 mart Münih'in 16 km kuzey batısında Dachau adlı ilk topl-
ma kampı oluşturuluyor.
1-3 nisan Yahudi avukatlar , doktorlar ve Yahudilere ait dükkânlar
boykot ediliyor.
nisan Yahudilerin devlet memuru olmaları yasaklanıyor.
10 mayıs Naziler Yahudi yazarların ve Nazizm'e karşı olan
yazarların kitaplarını meydanlarda yakıyor.
14 tem. NSDAP Almanya'da, faaliyeti serbest bırakılan tek
parti oluyor. Çingenelerin, gelişme özürü kişilerin ve
siyah Almanların zorla kısırlaştırılmalarına izin veren
yasalar çıkarılıyor.
eylül Yahudilerin kültürel etkinliklere katılmaları
yasaklanıyor.

Kronoloji 16, 33 ve 45. sayfalarda devam ediyor.

1898 yılında yapılmış, Yahudi düşmanlığı içeren, "klasik" bir Fransız
karikatürü. Karikatürdeki sembollerin çoğu Nazi Yahudi düşmanlığının
merkezi temalarını oluşturdu.

Savaşın Önce Yahudiler

Naziler yönetime gelmeden önce Avrupa'nın her ülkesinde bir Yahudi topluluğu vardı. Ancak Batı ve Orta Avrupa'daki Yahudilerin yaşamı Doğu Avrupa'dakilerden farklıydı. Batı ve Orta Avrupa'daki Yahudilerin çoğunluğu yüzlerce yıllık ayrımcılık, baskı ve gettolarda tecrübelerden sonra 19. yüzyılın ortalarında özgürlüklerine kavuştuktan sonra yurttaşlık haklarını elde etmişlerdi. Bu yeni özgürlük sonucu Yahudiler kısa bir süre içinde Avrupa toplumunun çağdaşlaşmasına katkıda bulunmaya başladılar. Tüm başarılarına karşın, veya belki de bu başarılar yüzünden, özellikle toplumsal değişikliklere karşı olan gruplar siyasal saldırılarında Yahudileri kendilerine hedef seçtiler.

Batı ve Orta Avrupa'daki Yahudilerin çoğunluğu günlük toplum yaşamının doğal bir parçası haline gelmişti. Yahudilere karşı hala kin besleniyor ve düşmanlık duyguları dile getiriliyordu, ancak Yahudi ailelerin çoğu kendini güven içinde hissediyor ve geleceğe umutla bakıyordu.

Yahudi erkekler I. Dünya Savaşı'na katılmış ve anavurtları için gururla savaşmışlardı. Sonra da bulundukları ülkelerin onarım çalışmalarına katılmışlardı. Bu nedenle Nazizm'in ani çıkışının Yahudi topluluklarının sonu olacağını çok azı tahmin edebilmişti.

Doğu Avrupa ülkelerinde yaşayan Yahudiler, bu ülkelere, 14 ve 15. yüzyıllarda Almanya ve Fransa'dan göç et-

mişti. Dünyanın en büyük Yahudi nüfusunun bulunduğu Polonya, Baltık ülkeleri, Ukrayna, Rusya ve Romanya gibi ülkelerde, yüzyıllar geçtikçe, Museviliğe ve Yidiş'e dayalı bir kültür oluştu. Yahudiler kasaba ve köylerde Hristiyan halktan ayrı ve onların uzağında yaşıyordu. Doğu Avrupa'daki Yahudilerin çoğunluğu, 20 yüzyılın başlarında, hâlâ, tarih boyunca sürdürdükleri gelenekleri sürdürüyor ve aynı mesleklerde çalışıyorlardı. Ancak Yahudi nüfusun önemli bir bölümü toplumda ilerlemeye

başlamış ve şehirlerde yaşayan orta sınıfın bir parçası haline gelmişti. Bu Yahudiler tüm önyargılara karşın şehir yaşamında önemli bir rol oynuyordu.

Yahudi düşmanlığının Avrupa kültüründe derin kökleri vardı ve bu düşmanlık, hükümetlerin Yahudi düşmanı propagandaları ve politikalarıyla daha da arttı. Yaşam koşullarındaki zorluklar, daha önce, milyonlarca Yahudi'nin

öncelikle ABD olmak üzere başka ülkelere göç etmesine yol açmıştı. 1930'larda, bölgedeki ülkelerin bir çoğunda yaşayan Yahudi azınlıklarla, onlardan çok daha kalabalık olan Hristiyan çoğunluk arasındaki ilişkiler hiç iyi değildi. Her iki gruptan bir çok insan bu koşulların değiştirilmesini istiyordu. İkinci Dünya Savaşı patlak verdiği sırada Doğu Avrupa ülkelerinde yaşayan milyonlarca Yahudi, kısa bir süre sonra Nazilerin imha çarkında ölüme gidecekti.

“Dünya, yaşamak için tehlikeli bir yer - kötülük yapan insanlar olduğu için değil, yanlarında durup onların kötülük yapmalarına izin verenler olduğu için.”

ALBERT EINSTEIN, FİZİKÇİ VE
İNSANLIK MÜCAHİDİ

Anne Frank

Anne Frank 1929 yılı haziran ayında Almanya'nın Frankfurt am Main kentinde doğdu. Anne Frank'ın günlüğü Soykırımı'yla ilgili en tanınmış belgelerden biridir. Anne 13 yaşındayken günlük tutmaya başladı. Günlük kısa bir süre önce orijinal haliyle basıldı ve 50'yi aşkın dile çevrildi.

Anne 1933'de, Hitler'in yönetime geçmesinden kısa bir süre sonra babası Otto, annesi Edith ve kız kardeşi Margot'la birlikte Hollanda'ya kaçtı. Almanya'daki diğer birçok Yahudi gibi Frank ailesi de baskılardan korunmak için sığınacak emin bir yer bulduklarını sanıyorlardı. Fotoğrafta (sağda) altı yaşındaki Anne'yi 1935 yılında Amsterdam'da arkadaşı Sanne ile birlikte görüyoruz.

Almanların 1940 mayıs ayında Hollanda'yı işgal etmeleriyle ailenin Amsterdam'daki günlük yaşamı birden bire sona erdi. Nazilerin Hollanda'daki ve tüm Batı Avrupa'daki Yahudilere uyguladıkları baskılar, Otto Frank'ı, ailesini Polonya'daki soykırım kamplarına gönderilmekten kurtarmak için, gizlenecek bir yer bulmak zorunda bıraktı. Aile 1942 temmuz ayında, bir binanın çatı altında gizli bir bölüme gizlendi.

Anne bu önemli kararı günlüğünde şöyle anlatıyor: "Gizlenmek tehlikeliydi. Gizlenen Yahudiler keşfedildiklerinde veya ele verildiklerinde derhal toplama kampına gönderiliyordu. Birine yardım etmenin cezası ölümdü."

Komşuları ne kadar yardımcı oldularsa da, Gestapo bir ihbar sonucu durumu öğrendi ve aile 4 ağustos 1944'te yakalandı.

Onlardan önce 100 000 Hollandalı Yahudi gibi Frank ailesi de Amsterdam yakınlarındaki Westerbork kampına getirildi ve oradan 1944 yılı eylül ayı başında Auschwitz toplama kampına gönderildi.

Edith Frank 1945 yılı ocak ayında Auschwitz'in kurtarılmasından kısa bir süre önce öldü.

Anne ve Margot Almanya'daki Bergen-Belsen toplama kampına gönderildi. Burada her ikisi de 1945 yılı mart ayında tifüsten öldü. Kurtuluş gününü hiç bir zaman yaşamadılar. Otto Frank Auschwitz'deki esaretten canlı olarak kurtuldu. Bir zaman sonra Hollanda'ya döndü ve Anne'nin günlüğünü yola çıkarken muhafaza etmeleri için teslim ettiği yakın dostlarından geri aldı.

Çingeneler

Ortaçağ'da Kuzey Hindistan'dan kaçan Çingeneler Pers Krallığı, Anadolu ve Balkanlar üzerinden Avrupa'ya geldiler. Birçokları Çingeneleri Yahudilerle Yahudi olmayan göçebelerin karışımından oluşan insanlar olarak görüp Yahudiler gibi onları da İsa'nın ölümünden sorumlu tuttular. Avrupa'da Çingene öldürmek yüzyıllar boyu ciddi bir suç sayılmadı. Hatta Orta ve Doğu Avrupa'da "Çingene avı" bile yapılıyor, Çingeneler av hayvanı gibi kovalanıp öldürülüyordu.

Zamanla Çingenelerin kimisi göçebe yaşamını sürdürürken kimisi de belli bir yere yerleşti ve yavaş yavaş topluma karıştı. Çingeneler gün geçtikçe etnik bir grup olmaktan çok düşük statülü sosyal bir grup olarak görülmeğe başlandı. Çingeneler hakkında her zaman kötü şeyler söylenmiş ve önyargılar olmuştur. Şu andaki çağdaş toplumlarda bile Çingenelerin çocuk kaçırdıkları, büyücülükle uğraştıkları ve tehlikeli hastalıklara neden olduklarına inanan insanlar olmuştur. Çingenelere her zaman derin ve geniş bir kuşku ve hoşgörüsüzlükle yaklaşılmıştır ve bu tavır halen sürmektedir.

Çingeneler ve ırkçılık

1930'larda tüm Avrupa'da Çingene vardı. Almanya'da karavanlarda oturan veya normal kentli gibi yaşayan Çingene sayısı 30 000 dolayındaydı.

Çingenelere karşı ayrımcılık Nazilerin yönetime gelmelerinden çok daha önce başlamıştı ve daha 20. yüzyılın başlarında Almanya'da kurulan bir "Çingene Bilgilendirme Bürosu" Çingeneleri kaydetmeye başlamıştı. Çingenelerin tehlike oluşturduğu ve onlara karşı korunmak gerektiği ileri sürüldü. Özellikle "ırk karışımı" konusunda

1930'larda Almanya'da çekilmiş olan bu fotoğraf Çingelerin hayatından klişeleşmiş bir görüntü sunuyor. Aslında Almanya'daki Çingenelerin birçoğu göçebe yaşamı terketmiş ve şehir hayatına uyum sağlamıştı. Yüz binlerce Çingene ve büyük bir olasılıkla resimde gördüğümüz çocuklar savaş sırasında Naziler tarafından öldürüldü.

halk uyarıldı.1905'te yüzlerce Alman Çingenesinin soyla ilgili özellikleri ve resimlerini içeren bir takvim yayımlandı. Bavyera Eyaletinde "Çingene, göçebe ve tembellerle mücadele" etmek amacıyla 1926'da bir yasa yürürlüğe kondu. Sürekli bir işi olduğunu kanıtlayamayan bir Çingene tımarhaneye konabiliyordu. Naziler 1933'ten sonra bu yasayı ve buna benzer diğer yasaları devraldılar. Nazi ideolojisi uyarınca Yahudilere uygulanan baskılara benzer eylemler Çingenelere uygulanmaya başlandı. SS'lerin şefi Heinrich Himmler, Çingeneler arasında halen "temiz arılar" olduğunu düşünse bile, Çingenelerin çoğunluğu "aşağılık" insanlar olarak görülüyordu. Kimlerin öldürüleceği ve kimlerin yaşayacağını kararlaştırmak ırk biyolojisine bırakıldı.

Bavyera Çingene, gezginci ve tembellerle mücadele yasası, 16 temmuz 1926

Madde 1

Çingeneler ve Çingeneler gibi göçenler -göçebeler- sadece ilgili polis kurumlarından izin aldıktan sonra arabaları ve karavanlarıyla dolaşabilirler. Bu izin her defasında sadece en çok bir yıl için verilebilir ve her zaman iptal edilebilir. (...)

Madde 2

Çingene ve göçebeler okul çağındaki çocuklarla seyahat edemezler. Çocukların eğitimi için yeterli bir düzenleme yapılmışsa polis kurumları bu kuraldan istisna yapabilir. (...)

Madde 9

On altı yaşını aşmış Çingene ve göçebeler, sürekli bir işe sahip olduklarını kanıtlayamazlarsa, kamu düzeninin korunması için ilgili polis kurumları tarafından en çok iki yıl tımarhaneye konabilirler.

"Gipsy" Trollmann

Alman orta siklet boks şampiyonu Erich Seelig'in şampiyonluk unvanı 1933 yılı mart ayında iptal ediliyor. Neden: Yahudi olması. Şampiyonluk unvanı 1933 yılı haziran ayına kadar sahipsiz kalıyor. 1933 haziran ayında bambaşka iki boksör karşılaşılıyor. Ringdeki köşelerden birinde Adolf Witt adlı bir "arı" var. Adolf Witt'in sağı kuvvetli. Diğer köşede ise Johann Trollmann var. Nazileşmiş Boks Federasyonu Trollmann'ın şampiyonluk için boks etmesini istemiyor. Neden: Çingene olması. Ancak Johann Trollman veya artist adıyla anacak olursak "Gipsy" Almanya'nın en popüler boksörlerinden biri. Naziler kamuoyuna önem veriyor. Bu yüzden Boks Federasyonu bir istisna yapmak zorunda. Witt'i ringe çıkaran da Boks Federasyonu. Çünkü Trollmann'la karşılaşabilecek tek boksör o.

Ancak Witt 9 haziran günü güçlü rakibi karşısında hazin bir yenilgiye uğruyor. 26 yaşındaki Trollmann on iki raunt, Witt'in çevresinde dans eder gibi boks ediyor ve puanda büyük fark atıyor. Karşılaşmayı düzenleyenler ne yapacaklarını şaşırıyor ve maçın berabere bittiği ilan ediliyor. Halk isyan ediyor. Dakikalarca yüksek sesle olayı protesto eden seyirciler boks salonunu tahrip edeceklerini söylüyorlar. Nihayet karşılaşmayı düzenleyenler Trollmann'ı orta siklette Almanya şampiyonu ilan etmek zorunda kalıyorlar. Trollmann derhal Boxsport adlı boks dergisinin saldırısına uğruyor. Dergi Trollmann'ın "türe yabancı" ve "şaklabanca" boks ettiğini ileri sürüyor. Trollmann "ne yapacağı bilinmez Çingene" gibi sözlerle alaya alınıyor. Sekiz gün sonra unvanı geri alınan Johann Trollmann'ın boks kariyeri sona eriyor.

Ancak Trollmann'ın daha önceden kararlaştırılmış bir maçı var. Trollmann bu maça saçını sarıya boyayıp geliyor. Dans etmek yerine ringin ortasında ağaç gibi duruyor ve rakibinin yumruklarını karşılıksız bırakıyor. Her yeri kan içinde kalan "Gipsy" beşinci rauntta maçı sayıyla kaybediyor.

Daha sonra erkek kardeşlerinden ikisi toplama kampına alınıyor. 1939 yılında Trollmann askere çağırılıyor ve Rusya'da kara askeri olarak savaşıyor. 1942 yılında izindeyken Gestapo tarafından yakalanıyor ve Neuengamme toplama kampına gönderiliyor. Kampta kendisine en ağır işler yaptırılıyor. İri kıyım SS nöbetçileri düzenledikleri eğlencelerde "Alman şampiyon" oyununu oynayarak eğleniyorlar. Nöbetçiler açlıktan ölmek üzere olan 35 yaşındaki Trollmann'la boks ediyorlar. SS 9 şubat 1943'te Johann Trollmann'dan bıkıyor ve boksörü Neuengamme'da kurşunlayarak öldürüyor.

“Bulunduğumuz şehirde aynı gün birçok eşcinsel tutuklandı. İlk yakalananlardan biri 23 yaşından beri ilişkim olan arkadaşım. Gestapo görevlileri bir gün evine geldiler ve onu alıp götürdüler. Kayıp olduğunu bildirip aratmanın bir anlamı yoktu. Birisi aramaya kalksaydı onu da tutuklardı. Eşcinsel birini tanıyorsanız sizden de kuşkuluyorlardı. Arkadaşım tutuklandıktan sonra Gestapo onun evinde arama yaptı(...) En kötüsü adres defterleriydi. Bu defterlerde adı geçen veya o kişilerle herhangi bir bağı olan herkes gözaltına alındı. Bunlar arasında ben de vardım. (...) Tüm ilişkilerimizde aşırı ölçüde dikkatli olmak zorundaydık. Tüm arkadaşlarımla ilişkiyi kestim. Caddede karşılaştığımızda birbirimizi tanımazlıktan geliyorduk. Çünkü kendimizi tehlikeye atmak istemiyorduk. Eşcinsellerin buluşabilecekleri hiç bir yer kalmamıştı.”

EŞCİNSEL BİR ALMAN ERKEĞİN ANLATTIKLARI

Naziler yönetime gelir gelmez eşcinsellere karşı baskı uygulamaya başladılar. Naziler toplumda bu grubun var olmasının Alman halkının doğum oranını ve “tek vücut olan halkın” fiziksel ve ruhsal sağlığını tehlikeye atacağı inancını taşıyorlardı. SA birlikleri buluşma yerlerine, meyhanelere ve insanların evlerine baskın düzenlemeye başladı. Polis güçleri de eşcinsellere rahat vermemek için hiç bir çabayı esirgemiordu.

Bu baskılar yılların birikimi olan liberalizasyon çabalarının sonu oldu. Naziler eşcinsel faaliyetleri önlemek için daha önceden var olan bir yasayı daha da sertleştirdi ve eşcinsellerin yakalanması ve baskıya maruz bırakılması 1930’ların sonuna kadar artarak devam etti. SS Komutanı Himmler eşcinselleri saptayıp, onlara baskı yapmakla görevli bir büro oluşturdu ve birçok Nazi, eşcinsel bir “ayıp” nedeniyle mahkemede yargılanmış kişilerin ölüm cezasına çarptırılmasını istemeye başladı.

Hakkında dava açılan eşcinsel sayısında büyük bir artış oldu ve bu sayı 1937-1939 yıllarında zirveye ulaştı. 100 000 dolayında Alman ve Avusturyalı gözaltına alındı ve haklarında dava açıldı. 10 000 ile 15 000 arasında eşcinsel yakalarına pembe üçgen işareti takılarak toplama kamplarına kapatıldı. SS nöbetçileri ve diğer mahkumlar eşcinsellere çok acımasız davranıyor ve kampa kapatılan eşcinsellerin birçoğunun ölümüne neden oluyorlardı. Kamplarda ölen eşcinsellerin sayısı tam olarak bilinmiyor, ancak bu kişiler arasındaki ölüm oranının yüzde 60’a kadar çıktığı yolunda bilgiler var. Naziler eşcinsellerle ilgili görüşlerinde ideolojiyi “bilim”le birleştirmeye çalıştı ve eşcinsellerin davranışlarını değiştirmek amacıyla sözde bilimsel “deney”ler yapmaya başladı.

Sakatlar ve “asosyal” kişiler

1920’lerde bir kısım bilim adamı “topluma yük” olarak niteledikleri insanların öldürülmesini sağlamak amacıyla propogandaya başladı. Söz konusu insanlar bazı sakat ve zekâ özürlü gruplardı. “Yaşamaya değmez yaşam” kavramı ortaya atıldı. Bu düşünceler “sağlam”ı teşvik etmek ve “hasta”yı, “aşağılığı” yok etmek isteyen Naziler tarafından hızla benimsendi.

Alman “halk birliğine” karşı dış tehdit sayılan Yahudi ve Çingenelerle mücadelede ayrımcılık, toplu sürgün ve cinayet gibi yöntemlere başvurulmaya başlandı. Ruhsal ve fiziksel yönden özürlü olanlar, “asosyaller” ve “halk bütünlüğüne” uymayan diğer bireyler iç tehdidi oluşturuyordu. Bu insanların ekonomik açıdan “üretici olmadıklarından”, sağlam ve üretici durumundaki insanlar için ağır bir yük oluşturdukları düşünülüyordu. Biyolojik olarak “aşağılık” insanlar olarak görülmekteydiler. Bu insanların olumsuz özelliklerinin irsi olduğu düşünülüyor, bunun da “halkın” sağlığı için her gün biraz daha artan bir tehlikeye yol açtığı ileri sürülüyordu. Naziler hem toplumu hem de “ari ırkı” “temizleme” çabalarının sonucu olarak “asosyal” olarak nitelenen, tanımı zor bir yurttas grubundan binlerce insanı da cezaevlerine kapadılar ve bunlara karşı çeşitli baskılar uyguladılar. Fahişelerden tutun da kendisine teklif edilen bir işi iki defadan daha çok reddeden kişilere kadar her türlü insan bu gruba giriyordu. Nazi ideolojisi davranışları tepki uyandıran kişileri cezalandırıyordu. Ufak tefek hırsızlıklar yapan kişiler bile Nazi Almanyası’nda egemen olan” suç biyolojisi”ne göre biyolojik olarak “değersiz” sayılıyordu. Bu sınıfa konan insanlar hadım ediliyor veya kısırlaştırılıyordu. Bu grup toplama

kamplarında yakalarında siyah bir üçgen taşımak zorundaydı.

1938 ile 1940 yılları arasında propoganda amacıyla Buchenwald toplama kampında çekilmiş ve sakat Yahudileri gösteren bir fotoğraf. Sakatlar Naziler için tıbbi deneylere “malzeme” olmak dışında hiç bir işe yaramıyorlardı. Fotoğraftaki kişiler büyük bir olasılıkla fotoğraf çekildikten kısa bir süre sonra öldürülmüştür.

1934

- 3 tem. Almanlarla “yabancı ırklar”dan olan ve “Alman kanı”ndan olmakla birlikte “eksikli” olan kişilerin evlenmelerini yasaklayan yasalar yürürlüğe giriyor.
- 2 ağus. Almanya Cumhurbaşkanı Paul von Hindenburg ölüyor.
- 19 ağus. Hitler III.Reich’in Führer’i olduğunu ilan ediyor.
- ekim-kas. Tüm Almanya’da eşcinseller gözaltına alınıyor.

1935

- nisan Yehova Şahitleri’nin devlet memuru olmaları yasaklanıyor ve birçok kişi gözaltına alınıyor.
- 21 mayıs Yahudilerin askerlik görevi yapmalarına izin verilmiyor.
- 15 eylül Nazi partisinin bir toplantısında Nürnberg Yasaları halka duyuruluyor. Yahudilerin “Alman kanı”ndan kişilerle evlenmeleri veya cinsel ilişkide bulunmaları yasaklanıyor. 30’larda Almanya’da Yahudilerin haklarını kısıtlayan 400’ün üzerinde yasa çıkarıldı.
- 26 kasım Çingenelerin ve “zencilerin” “Alman kanı”ndan kişilerle evlenmeleri yasaklanıyor.

1936

- 17 hazi. SS şefi Heinrich Himmler Almanya Emniyet Genel Müdürü oluyor.
- 1-16 ağus. Hitler Berlin’deki Olimpiyat Oyunlarını açıyor.

1938

- 13 mart “Anschluss”: Avusturya III. Reich’a dahil ediliyor.
- nisan Yahudilerin sahip oldukları tüm malların kayıtlara geçirilmesi konusunda kurallar çıkarılıyor.
- 6-15 tem. Otuz iki ulusun temsilcileri Evian’da Yahudi mülteci sorununu ele alıyor.
- 17 ağus. Nazi Almanya’sındaki tüm Yahudilerin, adlarına, kadın iseler “Sara” erkek iseler “İsrail” adını eklemeleri zorunlu oluyor.
- 5 ekim Alman Yahudilerin pasaportlarına “Yahudi” anlamına gelen kırmızı renkli büyük bir “J” harfi damgalanıyor.
- 28 ekim 17 000 dolayında Polonya kökenli Yahudi Almanya’dan Polonya sınırına sürgün ediliyor.
- 9-10 kas. Yahudilere karşı halk hareketi. Yahudilere saldırı ve Yahudi katli. Yahudi dükkânlarını yağmalama. 30 000 dolayında Yahudi toplama kamplarına kapatılıyor.
- 15 kasım Yahudi çocukların Alman okullarına gitmeleri yasaklanıyor. İsveç 9-10 kasım olaylarından sonra 500 Alman Yahudi çocuğun İsveç’e gelmesine izin veriyor.

1939

3. ocak Hitler Alman Parlamentosu’nda yaptığı bir konuşmada olası bir dünya savaşının “Avrupa’daki Yahudi ırkının imhası” anlamına geleceğini söylüyor.
- 21 şubat Yahudilerin mücevher ve değerli metalleri zorla topluyor.
- 29 haz. 400’ün üzerinde Çingene kadını Avusturya’dan alınıp Ravensbrück toplama kampına sürülüyor.
- 1 eylül Almanya’nın Polonya’yı işgaliyle İkinci Dünya Savaşı başlıyor. Alman Einsatz grupları papaz, akademisyen ve Yahudileri öldürüyor. Alman Yahudilerinin saat 21’den sonra sokağa çıkmaları yasaklanıyor.
- 20 eylül Yahudilerin evlerinde radyo bulundurmaları yasaklanıyor.
- ekim Yahudiler Nazi Almanyası’ndan Lublin bölgesine sürülüyor.
2. kasım Heinrich Himmler “fal bakan tüm Çingene kadınların” hapsedilmesini emrediyor.
- 23 kasım Polonya’daki tüm Yahudilerin Davut peygamberin yıldızını taşımak zorunda oldukları ilan ediliyor. Bu yasa zamanla Almanya ve Almanya’nın işgal ettiği tüm ülkelere de uygulanmaya başlıyor.

Baskı ve takibat

Naziler Yahudileri Almanya'da yönetimi ele geçirmiş olmakla suçluyordu. Nazilerin Alman Yahudilere karşı hazırladıkları planların gerçekleştirilebilmesi için, onları, tüm normal toplumsal faaliyetlerden uzaklaştırmaları gerekiyordu. 1933 yılı nisan ayı başlarında parti ve hükümetin Yahudi dükkân ve mağazalarının boykot edilmesi yönündeki çağırısıyla bu işlem başlamış oldu. Boykot Alman halkı arasında geniş bir destek bulmadığından başarısızlıkla sonuçlandı. Naziler daha dikkatli davranmak zorunda olduklarını anladılar. Halkın aktif desteğini kazanmak ya da pasif onayını almak zorundaydılar.

Naziler 1930'larda Yahudi yurttaşların yurttaşlık ve ekonomik haklarını kısıtlayan 400'ün üzerinde yasa çıkardılar. Almanya'da beş yıl süren bir gelişme, Avusturya'nın, 1938 yılı mart ayında Almanya'ya bağlanmasıyla ("Anschluss") bu ülkede bir anda gerçekleştirilmiş oldu. Her iki ülkede Yahudi doktor, avukat, öğretmen, profesör ve şirket yöneticilerinin kendilerini ve ailelerini geçindirme olanakları ellerinden alındı. Yahudi öğrenciler ayrı okullara gitmek zorunda kaldı. Üniversitelerde Yahudi öğrencilerin derslere katılmaları yasaklandı ve Yahudi üniversite öğretim üyelerinin çoğu görevlerinden uzaklaştırıldı. Kimileri başka bir ülkeye göç etmeye çalıştı. Bunu başaranlar da Almanya'dan ayrılmadan önce tüm mallarını bırakmak zorunda kaldılar.

Ayrımcılık sürerken Almanlar da, hükümetlerinin, Almanya'yı "Yahudilerden arınmış" bir ülke yapma çabasını desteklemeyi veya bu çaba karşısında pasif kalmayı yeğlediler. Olayları protesto eden veya Yahudilere yardım etmeye çalışanlar parmakla sayılabilecek ka-

dar azdı. 1940'da sürgünler başladığında Alman Yahudilerin Hristiyan komşularıyla hemen hemen hiç ilişkisi kalmamıştı. Bu ayrılığın nihai sembolü 1941 eylül ayında yürürlüğe konan ve tüm Alman Yahudilerin ceket veya paltolarına, davut peygamberin yıldızını simgeleyen sarı bir yıldız takmalarını öngören bir yasa oldu.

Nazi altını sorunu

Soykırımı sadece fiziksel bir yok etme değildi. Aynı zamanda tarihin en geniş çaplı ve en iyi planlanmış soygunuydu. Alman devleti 1930'ların başından sonuna kadar, Yahudilerin sanat eseri, mücevher, bebek arabası, taşınmaz mal ve ailenin değerli eşyaları gibi özel kaynaklarına el koymaya yoğun bir şekilde devam etti. Devlet büyük Yahudi şirketleri ve bankalarına da el koydu. Yahudilerin kimisi ekonomik kaynaklarını dış ülkelere, ilk elde İsviçre'ye aktararak bu kaynakları kurtarmaya çalıştı. Bu kaynaklar nakit para, sigorta poliçesi, değerli metaller ve mücevherden oluşuyordu.

Almanlar Polonya'daki imha kamplarına sürülen insanların her şeylerine el koyma konusunda çok titiz davranıyorlardı. Giysi, takı, ayakkabı ve gözlük gibi üstlerinde bulunan her şeye kampa varır varmaz el konuyordu. Bu eşyaların çoğu Alman halkı tarafından kullanılmak üzere Almanya'ya nakledildi.

İnsanların vücutlarından bile yararlanılıyordu. Kadınların saçları gaz odalarında öldürülmeden önce veya sonra kesiliyor ve saçlardan, örneğin denizaltı mürettebatına çorap veya battaniye yapılıyordu. Altın dişler sökülüyor ve altın olarak kullanılmak üzere eritiliyordu. Yakılan cesetlerden arta kalan kül toprağı besleyici malzeme olarak kullanılıyordu.

Yağmalamanın ne denli büyük olduğunun itiraf edilmesi için günümüze kadar beklemek zorunda kaldık. Bu açıklamalar üzerine aralarında İsveç de olmak üzere, birçok Avrupa devleti, ölümden kurtulan Yahudiler ve onların aile bireylerine ödenecek tazminat konusuna açıklık getirmek üzere devlet bünyesinde araştırma komisyonları kurdu. Batı Almanya dünyanın değişik yerlerinde yaşayan birkaç yüz bin kişiye tazminat ödedi. Ancak komünist rejimin egemen olduğu Doğu Avrupa'da yaşayanlara hiçbir tazminat verilmedi.

"Bugün eski sekreterimle karşılaştım. Miyop gözleriyle bana uzun uzun baktı ve sonra kafasını başka yöne çevirdi. Midem öyle bulandı ki mendilime tükürmek zorunda kaldım. Bir kez hastalandığında bana gelmişti. Daha sonra kendisini sokakta gördüm. Erkek arkadaşı terketmişti kendisini, işsiz ve parasızdı. Sorumluluğunu üstlendim, yıllarca okuttum ve kendisine son ana kadar muayenehanemde çalışma olanağı sağladım. Şimdi öyle değişmiş ki, bana, kendisini sokaklarda yaşamaktan kurtarmış olan bana, selam bile veremiyor."

YAHUDİ DOKTOR HERTHA NATHORFF'UN
GÜNLÜĞÜNDEN, 9 EKİM 1935

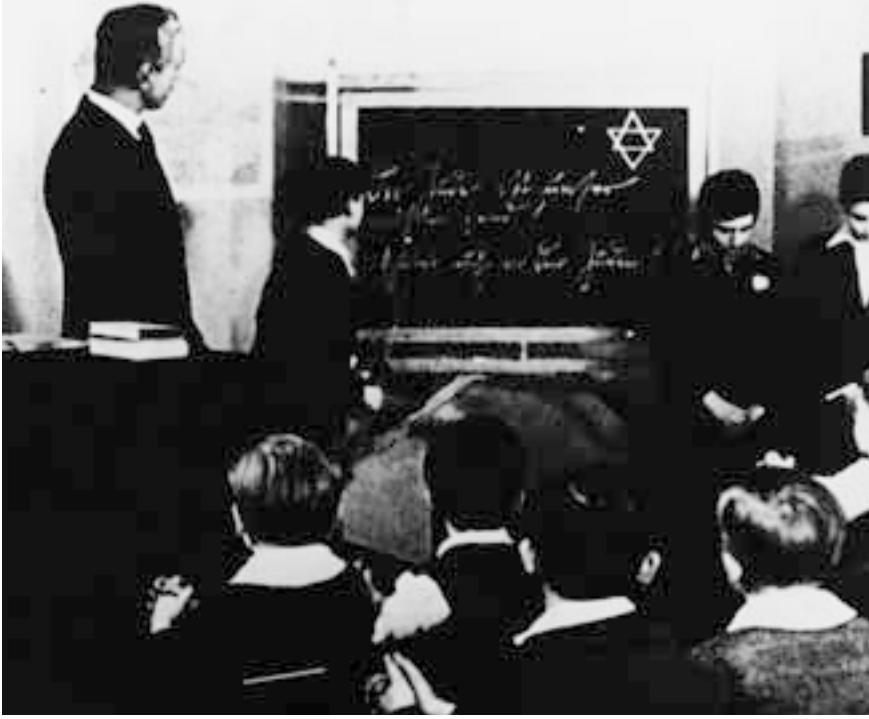

Yahudi işyerlerine karşı terör

Nasyonal Sosyalist Parti Yahudilere ekonomik açıdan zarar verme konusunda ilk girişimini 1933 yılı nisan ayında yaptı. Başvurulan yön-temlerden biri Hitler gençliği'ne bağlı çocukların Yahudilerin dükkân-larına “uyarı” bildirileri yapıştırmalarıydı. Yahudi doktor, avukat ve ticarethanelere karşı Almanya'nın her yerinde bu tür eylem-ler düzenlenmeye başlandı.

Doktor Hertha Nathorff 1933 yılı nisan ayında gördüğü bir olayı şöyle anlatıyor: “O gün kalbime kızgın demirle kazındı. 20. yüzyılda nasıl böyle bir şey olabilir? Genç yaşta erkek çocukları, ellerinde “Yahudilerden alışveriş yapmayın!”, “Yahudi doktorlara gitmeyin!”, “Bir Yahudiden alışveriş yapan haindir!”, “Yahudiler yalancılık ve sahtekârlığın temsilcisidir!” yazılı pankartlarla Yahudilere ait tüm dükkân, avukat bürosu, doktor muayenehanesi ve dairelerin önüne dizilmişlerdi. Doktor tabelaları kirletilmiş, bazıları da tahrip edilmişti. Halk durmuş, bakıyor ve ses çıkarmıyordu. Benim tabelamı boyayıp kapatmayı unutmuş olsalar gerek. Herhalde çok büyük bir tepki gös-terirdim. Bu gençlerden biri evime ziyarete geldiğinde gün epey ilerle-mişt: ‘Burası Yahudi firması mı?’ Burası firma değil. Doktor muayene-hanesi’ dedim: ‘Hasta mısınız?’

Aynı günün akşamı arkadaşlarımla Hohenzollerdamm'daydım. Üç çifttik ve hepimiz doktorluk yapıyorduk. Arkadaşların, en hafif dey-imıyla, moralleri çok bozdu. Arkadaşlarımdan biri olan Emil bizi inandırmaya çalışıyordu: Birkaç gün içinde geçer. Şu sözleri söylerken neden sinirlendiğimi anlamıyorlardı: Bunun yerine bizi öldürselerdi keşke. Amaçladıkları psikolojik ölümden daha insancıl olurdu... Ancak içgüdüüm daima haklı çıkmıştır.”

“Yahudiler” okullardan uzaklaştırılıyor

1933'ten sonra Yahudi öğrenciler sistemli bir şekilde Alman okullarından atılmaya başlandılar. Fotoğrafta Nazi ideolojisi dersinde aşağılanan iki Yahudi öğrenci görülüyor. Tahtada “Yahudiler en büyük düşmanımızdır, kendinizi Yahudilerden koruyun!” yazıyor.

Birkaç Yahudi kız öğrenci 1930'larda okullardaki Nazi ideolojisinin nasıl etkilendiklerini şöyle anlatıyor:

“Alman okullarında fazla öğrenci yasası Berlin'in banliyölerinden biri olan Rangsdorf'taki tek Yahudi çocuk olan genç Hilma Geffen-Ludomer'in hayatında büyük bir değişikliğe yol açtı. 'İyi komşuluk ilişkileri aniden bozuldu... Birden bire hiç arkadaşım kalmamıştı. Hiç kız arkadaşım yoktu, artık ve komşular bizle konuşmaya korkuyorlardı. Ziyarete gittiğimiz komşularımız bize şunları söyledi: 'Buraya gelmeyin bir daha. Korkuyoruz. Yahudilerle görüşmemiz yasak.' 1933'te on bir

yaşında olan ve Nürnberg'de oturan Lore Gang-Salheimer babası Verdun'de askerlik yaptığı için okuldan atılmadı. Buna karşın Yahudi olmayan çocuklar ona şu sözleri söyleyebiliyordu: 'Okuldan eve seninle beraber gidemem artık. Seninle birlikte görünmek istemiyorum.'

Martha Appel 'Nazi yönetiminde geçirdiğimiz her gün, komşularımızla aramızdaki mesafe biraz daha arttı. Aramızda yıllardır sıcak ilişkiler olan dostlarımız, artık bizi tanımazlıktan geliyordu. Birdenbire farklı olduğumuzu keşfettik.'”

9-10 kasım olayları

7 kasım 1938 sabahı Paris'teki Alman Büyükelçiliği'nde görevli sekreter Ernst vom Rath on yedi yaşındaki Yahudi Herschel Grynszpan tarafından vuruldu. Grynszpan'ın anababası on binlerce Polonyalı gibi bir hafta önce Almanya'dan sürgün edilmişti. Grynszpan Almanya-Polonya sınırındaki bölgeye sürülen ve hiçbir vatani olmayan anababasının zor durumunu bu eylemle protesto etmekteydi. Vom Rath aldığı yaralar yüzünden daha sonra ölünce Propaganda Bakanı Joseph Goebbels basına talimat verdi ve cinayet suçunun Alman Yahudilere yüklenmesini istedi. Bunun sonucunda çağdaş dönemde Avrupa'da görülen en büyük ve örgütlü pogrom meydana geldi.

9 kasım'ı 10 kasım'a bağlayan akşam ve gece Almanya'nın değişik yerlerinde yüzlerce sinagog yakılıp yıkıldı ve Yahudilere ait binlerce dükkân tahrip edildi ve yağmalandı. Yahudi mezarlıkları saldırıya uğradı, yüzlerce Yahudi öldürüldü ve onbinlerce Yahudi toplama kamplarına kapatıldı. Nazi rejimi olayların suçunu Yahudilere yükledi ve Yahudi örgütlerini devlete bir milyar mark ödemek zorunda bıraktı. Sigorta şirketlerinin ödediği tazminatlara el konuldu ve Yahudi esnaf tahrip edilen yerleri düzene koymak ve “caddeleri eski durumuna getirmek”le yükümlendirildi.

Sağda. Üniversite öğrencileri Yahudilerin ve başkalarının yazdığı “yasak” kitapları yakıyor, Berlin, 10 Mayıs 1933.

"Alman kültür yaşamında yer alan kişilerin hangi ırktan olduklarını sistemli bir şekilde kontrol etmeye ve sınıflandırmaya başlamıştık bile. Kütüphane memurlarının bilgi ve becerilerinden yararlanmalarından daha doğal bir şey olabilir mi? Kütüphane memurları Nazi temsilcileriyle işbirliği yapıyordu (...) Bu sayede daha 1933'te Yahudi yazar, yazı kurulu başkanı ve profesörlerin ayıklanması için gerekli olan hazırlığın yarısı tamamlanmıştı bile."

KÜTÜPHANE MEMURLARI MESLEK DERGİSİNDEN, 1938

Gettolar oluşturuluyor

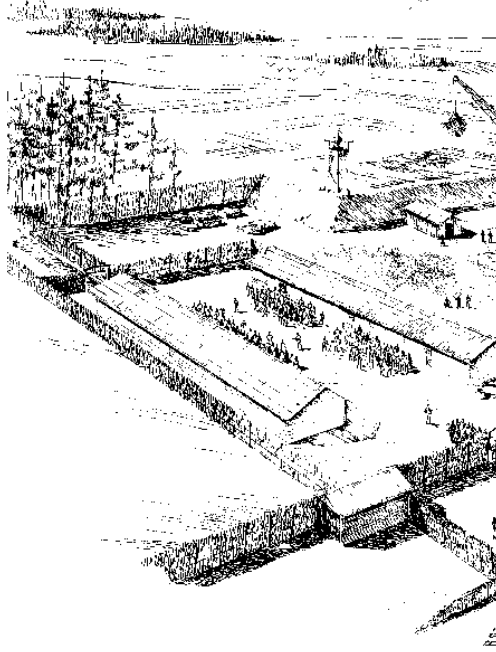
Polonya'daki Lodz gettosunda "ari" bir sokağın üzerine inşa edilmiş bir üst geçit. Gettolardaki Yahudilerin dış dünyayla hiç bir ilişkilerinin olmamasına büyük özen gösteriliyordu. Bu nedenle büyük gettolarda bazen büyük "ari" caddeleri tarafından bölünen mahalleler arasında bu tür köprülerin kurulması gerekiyordu. Köprüdeki sıkışıklık gettodaki koşulları yansıtıyor: çok küçük bir alanda çok sayıda insan.

Ortaçağda Yahudiler, şehirlerde, genel olarak ayrı mahallelerde yaşıyorlardı. Bu mahallelere 16. yüzyılın başlarında getto adı verilmeye başlandı. Almanya'daki gettolar 19. yüzyılda Napolyon Savaşları sırasında yıkıldı. İkinci Dünya Savaşı'nın 1 Eylül 1939'da başlamasından sonra Naziler Polonyalı Yahudileri, evlerini terkedip şehirlerde özel bölgelere taşınmaya zorlayan kuralları yürürlüğe koydular. İlk gettolar 1940'ın başlarında kuruldu ve kısa bir süre içinde Polonya ve Doğu Avrupa'da küçük küçük yüzlerce getto oluşturuldu. Gettolaşma insanları bir yerde toplama ve yığma işleminin başlangıcı oldu ve bu toplama faaliyeti Soykırımı'na giden yoldaki ikinci adımı önemli ölçüde kolaylaştırdı.

SS Güvenlik Şefi Heydrich'in Yahudilerin nasıl toplanacağına dair direktifleri, Eylül 1939

Yahudiler daha kolay kontrol edilebilmeleri ve daha sonra başka yere götürülebilmeleri için şehirlerdeki gettolarda toplanacaktır. En acil görev kırsal kesimdeki Yahudi tüccarların oralardan uzaklaştırılmalarıdır. Bu görevin önümüzdeki üç dört hafta içinde yerine getirilmiş olması gerekir. Yahudiler kırsal kesimde ticaret yaptıkları sürece, birliklerin erzak sağlama olanağını güvence altına almak için, hangi Yahudilerin yerinde kalacakları konusunda Wehrmacht'la uzlaşma yapmak zorundayız. Verilen direktifler şöyleydi:

1. Yahudiler mümkün olduğu kadar kısa zamanda şehirlere taşınacak.
2. Yahudiler Almanya'dan çıkarılacak ve Polonya'ya götürülecek.
3. Kalan Çingeneler de Polonya'ya götürülecek.
4. Yahudilerin Alman topraklarından yük trenleriyle sistemli bir şekilde uzaklaştırılmasına ...

“Güneşli ve güzel bir gün. Litvanyalıların kapattığı sokaklar hareket halinde insanlarla dolu.(...) Biraz sonra gettoya taşınmanın ne demek olduğunu farketmeye başlıyoruz. Ortaçağdan bir görünüm - sırtlarındaki ağır yükleri taşıyan bitkin, simsiyah bir insan kalabalığı. Yakında sıranın bize geleceğini seziyoruz.. Binadaki kargaşadan, eşya çıkınlarından ve insanların umutsuz ve çaresiz hallerinden anlıyoruz bunu. Eşyalarımın ortalığa dökülmüş olduğunu görüyorum. Ne zamandır kullandığım ve sevdiğim eşyalarım (...) Kadın çıkın yapılmış eşyaların ortasında durmuş, şaşkın şaşkın bakınıyor. Ne yapacağını bilmiyor. Bir yandan ağlıyor bir yandan ellerini ovuşturuyor. Birden bire çevremdeki her şey ağlamaya başlıyor. Her şey ağlıyor.”

13 YAŞINDAKİ YITZCHAK RUDASHEVSKI'NİN GÜNLÜĞÜNDEN,
VILNIUS 6 EYLÜL 1941

Alman yanlısı Aftonbladet'te bir makale, 14 ağustos 1941. İlerleyen Alman birliklerini izlemesi için Almanlardan özel izin alan gazeteci Fritz Lönnegren Litvanya'nın Kaunas kentindeki gettonun kuruluşunu anlatıyor. Makale yazarı Litvanya halkının Almanların Litvanya'ya girdikleri sırada Yahudilere karşı giriştikleri vahşeti ve bir gettonun kurulmasını anlayışla karşılamış gibi bir izlenim veriyor.

“Bugün 13 ekim pazar. Üzerimde garip bir etki yarattı bu pazar günü. Varşova’nın (...) banliyölerinden 140 000 Yahudinin evlerini terkedip gettolara taşınmak zorunda kalacakları belli oldu. Tüm banliyölerdeki Yahudiler boşaltıldı. Getto mahallesinden 140 000 Hristiyan taşınmak zorunda kalacak.(...) Bütün gün boyunca insanlar mobilya taşıdı. Yahudi derneği hangi sokakların gettoya dahil olduğunu öğrenmek isteyen insanlarla kuşatıldı.”

VARŞOVALI TARİHÇİ
EMMANUEL RİNGELBLUM, EKİM 1940

Gettoda yaşam

İlk gettolar 1940 yılında oluşturuldu. 1942'nin başında Polonya ve Doğu Avrupa'nın çeşitli yerlerinde büyüklü küçüklü yüzlerce getto vardı. Gettoların birçoğuna sadece yerel Yahudi nüfus değil Almanya ve Avusturya'dan da Yahudiler sürülüyordu. Alman Çingeneler de bazen Polonya'daki gettolara gönderiliyordu. Bu mahallelerdeki koşullar kısa bir sürede dayanılmaz bir hal aldı. Alman resmi kurumları toplumdaki normal "kurallar"ın gettolar-da geçerli olmadığını kararlaştırmıştı. Gettolar birer ölüm tuzağı olmuşlardı.

En önemli etkenlerden biri bilinçli olarak yaratılan aşırı sıkışıklıktı. En kalabalık getto Varşova gettosuydu ve burada 400 000'in üzerinde insan kalıyordu. Başka bir deyişle 1,5 m²'ye bir kişi düşüyordu. Tek bir odada on beş kişi ya da daha fazla insan kalıyordu. Kış mevsimlerinde yakıt bulmak o derece zordu ki bildiğimiz kömüre "siyah inci" adı verilmişti. Gettolarda oturanlar yiyecek bulmak için her gün büyük mücadeleler vermek zorundaydılar. Almanların Varşova gettosunda dağıttıkları günlük kalori miktarı ortalama 200 kcal'di. (Bugün İsveç hastanelerinde uygulanan diyet gıdası 1 000 kcal dolayındadır.) Bu nedenle ölmek için yiyecek kaçakçılığı yapmak bir zorunluluktur. Giysilerine yiyecek gizleyen kişiler Alman nöbetçiler tarafından genel olarak derhal kurşuna diziliyordu. Bu koşullar doğal olarak, ilk elde tifüs olmak üzere çeşitli salgın hastalıklara yol açıyordu.

"Doğal" ölümler dramatik bir şekilde arttı. 1941 yılında Varşova gettosundaki halkın onda biri açlık ve hastalıklardan öldü. Yahudi doktor ve hemşirelerin ellerinin altında ilaç, yiyecek veya uygun lokaller olmadığı için hastaları tedavi etmek mümkün değildi. Bir doktor şöyle

Almanların 1939'da Polonyayı işgalinden sonra Yahudiler kimliklerinin belli olması için Davut peygamberin yıldızını yakalarında taşımak zorunda kaldılar. Varşova'da bu yıldız, kola takılan beyaz bir kurdele üzerine işlenmiş ve mavi renkli olacaktı. Fotoğrafta görülen yaşlı Yahudi Varşova gettosunda kolalı kurdele satarak hayatta kalmaya çalışıyor.

Fotoğraf 19 Eylül 1941 tarihinde kara kuvvetlerine bağlı Alman Çavuşu Heinrich Jöst tarafından çekildi.

Gettodaki "güçlü bey"

Getto yaşamında insanın yüzünü güldüren hiç bir şey olmuyordu. Ancak halkın bazen gülmek için bir neden bulduğu oluyordu.

Chaim Kaplan 15 Mayıs 1940 günü günlüğüne şunları yazmış:

"Bir gün gettoya ülkenin belli bir bölgesinden bir Nazi geldi. Bu bölgede Yahudiler rastladıkları her Nazi askerine selam vermek ve selam verirken de şapkalarını çıkarmak zorundaydılar. Bu adet Varşova'da yoktu. Ancak bu "saygıdeğer konuk" kurallara göre davranmak istiyor ve geldiği yerde geçerli olan kuralları bize zorla uygulamak istiyordu. Yahudi Karmelicka caddesinde birden bire korkunç bir kargaşa baş gösterdi: ruh hastası bir Nazi yanından geçen herkesin şapkasını çıkararak kendisine saygı göstermesini istiyordu. Birçokları kaçtı, bazıları gizlendi, birçokları da emre itaat-sizlikten yakalanıp dövüldü. Birçok kişi de kahkahalarla gülmeye başladı. Sokakların gerçek efendileri olan küçük 'çokbilmişler' olanları görünce Nazi'nin isteğini memnuniyetle yerine getirmeye başladılar; bu "güçlü beyi" yoldan geçenlerin önünde gülünç duruma düşürmek amacıyla ona büyük bir saygı gösteriyorlardı. Yüz kez önüne koştular ve her defasında sanki ilk defa selam veriyorlarmış gibi onu istekle selamladılar ve onuruna şapka çıkardılar. Sayıları arttıkça arttı. Yüzlerinde yapmacık bir korku ifadesiyle şapkalarını çıkarmayı sürdürdüler. Kimisi selam verip şapka çıkarırken hiç bir yüz hareketi yapmıyor, arkasına gizlenen arkadaşları gülmekten katılıyordu. Biraz sonra onlar ayrılıyor, yerlerine yenileri geliyor ve şapkalarını çıkarıp Nazi'ye selam veriyorlardı. Kahkahaların sonu gelmiyordu."

Varşova gettosunda kaldırım kenarında oturan Yahudi çocuklar.

yazıyordu: “Aktif, meraklı ve enerjik insanlar ilgisiz, uyurgezer yaratıklara dönüşüyorlar. Sürekli yatıyorlar ve bir şey yemek veya tuvalete gitmek için bile kalkmaya güçleri yok. (...) Yiyecek aramak gibi fiziksel zorlama sırasında ölüyorlar. Bazen ellerinde bir parça ekmekle öldükleri bile oluyor.” Ortalıkta başıboş dolaşan, bir deri bir kemik kalmış binlerce kimsesiz çocuğa yardımcı olmak için gerekli hiçbir kaynak yoktu. Sokaklarda ölenlerin üzerlerine birer gazete kâğıdı konuyor ve toplu mezarlara götürülmeleri bekleniyordu.

Bu koşullara karşın insanlar sürekli olarak “normal” bir yaşam sürdürmeye çalışıyorlardı. Öğrencilere ders vermek yasaktı ancak yine de eğitim düzenleniyordu. Lodz’da faaliyette olan 62 330 öğrencinin gittiği 63 okul vardı. Lodz’daki David Sierakowiak gibi genç insanlar yine de öğrenim yapmaya çalışıyorlardı. 25 mart 1942’de günlüğüne şunları yazdı: “Kendimi çok hasta hissediyorum. Okuyorum, ama ders çalışamıyorum, onun için İngilizce sözcük öğreniyorum. Bu arada Schopenhauer’i inceledim. Felsefe ve açlık, aman ne bileşim!”

Almanlar Polonya’yı işgal ettikten sonra yüzlerce sinagogu yaktılsa da Yahudiler dini yaşamlarını sürdürdüler. Dinsel etkinlikler genel olarak yasaktı. Gestapo ve ya SS dinsel bir töreni keşfettiğinde, törene katılan Yahudiler çeşitli yollardan küçük düşürülüyor, hakarete maruz bırakılıyordu. Ateş açılıp öldürülmezlerse sakalları kesilir ve dua kitaplarına ve Sefer-Tora’ya işemeye zorlanırlardı.

Özel Yahudi kitaplıkları ve halk kütüphaneleri Almanlar için önemli hedeflerdi. Polonya ve Doğu Avrupa’daki zengin ve yüzlerce yıllık Yahudi arşivlerine de el konuldu ve arşivler tahrip edildi. 1942’de gettolardan sevkler başladığında geride kalan kitap ve yazılar yakıt

“‘Wengrow’lu hahamın Yom Kippur’da nasıl öldürüldüğünü anlatıyorlar. Sokağı süpürmesi emredilmiş hahama. Sonra da topladığı çöpleri kürk şapkasına doldurması istenmiş; çöpü almak için öne doğru eğilince arkasına üç kez süngü sokulmuş. Çalışmaya devam etmiş haham ve çalışır bir halde ölmüş.”

EMMANUEL RINGELBLUM’UN “VARŞOVA GETTOSUNDAN
NOTLAR”INDAN, 26 NİSAN 1941

Bendzin, 1942. Breslau'lu yüzbaşı Franz Polter Yahudi çocukları çevresine toplayıp yırtıncasına bağıırıyor: "Savaş istiyordunuz!" Biz anlamadan bakıyoruz yüzüne. Altı yaşında bir çocuk cesaretle ilerliyor ve: "Hayır, bay SS amca! Biz savaş istemiyoruz. Biraz ekmek istiyoruz", diyor.

ELLA-LIEBERMANN-SHIBER

olarak kullanıldı. Getto halkı morallerini düzeltebilmek için müzik, resim sanatı ve tiyatro gibi diğer kültürel etkinlikler de yapıyordu. Örneğin Lodz'da çocuklar için bir kukla tiyatrosu ve Varşova'da bir çocuk korosu vardı. Gettolarda konser ve tiyatro oyunları müzisyen ve oyuncular sürgün edilinceye kadar devam etti. Tarihçiler bu tür etkinliklerin tümünü bir çeşit direnme olarak nitelemişlerdir.

Gettolarda, meydana gelen tüm olayları yazıya dökmek gelecekte açısından çok büyük önem taşıdığını kavrayan insanlar vardı. Kimisi günlük tutuyor, kimisi de gettodaki yaşam, Alman politikası ve tek tek işlenen suçlar hakkında sistemli bilgi ve belge topluyordu. Bunlar arasında Emmanuel Ringelblum gibi tarihçi, Varşova'da öğretmen Chaim Kaplan ve Kovno'da (Kaunas) hukukçu Avraham Tory vardı.

Almanlar getto halkını ucuz, esir işgücü olarak kullanıyordu. Birçok getto savaş için gerekli olan üretimde önemli bir rol oynuyordu. Örneğin Varşova, Lodz, Białystok ve Sosnowiec gettolarında hemen hemen tüm üretim askeri amaçlıydı. Ayrıca Yahudi işçi kullanarak zengin olmaya çalışan birçok Alman da vardı. Bu nedenle birçok Yahudi işin kendilerini ölümden kurtaracak yol olduğunu sanıyordu. Ancak er veya geç Nazilerin Yahudileri yok etme isteklerinin onlardan sağladıkları çıkardan daha ön planda geldiğini görüyorlardı.

İmkânsız seçimler

Nazi politikasının can alıcı bölümlerinden biri gettoların iç yönetimini Yahudilerin kendilerine bırakmalarıydı. Bu nedenle bütün gettolarda Judenrat (Yahudi Kurulu) kuruldu. Bu kurullarda yer alan kişiler Almanların emirlerini yerine getirmek zorundaydılar. Aksi takdirde derhal öl-

dürülüyorlardı. Sürgün edilecek kişilerin listesini çıkarmak Yahudi Kurulu'nun işiydi. Yahudi "polis" ölüme mahkûm bu insanları toplayıp trenlere ya da kamyonlara kadar götürmek zorundaydı.

Direnme konusu her zaman gündemdeydi ancak vahşet derecesindeki toplu cezalandırmalar bu seçimi çok zorlaştırıyordu. Bu nedenle Yahudi kurullarının yöneticileri bazı gettolarda direnme çabalarını önlemek için ellerinden gelen her şeyi yapıyorlardı. Litvanya'nın Vilnius kentindeki Yahudi Kurulu'nda başkan olan Jakob Gens buna örnek gösterilebilir. Gens 15 Mayıs 1943'te gettodaki çeşitli yöneticilere yaptığı bir konuşmada Gestapo'nun bir tabanca satın alan bir Yahudiye yakaladığını açıkladı ve uyardı: "Bu olayın sonucu ne olur, henüz bilmiyorum. Son defasında olay getto için olumlu bir şekilde kapandı. Ancak böyle bir şey bir kez daha meydana gelecek olursa çok sert bir şekilde cezalandırılacağımızı söyleyeyim. Belki yaşı 60'ı aşmış herkesi, veya tüm çocukları ... götürürler. Böyle bir tehlikeyi göze almaya değer mi, değmez mi bir düşünün!!! Sağlıklı düşünebilen bir kişi için bu sorunun sadece bir tek cevabı vardır: Bu tehlikeyi göze almaya değmez!!!

Bazı gettolarda ise yöneticiler, tam tersine, direnme hareketi örgütleyen kişilerle işbirliği yapıyordu.

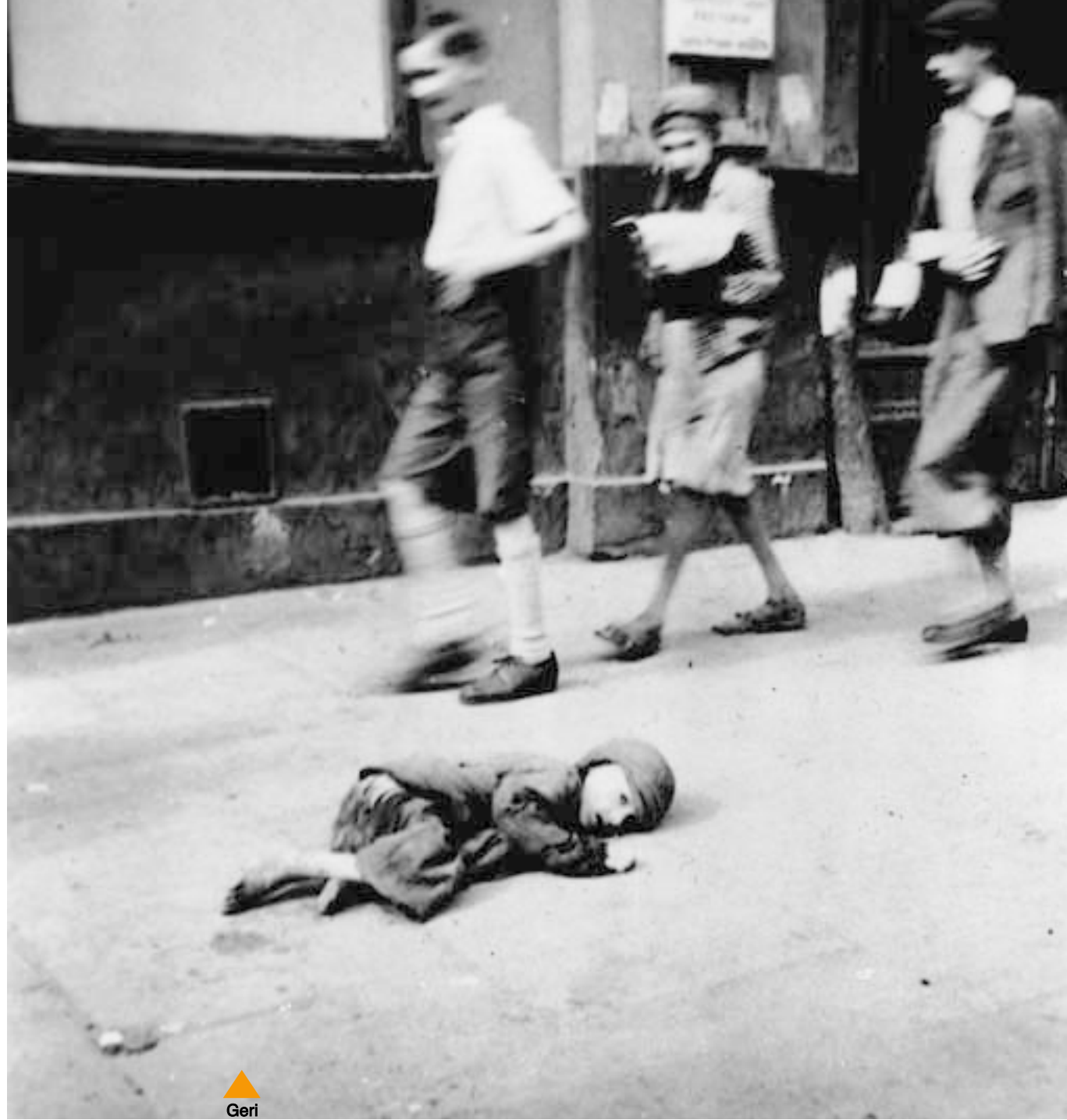
Ancak ne yönde bir karar alınır alınsın, bunlar, çoğunluğun kaderi konusunda uzun vadede hiç bir önem ifade etmiyordu. Almanya o kadar güçlü ve Yahudilerin yalnızlığı ve çaresizliği o kadar büyüktü ki, Almanların taleplerini yerine getiren de direnme yolunu seçen de hep aynı akibete uğruyordu.

Sokakta gelen ölüm

Gettoda ölüm kol geziyordu. Hemşire Adina Blady Szwajger 1941 yılı yaz mevsiminde Varşova gettosundaki günlük yaşamı anlatıyor.

“Üç hafta sonra hastaneye döndüm. (...) Çocukların ölmediği lekeli humma bölümüne. Ancak yeterince yatak yoktu. Bazen aynı yatakta iki, hatta üç çocuk yatıyordu. Alınlarına küçük bir bant yapıştırıyor ve bantın üzerine numaralarını yazıyorduk. Ateşleri vardı ve sürekli içecek bir şey istiyorlardı. Hayır, hummadan ölmediler. Taburcu ettik çocukları. Ama korkunç derecede yorgunduk. Her gün on dolayında yeni çocuk geliyordu. Yeni gelen çocuk sayısı neyse o kadar çocuğu taburcu etmemiz veya çocukları ‘hastalık kuşkusu olanlar’ yerine hasta olduğundan ‘emin olunanlar’ grubuna katmamız gerekiyordu. Çünkü lekeli humma bölümünün hasta dosyaları Almanlar tarafından inceleniyordu. Çocukları biz taburcu ediyorduk, onlar, evlerine gidip açlıktan ölüyorlardı ya da her tarafları şişmiş bir şekilde geri gelip buradan can veriyorlardı. Her gün yaşıyorduk bunları.”

Varşova gettosunda bir kaldırımda ölmek üzere olan bir çocuk, 19 Eylül 1941. Fotoğrafçı şunu yazmış: “İnsanlar yanından geçip gidiyordu; her yer bu tür çocuklarla doluydu”.

Paris'in güneyindeki Beaune-la-Rolanda kampında bir pazar günü. O sıralarda halen aile bireyleri mahkumları ziyaret edebiliyordu. Kamptaki erkekler 1942 yılı haziran ayında, kadın ve çocuklar ise temmuz ve ağustos aylarında Polonya'daki soykırım kamplarına gönderildi.

Vichy'deki Fransız hükümeti Fransa'daki Yahudilere karşı ayırıcı davranışta bulunma konusunda Almanlar tarafından pek de zorlanmıyordu. Ancak Fransız hükümeti derhal Yahudi düşmanı yasalar çıkarmaya başladı. 1942 yılı temmuz ayında yoğun Yahudi tutuklamaları başladığında bu işi Fransız polisi üstlendi. İmha kamplarına gönderilen 80 000'e yakın Yahudinin yüzde 10'u 60 yaşın üzerinde, diğer bir yüzde 10'u da 6 yaşın altındaydı. Fransız resmi kurumları sadece "yabancı kökenli" Yahudiler sürgün edildiği zaman işbirliğini kestiler ve Almanların Yahudileri bulma ve tutuklama çabalarını çok zorlaştırdılar.

"Mühürlenmiş yük vagonlarında günler ve geceler boyu yol gitmişler. Her vagona doksan çocuk ve bir kadın. Genellikle kadınların kendi çocuklarından üçü, dördü veya beşi de bu grupta. Çocukların en küçükleri 15 aylık, en büyükleri 13 yaşında. Hepsi tarifsiz bir pislik içinde. Üç dört yaşındakilerin ciltleri, sulanmış yaralarla kaplı. Onlar için o kadar çok şey yapmak istiyoruz ki! Ama kamp yönetmeni, komutan Kohn'un eşsiz özverisi dışında hiç bir şeyimiz yok. Derhal duşları kurmaya başlıyoruz. Bin çocuk başına dört havlumuz var. Hatta dört bile değil."

ODETTE DALTROFF-BATICIE, DRANCY'DE ESİR, AĞUSTOS 1942.

BAŞKA TOPLAMA KAMPLARINDAN DRANCY'YE GETİRİLEN
YAHUDİ ÇOCUKLAR HAKKINDA

Avrupa'nın diğer bölgelerinde Soykırımı

Temel işlem, yani kimlik tesbiti, toplama, sürgün ve yok etme, aynı olsa bile Soykırımı, bunun yaşandığı her ülkede şekil değiştirmektedir.

Macaristan savaşta Nazi Almanyası'yla ittifak içindeydi. Buna karşın ülkede sayıları bir milyona varan büyük Yahudi nüfus ve diğer ülkelerden kaçıp gelen mülteciler 1944 yılına kadar güven içinde yaşayabildi. Macaristan Yahudi düşmanlığı içeren yasaları yürürlüğe koyduysa da Macar yöneticiler, Almanların, Yahudilerin imha kamplarına sürülmesi yönündeki taleplerini geri çevirmeyi başardılar. Alman ordusunun 1944 yılı mart ayında Macaristan'ı işgaliyle her şey değişti. 1944 yılı mayıs ayı ortalarında Yahudiler Auschwitz'e sevk edilmeye başlandı. 42 günde 420 000'in üzerinde Macar Yahudi doğrudan doğruya Auschwitz-Birkenau'ya götürüldü. Tüm dünyanın gözleri önünde, gaz odalarında öldürülen insan sayısı, günde 12 000'e kadar çıktı.

Macaristan Başbakanı Miklos Horthy 1944 yılı temmuz ayı başlarında toplama kamplarına sevklerin durdurulmasını emretti. Yahudilere karşı düzenlenen eylemlerde Macaristan'ın desteği gerektiği için, bu karar, Budapeşte'de yaşayan 300 000 Yahudinin hayatını kurtardı. Tarafsız ülkeler olan İsveç, İsviçre ve Vatikan diplomatları da Yahudilere yardımcı oldu. Ancak 1944 yılı sonlarında Budapeşte'deki Yahudilerin 30 000'i, Avusturya sınırına doğru yaptıkları "ölüm yürüyüşü"nde veya Macar Nazilerin (Oklu Haç Partisi) cinayetleri sonucu yaşamalarını yitirdiler.

Almanya'yla ittifak içinde olan İtalya da Macaristan gibi Yahudi düşmanı yasaları uygulamaya koymuştu. Bununla birlikte bu ülkedeki küçük Yahudi nüfus Alman baskı ve takibatından korundu. Ancak Benito Mussoli-

ni'nin faşist hükümeti 1943 yılı temmuz ayında düşünce Alman birlikleri İtalyan Yahudi düşmanlarıyla birlikte İtalya'daki 35 000 Yahudinin 8 000'den fazlasını toplayarak Auschwitz-Birkenau imha kampına sürdüler.

Yugoslavya 1941 yılı nisan ayındaki Alman işgalinden sonra birkaç parçaya bölündü. O sırada Yugoslavya'da 80 000 dolayında Yahudi yaşıyordu. Sayıları 16 000'i bulan Sırp Yahudiler çoğunlukla Belgrad'da oturuyordu. İşgalden sonra Almanlar Yahudileri zorla çalıştırdılar ve mallarını yağma ettiler. 1941 yılı ağustos ayında toplu tutuklamalar başladı ve Sırp Yahudilerin büyük bir çoğunluğu öldürüldü. 1942 ilkbahar mevsiminden itibaren Belgrad yakınlarındaki Semlin kampında bir gaz vagonu da kullanılmaya başlandı. 1942 yazında hayatta kalan Sırp Yahudi sayısı sadece birkaç yüzdü.

Hırvatistan'daki faşist hükümet (Ustaşa) savaşta Almanya'yla ittifak kurdu. Yahudiler Davut peygamberin yıldızını simgeleyen sarı yıldız taşımak zorunda bırakıldı ve mallarına el konuldu. Rejim Sırp, Yahudi ve Çingene-leri sistemli bir şekilde öldürdü. Jasenovac toplama kampında on binlerce Sırp ve ülkedeki 30 000 Yahudinin 20 000'i öldürüldü. 1941 yılı ekim ayı sonunda Hırvat Yahudilerin çoğu ölmüştü. Daha sonra 7 000'in üzerinde Yahudi Auschwitz'e sürüldü. Toplam 60 000'in üzerinde Yugoslav Yahudi öldürüldü.

Yunanistan Almanya ve İtalya tarafından işgal edildi. İtalya işgalindeki bölgede bulunan Yahudiler 1944'e kadar güven içinde yaşadılar. Alman işgalindeki bölgede uygulanan soykırımı Selanik'teki 50 000 Yahudinin neredeyse tamamının sonu oldu. 1943 yılı mart ve nisan aylarında 40 000'den fazla Yahudi Auschwitz-Birkenau'ya gönderildi. Savaştan sonra sadece 1 000 Yahudi Selanik'e döndü.

Bulgaristan yöneticileri 50 000 Yahudi yurttaşını sür-

gün etmesini isteyen Almanya'nın bu isteğini kabul etmedi. Böylece Bulgar Yahudilerin hayatı kurtuldu. Ancak Bulgaristan Trakya ve Makedonya'dan gelmiş olan ve Bulgar yurttaş olmayan Yahudilerin Almanlar tarafından sürülmesine izin verdi. Bulgaristan'ın denetimi altındaki bölgelerden 11 000'i aşkın Yahudi Treblinka'ya götürüldü.

Savaş başladığında Romanya'da 750 000'in üzerinde Yahudi yaşıyordu. Yahudilerin 300 000'i Besarabya ve Transnistre bölgelerinde oturmaktaydı. Bu bölgelerdeki Yahudiler aklıktan veya Almanların da yardımcı olduğu Romen birlikleri tarafından vurularak öldürüldü. 1942 yılı sonunda 200 000 Yahudi öldürülmüştü. Ülkenin orta kesimlerinde 300 000 Yahudi savaşın sonuna kadar hayatta kalmayı başardı. Mareşal Ion Antonescu liderliğindeki Romen yönetimi, güttüğü Yahudi düşmanı politikaya karşın, Yahudilerin imha kamplarına gönderilmelerini kabul etmedi.

İskandinavya'daki toplama

Norveç'in 9 nisan 1940 tarihinde Almanya tarafından işgal edilmesinden sonra Norveçli Yahudilere karşı ayrımcı eylemler başladı. Norveç'te sadece 2 000 Yahudi olmasına karşın bu insanlar Almanlar için önemli bir hedefti. "Yahudi sorununun nihai çözümü"nün gerçekleştirilmesini sağlayacak önlemleri koordine etmek ve hızlandırmak için 1942 yılı ocak ayında toplanan Wannsee Konferansı'nda Yahudilerin yaşadığı ülkelerin listesi açıklandı. Aynı ay içinde Norveçli Yahudileri belirlemek için önlemler alındı. Ancak tutuklamalar sonbahardan önce başlamadı. 1942 ekim ayı sonlarında Trondheim, Bergen ve Oslo'da 16 yaşını aşmış yüzlerce Yahudi erkek tutuklandı. Kampa gönderilen Yahudilerin mallarına el kondu. 26 kasım gecesi Yahudi kadın ve çocuklar da tutuklandı. Almanlara yakalanmayan bin kadar kişi İsveç'e kaçarak canını kurtardı.

Danimarka'da hükümet Danimarka yurttaşı 7 500 Yahudiyle mülteciler arasında ayırım yapılmasına karşı çıktı. Böylece Almanlar Yahudileri üç yılı aşkın bir süre rahat bıraktılar. Ancak Hitler 1943 yılı ağustos ayında sıranın Danimarkalı Yahudilere geldiğini söyledi. Almanların planı Danimarka'da duyuldu ve Danimarkalı Yahudilerin hemen hemen hepsi Danimarkalı ve İsveçli balıkçıların yardımıyla İsveç'e kaçmayı başardı. Danimarka hükümeti Theresienstadt'a sürülen kişilerin kaderiyle ilgilenmeye devam etti. Bu insanların çoğu hayatta kalmayı başardı ve savaştan sonra Danimarka'ya döndü.

Finlandiya'nın küçük çaplı Yahudi nüfusu (2 000 dolayında) Soykırımı'ndan kurtuldu. Fin yöneticiler Yahudileri Nazilere teslim etmediler.

1940

- ocak Alman bakımevlerinde akıl hastalarını (Yahudi ve diğer hastalar) gaz odalarında öldürme yönünde ilk denemeler yapılıyor
- nisan-haz. Almanya Danimarka, Norveç, Belçika, Hollanda ve Fransa'yı işgal ediyor. Alman Çingeneler Polonya'ya sürülüyor.
- nisan Lodz'daki gettonun dış dünyayla bağlantısı kesiliyor. Himmler Auschwitz'de bir toplama kampı kurulmasını emrediyor.
- 3 ekim Fransa'da (Vichy) Yahudilere karşı olağanüstü kurallar konuyor.
- ekim Varşova'daki Yahudiler bir gettoya tıkılıyor. Kasım ayı ortalarında bu gettonun dış dünyayla bağlantısı kesiliyor.

1941

- ocak Hollanda'daki Yahudiler tesbit ediliyor.
- 1 mart Himmler Auschwitz'i denetliyor ve Birkenau'da bir kampın daha (Auschwitz II) inşa edilmesini emrediyor. Bu amaçla kimyevi madde şirketi I.G. Farben'e Auschwitz yakınında kurulacak olan fabrikanın yapımında esirleri çalıştırma izni veriyor.
- 22 mart Çingene çocukların ve siyah çocukların Alman okullarına gitmeleri yasaklanıyor.
- 30 mart Hitler generallerine yaptığı konuşmada Rusya'ya karşı yakında başlatılacak olan savaşın bir "yok etme savaşı" olacağını söylüyor.
- 22 haz. Almanya Sovyetler Birliği'ne saldırıyor. Einsatz grupları Polonya'nın doğusundaki bölgelerde toplu katliamlara başlıyor. Aynı gün Nazi liderlerinden Robert Ley Breslau'da yaptığı konuşmada şunları söylüyor: *"Yahudi tarih boyunca, üzerimizde egemenlik kurabilmek için, halkımızı dağıtma yolunda elinden gelen her türlü çabayı harcayan bir düşman olmuştur ve olmaya devam etmektedir. Bu yüzden onu imha edinceye kadar mücadele etmemiz gerekir. Onu imha edinceye kadar mücadele etmekte kararlıyız! Sadece içimizde değil dışarıya karşı da özgür olmak istiyoruz!"*
- 31 tem. Reich mareşali Hermann Göring SS'e "Yahudi sorununa toplu bir çözüm"ü hazırlama yetkisi veren bir emri imzalıyor.

- 1 eylül Alman Yahudileri altı yaşından itibaren Davut peygamberin yıldızını simgeleyen sarı yıldızı takmak zorunda bırakılıyor.
- 18 eylül Yahudiler kamu ulaşım araçlarında seyahat edebilmek için izin almak zorunda kalıyor.
- 29-30 eylül Kiev'li 33 000'in üzerinde Yahudi Babij Jar uçurumu kenarında Einsatz grupları tarafından öldürülüyor.
- 15 ekim Yahudilerin Almanya'ya göçmeleri yasaklanıyor.
- kasım Yahudiler ilk kez, Kızıl Haç müfettişlerinin teftişlerine elverişli bir şekilde "örnek Yahudi toplumu" olarak hizmet görmek amacıyla kurulan getto/toplama kampı Theresienstadt'a sürülmeye başlanıyor.
- 7 aralık Japonya Pearl Harbor'a saldırıyor. ABD savaşa giriyor.
- 8 aralık Yahudilerin esir kampında, gaz odalarında öldürülmesine Polonya'daki Chelmno kampında başlanıyor.
- 11 aralık Alman Yahudilerin halka açık telefonları kullanması yasaklanıyor.
- 12 aralık

1942

- 20 ocak SS güvenlik şefi Reinhard Heydrich "nihai çözüm"ü koordine etmek için Berlin'in bir banliyösü olan Wannsee'de düzenlenen ve yüksek düzeyde Nazi görevlilerinin katıldığı konferansa başkanlık ediyor. Lodz'daki gettoda bulunan Yahudi ve Çingenelerin Chelmno'ya aktarılmaları devam ediyor.
- 15 şubat Sürgün edilen Yahudilerin Auschwitz I'de Zyklon B gazıyla öldürülmesine başlanıyor. Alman Yahudilerin evlerinde hayvan beslemeleri yasaklanıyor.
- 17 mart Lublin'in güneydoğusundaki Belzec imha kampında gaz odalarında ilk toplu katliam uygulanıyor.
- 20 mart Auschwitz-Birkenau'daki esirleri zehirli gazla öldürmek amacıyla restore edilen iki binada gaz odaları kullanılmaya başlanıyor. Oberschlesien'den gelen Polonya'lı Yahudiler bu odaların ilk kurbanları oluyor.
- nisan-may. Sobibor imha kampı faaliyete geçiyor.
- 4 mayıs Auschwitz-Birkenau'da birkaç aydır oturan esirler arasında ilk kez bir "ayıklama" yapılıyor. "Çalışmaya uygun bulunmayanlar" gaz odalarına gönderiliyor. Alman Yahudilerin "ari ırktan" berberlere gitmeleri

- 12 mayıs yasaklanıyor.
- mayıs-haz. Batı Avrupa'daki Yahudilerin Davut peygamberin yıldızını taşımaları zorunlu oluyor.
- 12 haziran Alman Yahudilerin tüm elektrikli ve optik aletlerle bisiklet ve daktilolarını resmi kurumlara teslim etmeleri emrediliyor.
- 1 temmuz Almanya'daki Yahudi çocukların öğrenim yapması yasaklanıyor.
- 4 temmuz Auschwitz yüklem peronunda ilk kez bir "ayıklama" yapılıyor. Bu sevkiyatta Slovakya Yahudileri yer alıyor.
- 7 temmuz Heinrich Himmler Profesör doktor Carl Clauberg ve başka kişilerle Yahudi kadınların kısırlaştırılması konusunu tartışıyor. Himmler Clauberg'e esirlerde denemeler yapmak istediği takdirde Auschwitz'in kendisine açık olduğunu söylüyor.
- 10 tem. Clauberg'e Himmler'in Yahudi kadınları kısırlaştırması için Ravensbrück'e gitmesini emrettiği bildiriliyor. Himmler özellikle 1 000 Yahudi kadını kısırlaştırmanın ne kadar zaman aldığını öğrenmek istiyor.
- 15-16 tem. Hollandalı Yahudiler ilk kez Auschwitz'e gönderilmeye başlanıyor.
- 16-18 tem. Fransız polisi Paris'te 13 000 "vatansız" Yahudi tutukluyor. Bunların 9 000'i (4 000 çocuk dahil) Auschwitz'e gönderiliyor.
- 19 tem. Himmler Polonya'daki Yahudileri yok etme işleminin en geç yıl sonunda tamamlanmasını emrediyor.
- 30 tem. Almanya'daki Yahudi cemiyetleri değerli metallerden yapılmış eşyaları resmi kurumlara vermek zorunda bırakılıyor.
- 22 tem. Yahudilerin Varşova gettosundan Treblinka imha kampına topluca nakli
- 12 eylül Yahudilerin "ari ırktan" kitapçılardan alışveriş yapmaları yasaklanıyor.
- 9 ekim Norveç'teki Yahudiler Auschwitz'e naklediliyor.
- 26 kasım Müttefik devletler Yahudileri öldüren kişilerin savaştan sonra cezalandırılacaklarını ilan ediyor.
- 18 aralık

Toplama kamplarına gönderme

Saar veElsass'taki yerel emniyet kurumlarına gönderilen talimatlar

1. Sadece hakiki Yahudiler sürgün edilecek. Karışık evliliklerdeki eşler ve yabancı Yahudiler ("Mischlinge"), bir düşman devletin veya işgal ettiğimiz bölgelerin yurttaşı olmadıkları sürece eylem dışı tutulacaklardır. Vatansız Yahudiler ilkesel nedenlerle tutuklanacaktır. Tüm Yahudiler bir yerden başka bir yere sevk edilebilir kişiler olarak görülecektir; tek istisna tamamen yatalak olan Yahudilerdir.

2. Ludwigshafen, Kaiserlautern ve Landau'da Yahudi toplama yerleri oluşturulmuştur. Tutuklananlar otobüsle taşınacaktır. Her bir otobüste nakliyattan sorumlu bir görevli vardır. Bu kişi gerekli gördüğü takdirde üniformalı polis veya başka görevlileri isteyebilir.

3. Her bir nakliyat sorumlusuna toplama yerinde bir liste verilir. Bu listede hangi otobüs ve askeri personelin gönüllü kişiye verildiği ve yakalanacak olan kişilerin ad ve adresleri yazılıdır. (...)

5. İlgili resmi görevliler Yahudilerin kimlikleri hakkında bilgi edindikten sonra onların evlerine gideceklerdir. Orada o kişilere kendilerinin sürgün edilmek üzere tutuklandıkları ve iki saat içinde yola çıkmaya hazır olmaları gerektiğini söyleyeceklerdir. Soracak bir şeyiniz olursa toplama yerindeki sorumluya başvuracaksınız; hazırlıkları ertelemek yasaktır.

6. Yakalanan kişiler mümkünse aşağıdaki eşyaları yanlarına alacaklardır:

- a) her Yahudi şahsi eşyaları için yanına bir valiz veya çanta alabilir; yetişkin kişiler 50 kg'a kadar, çocuklar 30 kg'a kadar yük getirebilir.
- b) bir takım giysi

- c) her bir Yahudi için bir battaniye
- d) birkaç gün yetecek kadar erzak
- e) çatal, bıçak ve tabak
- f) kişi başına 100 RM'ye kadar nakit para
- g) valize konmayıp cepte taşınacak olan pasaport, kimlik kartı veya başka kimlik belgeleri

7. Yakalanan kişiler şunları yanlarına alamazlar: banka hesap defteri, değerli kâğıt, mücevher ve 100 RM'nin üzerinde nakit. (...)

9. Konut terk edilmeden önce şu önlemler alınacaktır:

- j) Ev hayvanları ve diğer canlı hayvanlar (köpek, kedi, kafes kuşu) makbuz karşılığında belediye başkanı, yerel yönetici, muhtar veya başka uygun bir kişiye bırakılacaktır.
- b) Taze yiyecekler NSV'ye (Nasyonal Sosyalist Halk Refahı) bırakılacaktır.
- c) Evde ateş veya mum yanıyorsa bunlar söndürülecektir.
- d) Su ve gaz kapatılacaktır.
- e) Elektrik sigortaları çıkarılacaktır.
- f) Konutun anahtarları birbiriyle birleştirilip üzerlerine sahibinin adı, şehir veya köy, sokak adı ve kapı numarası yazılacaktır.

g) Yakalanan kişilerin üstleri en kısa zamanda ve yola çıkmadan önce aranacak ve üzerlerinde silah, cephane, patlayıcı madde, zehir, döviz, mücevher vb. olup olmadığı denetlenecektir. (...)

13. Yahudilere yakalanma sırasında doğru davranılması büyük önem taşımaktadır. Hakaret amaçlı şiddet ne pahasına olursa olsun engellenecektir.

Milyonlarca Avrupalı Yahudi'nin bulundukları yerlerden alınıp sürülmesi Soykırımı'nın gerçekleştirilmesi için gerekli bir önlemdi. Almanlar çeşitli nedenlerle, tutuklanan Yahudilerin çoğunun yaşadıkları yerlerde öldürülmemesini, bunun yerine Polonya'da kurulan özel olarak inşa edilmiş ölüm kamplarına nakledilmelerini kararlaştırmışlardı. Hitler ve diğer yöneticiler bu cinayetlerin gizli yapılması gerektiğini biliyorlardı. Batı, Orta ve Güney Avrupa'daki Yahudiler kendi ülkelerinde öldürülemezlerdi, çünkü Naziler sivil halkın işbirliğine muhtaçtı. Polonya ve Sovyetler Birliği'nin işgal edilen kısımlarında milyonlarca Yahudi olsa bile bunları kurşuna dizmek yerine büyük bir çoğunluğunu başka yerlere taşımamanın daha pratik bir yöntem olduğunu kısa bir sürede anladılar. Çok gelişmiş olan Avrupa demiryolu ağı Avrupa'nın her köşesinden Polonya'ya insan sevkini olanaklı kılıyor ve insanlar Polonya'da arkalarında hiç bir iz bırakmadan yok oluyorlardı. Auschwitz-Birkenau'ya sürülen bir milyonu aşkın Yahudi'nin büyük çoğunluğu oraya vardığında gaz odalarında öldürülmeseydi, bu küçük kasaba Avrupa'nın en büyük kentlerinden biri olurdu.

1940 yılı ekim ayında Almanya'daki Baden ve Saar'dan 7 500 Yahudi Fransa'nın güney kesimlerindeki kamplara gönderildi. Yahudilerin en yaşlısı 97 yaşında Karlsruhe'li bir adamdı. Bu insanların çoğu daha sonra Fransa'dan alınıp Polonya'ya gönderildi. Sürgün edilecek kişilere evlerini terketmeleri için 15 dakikayla 2 saat arasında bir süre tanınıyordu. Bir polis raporun da kimisinin bu süreyi "intihar etmek amacıyla kullandığı ve böylece sürgünden kurtulduğu" yazıyordu.

Almanya'nın Würzburg kentindeki 995 Yahudi'nin 25 nisan 1942'de polis ve asker denetiminde "doğuya" sürgün edilişi. İnsanlar evlerini barklarını bırakmak ve sadece "en zorunlu" şeyleri yanlarına alıp çıkmak zorunda kalıyorlardı. Bagajlarının bir kısmı daha Würzburg istasyonunda bıraktırılıyordu. Bu insanlar önce Trawniki ve İzbica transit kamplarına, oradan da Belzéc imha kampına götürülecek.

Umschlagplatz

“Umschlagplatz” gettoların yanında bulunan bir meydan veya büyükçe bir boşluğa denir ve buralarda yükleme boşaltma işlemi yapılırdı. Küçük gettolarda bu meydanlar genel olarak ayıklama sırasında kullanılır ve kimlerin ölümüne gönderileceği ve kimlerin halen işgücü olarak “kullanılabilecek” durumda olduğu buralarda kararlaştırılırdı. Büyük gettolarda bu meydan genel olarak demiryolu hatlarının yakınında olurdu. Varşova’dan toplama kamplarına gönderilenlerin dağıtımını kolaylaştırmak için Umschlagplatz’a ek bir demiryolu hattı kuruldu.

Varşova gettosundan Treblinka’ya toplu sevk 23 Temmuz 1942’de başladı. Her gün binlerce Yahudi gettoda toplandı. Toplama işini Yahudi “asayiş hizmeti” yürütmek zorundaydı. Bu konuda SS ve SS’in Ukrayna, Letonya ve Litvanya yardımcı birlikleri asayiş hizmetine yardım ediyordu. Doldurulması gereken kontenjan günde 6 000-7 000 kişiydi. Birçok Yahudi Almanların ekmek dağıtıldığı yolundaki sözleri üzerine Umschlagplatz’a koşuyordu. Tüm binalar ve sokaklar boşaltılarak insanlar sürüldü ve birçok insan da baskınlara rastlayıp yakalandı.

5 ya da 6 ağustos’ta doktor ve pedagog Janusz Korczak ve onun Treblinka gettosundaki çocuk bakımevinde bulunan 200 kadar kimsesiz çocuk sürgün edildi. Korczak “ari ırk” cephesine geçip kendini kurtarması için yapılan teklifleri reddetti. Bir çocuğu kucağına alıp bir çocuğu da elinden tutan Korczak, gettuyu boydan boya geçerek Umschlagplatz’a kadar konvoyun en başında yürüdü.

İnsanlar yük vagonlarının boşalmasını beklerken bazen günlerce Umschlagplatz’da kalıyorlardı. Bu ölümüne

Varşova’daki Umschlagplatz’da Treblinka soykırım kampına gönderilmeyi bekleyen kadın ve çocuklar, Ocak 1943

giden yolun bekleme salonundaki korkunç koşullar hakkında tanıkların anlattığı sayısız olay vardır. Eylül ayı ortalarına kadar 250 000'in üzerinde insan Umschlagplatz'dan imha kamplarına götürüldü. Umschlagplatz'dan Treblinka ve diğer kamplara giden son sevkiyat 1943 yılı nisan ve mayıs aylarında meydana gelen getto ayaklanması sırasında gerçekleşti. Varşova'nın Yahudi nüfusu artık tamamen sürülmüştü.

Kan ve gözyaşının aktığı yer

Halina Birenbaum Soykırımı'ndan canlı olarak kurtuldu. Halina burada bize Umschlagplatz'da gördüklerini anlatıyor: "Bizi Umschlag'a götürdüler. Yüzlerce kez lanetlenmiş, kan ve gözyaşına boğulmuş Umschlag'a. Havada yüzbinlerce Yahudiyi yaşamlarının son istasyonuna götüren trenlerin düdük sesleri.

Savaşın önce bir okul olan binanın yanındaki büyük meydan çaresizlik ve dehşete düşmüş insanlarla doluydu. Orada bulunanların çoğu ari ırkın oturduğu bölgedeki fabrika ve atölyelerde çalışıyordu. Ellerinde Ausweis (geçiş kartı) vardı ve kısa bir süre öncesine kadar halen "yaşama hakkına" sahiptiler. Her zamanki gibi bugün de SS görevlileri tarafından evlerine götürülmüşlerdi. Evleri çok daha önce boşaltılmış, eşyalara el konulmuş, sevdikleri ve yakınları çoktan sürülmüştü. Ancak bugün işten eve giderken bir pusuya düşürülmüşlerdi.

Getto ve gettodaki gizlenme yerleriyle aramızda yüksek bir duvar ve baştan aşağı silahlanmış polislerden (Naziler çok değildi) oluşan bir insan duvarı vardı. Ağabeyim, teyzem ve teyzemin kızı halen gettodaydılar. Çünkü onlar bizler gibi sokağa çıkmamış, evde kalmışlardı.

Bir yandan gergin bir şekilde beklerken bir yandan da çevremize bakınıyor ve bir çıkış yolu arıyorduk. Bizleri

sıkı sıkıya tutan babam önce annemi öptü, sonra da ağabeyimi ve beni. Ellerimizi sımsıkı tutuyor, yanından uzaklaşmamızı önlemeye çalışıyordu. Bizi tüm gücüyle kalabalıktan uzaklaştırmaya çalışan anneme özellikle dikkat ediyordu. Annem bizi gizlice okul binasına sokmak için bir çare bulmaya çalışıyordu. Okul binasında sağlık personeli ve Yahudi polisler vardı. Bizi orada gizlemek ve vagonlara konmamızı engellemek istiyordu.

Babam o kadar büyük korku ve dehşet içindeydi ki, kaçmayı bile düşünecek durumda değildi. Yaptığı tek şey geçiş kartını göstermek oldu. Çünkü son ana kadar geçiş kartını gösterdiği takdirde kurtulacağımıza inanıyordu. Korkuyordu. Nazilerin emrine uymadığımız takdirde felaketimizin daha da çabuk geleceğini sanıyordu.

Annem farklıydı. Bu nedenle sürekli onun yanında duruyor ve onun bizi bu feci durumdan kurtaracağına yüzde yüz inanıyordum (...) Babamın yakınındayken ise bambaşka duygular içinde oluyordum.

Şimdi, burada, Umschlag'da yine aynı şey oldu.

Yük vagonlarının günün bu saatinde burada toplandığını şimdiye kadar hiç görmemiştim. Sabah gelecek olan treni beklemek için bütün geceyi Umschlag'da geçireceğimizi sanıyordum. Böylece kaçmak için bir fırsat bulacak ve gettoya, çatı altındaki yerimize dönecektik. Tam o anda Nazilerin meydanın ortasına makineli tüfek yerleştirdiklerini gördük. Silah aniden korkuyla mırıldanan büyük kalabalığa çevrilmişti. Olan bitenlerden herkesin haberi olmasına karşın kimse ne bağırmaya cesaret edebiliyor ne de yüksek sesle ağlıyordu. Ürperti dolu gergin bir sessizliğe büründü meydan. Annem babama, Hilek bana sarıldı. Birbirimizi son defa görüyormuşuz gibi baktık birbirimize (...) yoğun karanlık vücudumuzu sarmadan önce sevdiklerimizin yüzlerini yanımızda götür-

Resimde Varşova'daki Umschlagplatz'ın bir kısmı görülüyor. Erkekler solda, kadın ve çocuklar sağda toplanmış. Treblinka'ya sürgün edilmeyi bekliyorlar. Soldaki bina revir ve imha kampına gönderilecek olanlar için bekleme salonu olarak kullanılıyordu. Sağdaki bina Gestapo'nun Umschlagplatz'daki karargâhıydı. Her iki bina bugün yerinde duruyor

mek istiyormuşuz gibi.

Bunun dışında her şey, şimdiye kadar uğruna yaşadığımız ve mücadele verdiğimiz her şey anlamını yitirmişti.

Babam yarı şuursuz, annem her zamanki gibi sakin. Bana bakıp gülümsedi bile.

Eğilip kulağıma 'korkma diye, fısıldadı, hepimiz öleceğiz, sadece bir kez ölüyor (...) Ve birlikte öleceğiz, onun için korkma, çok korkunç bir şey olmayacak (...)'. ”

Çingeneler sevk ediliyor

“Berlin polisi Berlin Olimpiyatları’nu bahane ederek 1936 yılı mayıs ayında yüzlerce Çingeneyi tutukladı ve aileleri at, araba ve diğer eşyalarıyla birlikte, bir tarafında çöplüğün diğer tarafında mezarlığın bulunduğu Marzahn ‘dinlenme yeri’ne götürdü. Kısa bir süre sonra dinlenme yerinin çevresi dikenli tellerle çevrildi. Aslında Berlin’in bir banliyösünde Çingeneler için bir toplama kampı oluşturulmuştu. Birkaç yıl sonra Marzahn’dan ve kısa süre içinde diğer Alman kentlerinin yanı başlarında oluşturulan benzer dinlenme yerlerinden binlerce Çingene doğudaki imha kamplarına gönderildi.”

SOYKIRIMINDAN KURTULAN SOYKIRIM TARİHİ PROFESÖRÜ
SAUL FRIEDLÄNDER

Çingenelere uygulanan baskılar ideolojik nedenlere dayanıyordu. SS şefi Heinrich Himmler “temiz ırk”tan çingeneler bulunduğu ve bunların “ari” yeğenler olduğu ve bu nedenle korunmaları gerektiği inancına sahipti. Çingeneler tesbit edilecek ve özel arazilerde tutulacaktı. “İrk araştırmacılarının” görevi ilk elde hangi Çingenelerin “ari” olarak kabul edilemeyecek kadar “ırk karışımına” uğramış Çingene kanına sahip olduğunu belirlemektir. Sonuçta çoğunun kanının fazla karışık olduğu anlaşıldı. Yanlış kategoriye alındıysanız bürokrasi çarkları dönmeye başlıyor ve işlemler hemen hemen hiç istisnasız önce Yahudi gettolarına, oradan da soykırım kampına götürülmenizle sonuçlanıyordu. Auschwitz’de yapılan ünlü tıbbi deneyler sadece Yahudi çocuklarına değil Çingene çocuklarına da uygulandı. Auschwitz’de 20 000’den fazla Çingene öldürüldü.

Doğu Avrupa’da Çingeneler ormanlarda veya köylerin dışında çoğunlukla yerel faşistler tarafından vurularak öldürülüyorlardı. Hırvatistan’daki Çingenelerin hemen hemen tamamı öldürüldü. Naziler ve onların çeşitli ülkelerdeki yardımcıları tarafından öldürülen Çingene sayısı bugün bile belli değildir. Bunun nedeni konuyla ilgili olarak yeterli araştırmaların yapılmaması, kaynaklarda eksikliklerin olması ve Çingenelerin savaş öncesi ve sonrasındaki sayıları konusunda güvensizlik olmasıdır. Öldürülenlerin sayısının en az 200 000 olduğu sanılmaktadır. Ancak birçok araştırmacı Çingenelerin 600 000’e yakın kurban verdiklerini belirtmektedir. Büyük bir olasılıkla, savaş süresi içerisinde, Avrupa’daki Çingenelerin yüzde 25-50’si öldürüldü. Hayatta kalan Çingeneler ne Almanya ne de başka bir devletten tazminat alabildiler. Çingeneler halen Avrupa’da ırkçı ayrımcılığa ve şiddete maruz kalan halk gruplarının başında gelmektedir.

“Ritter işi basitleştirmiş ve eğlenceli hale getirmişti. Sırayla girip sandalyeye oturuyorduk. Çocukların gözlerini karşılaştırıyor ve hepimize sorular soruyordu. Justin de her şeyi not ediyordu. Sonra da ağzımızı açmamız isteniyordu. Açıyorduk biz de. Bir aletle yutak, burun delikleri, burun, burun kökii, gözler arasındaki uzaklık, göz rengi, kaşlar, kulakların içi ve dışı, ense, boyun, eller, her şeyi ölçüyordu (...) ölçülebilecek her şeyi.”

ALMAN ÇİNGENE JOSEF REINHARDT
“IRK BİYOLOGLARININ” MUAYENELERİNİ ANLATIYOR

“Çingene belası” uzmanı

Eva Justin III. Reich’in “Çingene belası” konusunda en ileri gelen tıbbi “uzmanı” Robert Ritter’in asistanıydı. Ritter başlangıçta çocuk psikoloğuydu, farklı ve suça yatkın davranış biçimlerinin temelinde biyolojik mirasın yattığı düşüncesinden yola çıkan “suç biyolojisi” konusunda uzmanlaşmıştı. Ritter Çingenelerin başlangıçta “tamamen ari” oldukları, ancak göçleri sırasında “aşağılık” halklarla aralarındaki “ırk karışımı” nedeniyle iyi özelliklerinin kaybolduğu şeklinde yorumlar yapıyordu. Bunun da Çingenelerin suç işlemeye yatkın ve asosyal

davranış göstermelerine neden olduğunu ileri sürüyordu. Justin asistan olarak kendisi de ayrı bir araştırma yapıyordu. Justin’in tezini tamamlayabilmesi için 39 kimsesiz Çingene çocuğu Katolik bir çocuk bakım evinde tutuldu. Araştırmalar tamamlandıktan sonra bu çocuklar 1944 yılı mayıs ayında Auschwitz-Birkenau imha kampına gönderildi. Orada Çingene kampı denilen yere yerleştirildi. Çocukların çoğu 3 ağustos 1944 gecesi 2 900 başka Çingeneyle birlikte gaz odalarında zehirlenerek öldürüldü.

Im Wagon

Lanetliler arasında

Yahudi polis Calel Perchodnik karısını ve kızını soykırım kampına giden trene bindirmek zorunda kalmıştı. Calel'in yazdıklarını okuyoruz:

"Lokomotiften başlayıp sayarsak dördüncü vagondasın. Hayvan vagonu. Vagon neredeyse tamamen kadın ve çocukla dolu. Bütün vagonda sadece iki erkek var. Koruyucun mu onlar senin? Tahtaların üzerine oturuyorsun bağdaş kurup. Kucağında Aluska. Bu kadar geç saatte çocuk uyudu bile, demek. Boğucu bir ağustos gecesi. Çocuk havasızlıktan boğuluyor olmasın? (...)

Lanetlilerin ortasında oturuyorsun yalnız başına. Kaderin bu oyununa sadece senin kurban gitmediğini, başkalarının da seninle olduğunu bilmen teselli kaynağı oluyor mu, acaba? Hayır, hayır, senin düşündüğün şey bu değil. Oturuyorsun ve anlamadığın bir şey var. Nasıl olabilir, nasıl?

On yıldır seni seven, sana gönülden bağlı olan, düşüncelerini yüzünden okuyabilen ve tüm dileklerini büyük bir istekle yerine getirmeye çalışan Calinka'n sana ihanet etti, kendisi kalırken senin hayvan vagonuna girmene izin verdi. (...)

Yumruklarını sıkıldığını ve Aluska'ya karşı duyduğun bir nefret duygusunun dalga dalga seni sardığını biliyorum. Yine de onun çocuğu. Neden onu yanımda taşımak zorundayım? Çocuğu pencereden atmak geliyor içinden. Ayağa kalkıyorsun.

Anka, Anka, at, at! Elin titremesin! At gitsin çocuğu! Hızla giden trenin tekerleri altında kalıp ezilir gider, belki. Bu dünyada gerçekten bir Tanrı varsa, belki, iyi yürekli melekler de vardır. Görünmez bir halı gibi gererler kanatlarını ve hiç bir şey olmaz çocuğa. Aluska'n yavaşça düşer belki de yere ve rayların çok uzağında uykuya dalar ve yarın merhametli bir Hristiyan onun melek gibi temiz görünüşüne hayran olur, yerden alıp sarılır ona belki, evine götürür ve kendi kızı gibi bakıp büyütür.

Anka, at, at pencereden! Hiç tereddüt etme! At!"

Bu sayfadaki resimle 28. sayfadaki resim Ella Liebermann Shiber tarafından çizilmiştir. Ella Liebermann-Shiber Berlin'de doğmuş, 17 ay Auschwitz-Birkenau'da esir kalmış ve 1945 yılı mayıs ayında 17 yaşındayken kurtarılmıştır. Ella Liebermann-Shiber yaşadıklarını resimlerle dile getirmiş, 93 resim yapmıştır.

Ayrılıklar

Hamburg'lu Hertha Josias 12 temmuz 1942'de 17 yaşındaki kızı Hannelore'ye bir mektup yazdı. Hannelore kız kardeşi Ingelin'le birlikte İsveç'e sığınmış ve Mellerud'e yerleşmişti. Sürgün edileceğini biliyor ama nereye gönderileceğini bilmiyordu. Hertha mektubunda şunları yazıyor: "Canım Hannele, ne olur Ingelin'e iyi bak! Artık onun hem annesi hem babası olacaksın. Ona iyi davran ve ona her zaman yardımcı olacağına, arka çıkacağına söz ver! Ondan hiç ayrılmı ve gözün sürekli onun üstünde olsun! Sen benim büyük kızsın! Bütün umudum sende. Uzun bir süre birbirimizden haber alamayacağız, ancak fırsat bulur bulmaz mektup yazarım." Hertha Josias mektubunu bitirirken Tanrı'nın kızlarını korumasını diliyor ve kızlarının kendisini unutmamaları için dua ettiğini yazıyor. Bu tür mektuplar öleceklerini bilen, ölüme mahkum insanlar tarafından yazılır.

Bu tür yazılarla dolu birçok mektup muhafaza ediliyor. Bu mektuplar Yahudi ve Çingene ailelerinin Nazi döneminde yaşadıkları gerçekleri dile getirmektedir. Anneler, babalar çocuklarından, çocuklar annelerinden, babalarından ayrılıyordu.

Aileleri birbirinden ayıranların çoğu genel olarak çocuk sahibi insanlardı. Kendileri de anababaydı. Ancak bu durum onları pek etkilemiyordu. Auschwitz'deki doktorlar işten çıktıktan sonra kampın yakınındaki evlerinde bekleyen eşlerinin ve çocuklarının yanına gidiyordu. Kısa bir süre önce birkaç bin çocuk ve anneyi ölüme göndermiş insanlardı bunlar belki de. Aylar boyu böyle bir işle uğraştıkları halde bu kişilerin aynı anda çocukları ve eşleri tarafından sevimli bir baba ve iyi bir eş olarak algılanmaları nasıl mümkün olabilirdi? Hermann Friedrich Gräbe

adlı Alman mühendise savaş sırasında neden Yahudileri kurtardığı soruldu. Alman mühendis, niçin ve nasıl kurtardığını bilmem, ancak yoksul bir aileden gelen annemin bunda büyük rolü olduğunu biliyorum, şeklinde yanıtladı bu soruyu. Çocukluğunda bir defa birkaç arkadaşıyla birlikte yaşlı bir Yahudi kadına sataşmış. Gerisini Gräbe kendisi anlatıyor: "Annem bana: 'Bir daha asla böyle bir şey yaptığını görmeyeyim! Nereden çıktı bu?', dedi. Ben de, doğal olarak: 'Herkes yapıyor, onun için ben de yaptım', dedim. O zaman çok sert bir şekilde: 'Sen başkaları değilsin. Sen benim oğlumsun. Bir daha asla böyle bir şey yapmayacaksın. Tekrar böyle bir şey yaptığını görürsem seni hiç affetmem. O kadının yerinde sen olseydin, nasıl olurdu?' 'O kadının yerinde olmak istemem', dedim. 'O zaman niye böyle bir şey yapıyorsun? Bir daha asla görmeyeceğim. O kadın da insan, onun da

Veda

Sürgünleri taşıyan trenler sürekli gidip geliyordu. Auschwitz'den canlı olarak kurtulan Therese Müller anlatıyor: "Demir parmaklıklı küçük pencereden sızan ışık bize kadar geliyor. Ağaçların ve dağlarla bezenmiş doğanın hızla geçip gittiğini görüyoruz. Dışarıdaki ağaçlar ne söylemek istiyor? Raylardan çıkan tok ses ve tren yeni bir hattan geçtikten sonra duyulan çınlama neyi anlatıyor? Kişileri şimdi de göremiyorum. Hepsi bir sisin içinde. Herkes bekliyor ya da uyuyor. Çıt yok! Bu insanlar benim ailem. Birbirimizden kuvvet aldığımızı hissediyoruz. Ama aynı zamanda bunun bir vedalaşma olduğunu biliyorum. Birçoğumuzun ölüp gideceğinden eminim. Her şeyi olduğu gibi görmeye çalışıyoruz. Şafak söküyor. Annem elimi tutuyor. Bu da onun vedalaşması."

MÜHÜRLENMİŞ YÜK VAGONUNDA
KURŞUN KALEMLE YAZILMIŞTIR

*Bu vagondayım
ben, Havva
oğlum Habil'le beraber
Büyük oğlumu
Adem'in oğlu Kabil'i görürseniz
deyin ki, ben*

DAN PAGIS
(ÇEVİRİ: EVA ÅKERBERG)

duyguları var. Onun da kalbi var, senin, benim gibi. Bir daha yapma sakın!' ... Böylece annem beni etkiledi. Şöyle derdi hep: 'İnsanları mesleklerine veya dinlerine bakıp değerlendirme! Nasıl bir insan olduklarına bak!' Tüm yanıtın terbiyede olduğunu söylemek biraz abartma olacak ama terbiyenin ciddiye alınmayacak kadar önemsiz bir konu olduğunu söylemek de mümkün değil.

*“Olabilecek şeylerin en
kötüsünü bekliyorlar - akla
sığmaz şeyleri değil.”*

CHARLOTTE DELBO

1942 yılı eylül ayında bir çocuk Lodz gettosunda ailesiyle vedalaşıyor. Almanlar gettodaki nüfusun azaltılmasını istiyordu. “Sadece ‘üretici’ olanlar kalacak”, diyorlardı. Bu yüzden 5 ve 12 eylül tarihleri arasında 15 000’in üzerinde hasta, 65 yaşını aşmış kişi ve 10 yaşından küçük çocuk gettodan alınarak Lodz’un 70 km kadar kuzey batısına düşen Chelmno soykırım kampına götürüldü. Burada insanlar özel olarak yapılmış kapalı taşıtlarda egzoz gazıyla öldürülüyordu. Bu taşıtlar daha sonra Chelmno’nun birkaç kilometre uzağındaki ormanda büyük bir boşluğa götürülüyor ve cesetler orada yakılıyordu.

SS Donau ile sevk

26 kasım 1942 tarihinde, sabah erken saatlerde 532 Norveçli Yahudi SS Donau adlı Alman gemisine bindirildi. Gemi aynı gün Oslo limanından ayrıldı. Norveçli grup 1 aralık günü Auschwitz toplama kampına vardı. Tüm yaşlı, kadın ve çocuklar derhal Birkenau'daki "2 nolu sığınakta" gazla zehirlenerek öldürüldü. Erkekler ise çalıştırılmak üzere ayrıldı. Almanlar ve Almanların Norveçli müttefikleri Yahudi arama işini sonuna kadar sürdürdüler ve 1944'te toplam 770 Norveçli Yahudi Auschwitz'e sürülmüştü. Bunların sadece 24'ü hayatta kalabildi. Söz konusu 24 kişi bir kurtarma operasyonu sonucu değil, kurtulduktan sonra kendi çabalarıyla Norveç'e dönen kişilerdi.

Her şey ellerinden alınıyor

Norveçli Yahudi Herman Sachnowitz Soykırımı'ndan kurtulanlardan biri. Herman Sachnowitz Oslo'dan sürgün edilişlerini, kendisini şoke eden bu olayı şöyle anlatıyor:

"Öğle sularında Oslo'ya geldik. Hava ağır ve sıkıntılıydı. Sirenler çaldı bir an. Şu andan itibaren yaşadığımız olayları hiç bir Norveçli sivil görmeyecekti. Üstelik Amerika iskelesinin korkuluklarının önünde insanlar vardı. Norveçli dostlar. Hasta arabasının penceresinden görebiliyordum kalabalığı.

Bir şey daha gördüm. Yedi, sekiz metre ötede yüksek, koyu gri bir gemi gövdesi. "SS Donau aus Bremen"di bu. Esir gemisi. Hasta arabasının yakınından bir erkek sesi geldi. Çaresizlik içinde bir çığlık atan adam bağırarak, kadın ve çocuklarla ilgili bir şeyler söyledi. Böylece kadınların da yakalanmış olduklarını anladık. Profesör Epstein perişan bir halde ağlamaya başladı. Herkes ağlaşıyordu. Ben de ağlamaya başladım.

Bekçilerimiz olan Norveçli muhafızları göremiyorduk, artık. Yeşil üniformalı SS askerleri almıştı onların yerlerini. Her yer asker kaynıyordu. Subayların isterik bağrımları arasında vagonlardan indirildik ve gemiye çıkan merdivenlere doğru itilmeye başladık. Hasta

olanlarımız sürünün en arkasındaydı. O nedenle her şeyi görebiliyorduk: kadın, çocuk, erkek, herkes acımasız ve ruhsuz, dev bir güce karşı umutsuz bir mücadele içindeydi. Bu zavallı insanların çevresinde canlı bir demir halka oluşturulmuştu. Halka daraldıkça daralıyordu. İnsanlığın ve kardeşliğin ilk ve en büyük kural olduğu bir ülkede doğup büyümüş olan bizler için bu görünüm karabasandan da kötü bir şeydi. Bu yaşadığımız ilk şoktu ve "Asla bundan daha kötü bir şey olmaz", diye düşünüyorduk.

Hukuk devletine olan inancıyla güven içinde yaşamış olan 600'ü aşkın insan bir anda her şeyinden olmuştu. Özgürlüğü, anayurdu ve en kötüsü insan olarak değeri alınmıştı elinden, yokedilmişti. Askerler itiyor, tekmeliyor, vuruyordu. İnsanlar "beni gemiye bindirmeyin,

götürmeyin beni", diye bağıyor, yalvarıyordu. Gemiye bindirilmenin ne anlama geldiğini biliyorlardı. Toplama kampına sevk. Kendilerini yerlere atıyor, saçlarını başlarını yoluyor, kendilerine, eşlerine ve çocuklarına acımaları için askerlere yalvarıyorlardı. Demir burunlu çizmeler ve lastikten yapılmış sopalar bazen kafalarına bazen de karınlarına rastlıyordu. Kucağında bebeği olan kadınlar, gebe kadınlar itilip kakılıyor ve dövülüyordu. Askerler insanların giysilerini paramparça ediyordu. Yırıktılardan tenleri görünüyordu. Çocuklar itiliyor, düşürülüyordu. Tüm bunlar olurken - hâlâ bugün gibi gözümün önünde - yaşlı kadınlar ve erkekler, başları yere eğik, titrek adımlarla merdivenlerden çıkıyor ve çaresiz gördükleri kadere doğru sıra halinde ilerliyorlardı. Onlar biz gençlerden daha bilgiliydiler. Halkımızın tarihini biliyorlardı.

Özel trenlerin gittiği yol

Avrupa demiryolu ağı Soykırımı'nın gerçekleştirilmesinde büyük bir rol oynadı. Milyonlarca insan özel tren, denilen trenlerin yolcu veya yük vagonlarında, tüm Avrupa'dan geçirilerek gettolara, infaz yerlerine, toplama kamplarına ve imha kamplarına taşındı. Soykırımı Nazi Almanyası için o kadar önemliydi ki, bu seferler nedeniyle askeri gereksinmelerin aksamasına bile razı olunuyordu. SS trenleri kiralyor ve kamplara gidiş biletini de genel olarak Yahudi yolculara ödetiyordu. Soykırımı için yapılan giderlerin Soykırımı yoluyla sağlanan gelirlerle karşılanması kararlaştırılmıştı.

Yandaki harita Treblinka'ya sevk edilen kişileri taşıyan trenlerin Polonya içinde izledikleri hatları gösteriyor. Aşağıda bu özel trenlerden birinin tarifesinden alıntı yer alıyor. Tren 25 Eylül 1942'de "tam dolu" (800 ton) olarak Szydlowiec'ten kalkıyor ve ertesi gün saat 11.24'te Treblinka'ya varıyor. "Boş tren" (600) ton geceyarısından sonra Kozlenice'ye geliyor. Tren Treblinka'ya dolu gidiyor, geriye boş dönüyor. 1942 yılı temmuz ayından 1943 ağustos ayına kadar Tanrı'nın her günü, her haftası, her ayı devam ediyor gidip gelmeye trenler.

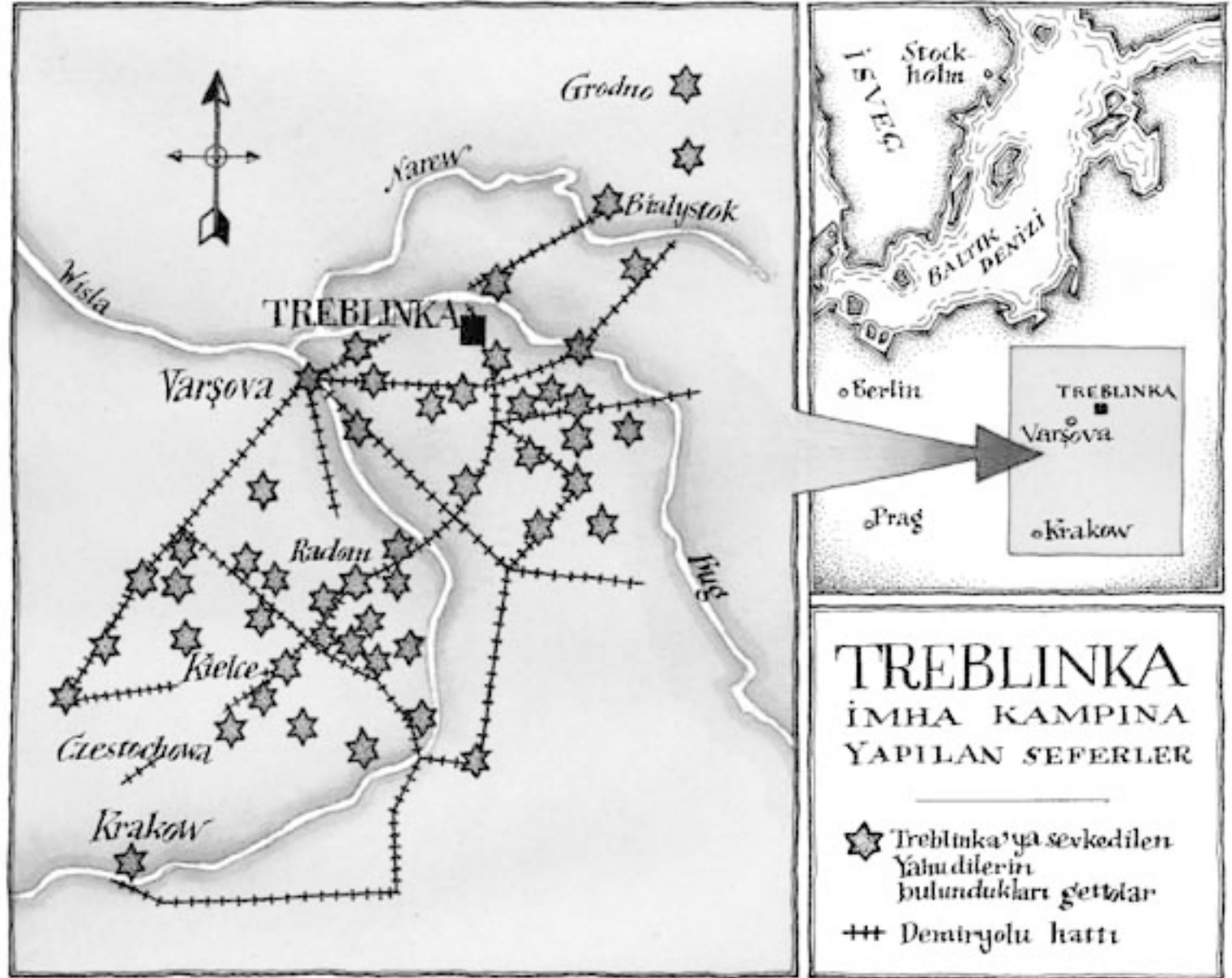
5.) P. K. 9232 (30.9) von Szydlowiec ab

Szydlowiec	(3.08)/21.50
Radom	22.49/ 0.13
Deblin Gbf	2.00/ 3.10
Lukow	5.17/ 6.08
Siedlce	6.58/ 8.34
Treblinka	11.24/(15.59)

6.) Rückleitung des Leereszugs:

Up K. 9233 (30.11) von Treblinka a

Treblinka:	(11.24)/15.59
Siedlce	17.56/18.42
Lukow	19.36/20.37
Deblin Gbf	22.34/23.36
Radom	0.00/ 0.05

1943

- 8 ocak Varşova gettosunda ilk ayaklanma.
- 2 şubat Alman ordusu Stalingrad yakınlarında Sovyet güçleri karşısında yenilgiye uğruyor.
- 22 şubat “Beyaz Gül” (Münih Üniversitesi öğrencilerinden oluşan bir direniş grubu) üyesi Sophie Scholl Nazilerin özel mahkemelerinden biri tarafından ihanet suçundan ölüm cezasına çarptırıldıktan sonra kurşuna diziliyor.
- 26 şubat Çingene yüklü ilk tren Almanya’dan kalkıp Auschwitz’e geliyor. Çingeneler özel bir Çingene kampına yerleştiriliyor.
- 22 mart Auschwitz-Birkenau’da içinde gaz odaları olan dört krematoryum inşa ediliyor ve faaliyete hazır hale getiriliyor.
- 25 juni 19-30 nis. Amerikalı ve İngiliz temsilciler Avrupa’lı Yahudileri nasıl kurtaracaklarını tartışmak için Bermuda’da bir araya geliyor, ancak toplantıda herhangi bir somut plan üzerinde anlaşmaya varılamıyor.
- 19 nisan Varşova gettosunda ayaklanma başlıyor.
- 16 mayıs Varşova gettosundaki ayaklanma bastırılıyor ve getto tahrip ediliyor.
- 8 haziran İçinde 3000 çocuğun ve annelerinin bulunduğu bir tren Hollanda’dan kalkıp Sobibar kampına doğru yola çıkıyor. Tüm yolcular kampa gelir gelmez gaz odalarında zehirlenerek öldürülüyor.
- 11 tem. Hitler “Yahudi sorununun nihai çözümü”nün halka açık yerlerde konuşulmasını yasaklıyor.
- 1-2 ekim Danimarkalılar Danimarka’daki Yahudileri kurtarma operasyonu başlatıyor.

1944

- 19 mart Almanya Macaristan’ı işgal ediyor ve Macaristan’daki Yahudi nüfusu sürmeye başlıyor.
- 6 haziran Batılı müttefikler Normandie’ye asker çıkarıyor.
- 20 haziran Alman subaylar Hitler’i öldürmeye çalışıyor.
- temmuz Majdanek İmha kampı Sovyet Ordusu tarafından kurtarılıyor.
- 2 ağustos Auschwitz’de Çingene aileleri için oluşturulan kamp kapatılıyor.
- kasım Auschwitz’deki gaz odalarında Zyklon B gazıyla insan katline son veriliyor.

1945

- 17-18 oc. Auschwitz’deki esirler SS tarafından kamptan zorla çıkarılıyor. Ölüm marşı denilen yürüyüşler başlıyor. Yani esirler Almanya’ya doğru yola çıkarılarak yürütülüyor.
- 27 şubat Sovyet Ordusu Auschwitz’i kurtarıyor.
- 11 nisan Buchenwald toplama kampı Amerikan güçleri tarafından kurtarılıyor.
- 15 nisan Bergen-Belsen toplama kampı İngiliz güçleri tarafından kurtarılıyor.
- 29-30 nis. Ravensbrück toplama kampı Sovyet güçleri tarafından kurtarılıyor ve kampta 3500 dolayında esir kadın olduğu görülüyor.
- 30 nisan Hitler intihar ediyor.
- 7-8 mayıs Almanya teslim oluyor; Zafer günü. Avrupa’da savaş sona eriyor.

“... böylece tutuklanan erkek, kadın, çocuk, yaşlı tüm Yahudi kişiler daha sonra hayvan vagonlarına yüklenip bir kısmı Almanya’ya, bir kısmı da Polonya Genel Valiliği’ne götürüldü.

(Budapeşte’de) Yahudilerin hemen hemen tüm mallarına el kondu. Tek bir odada 8-10 kişi oturuyor (...)

Gerekli çalışma gücüne sahip, şanslı kişilerin Alman sanayi tesislerine götürüldükleri ve bu insanlara buralarda biraz daha merhametli davranıldığı, çocuklar, güçsüz kadınlar veya yaşlıların Polonya’da Kattowitz yakınlarındaki Auschwitz-Birkenau’da bulunan soykırım kamplarına götürüldükleri söyleniyor.

BUDAPEŞTE’DEKİ İSVEÇLİ BAKAN IVAN DANIELSSON’UN 24 HAZİRAN 1944’TE STOCKHOLM’DEKİ DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI’NA GÖNDERDİĞİ RAPOR

Katliam başlıyor

“- Widmann, Adli Teknik Kurumu büyük miktarlarda zehir üretebilir mi?

- Ne için? İnsan öldürmek için mi?

- Hayır.

- Hayvan öldürmek için mi?

- Hayır.

- Ne için?

- İnsan görünüşüne sahip hayvan öldürmek için, yani artık insan olarak adlandırılmayacak ve hiç bir zaman sağlığına kavuşamayacak akıl hastaları için.”

ADLI TEKNİK KURUMU KİMYA DAİRESİ

BAŞKANI DOKTOR ALBERT WIDMANN

1938 YILI TEMMUZ AYINDA HITLER'İN KANÇILARYASINDA

GÖREV YAPAN BİR MEMURALA KONUŞUYOR

Avrupa'daki Yahudi ve Çingenelerin sistematik bir şekilde öldürülmeye başlanmasından önce, devletin rızasıyla, sakatlar, zekâ özürlü kimseler ve “asosyal” kişiler öldürülmeye başlanmıştı. Operasyon 1939 yılı ekim ayında başladı. Bu operasyona Aktion T4 adı verildi ve operasyon Adolf Hitler'in özel kançılıyası tarafından yönetiliyordu. Almanya'nın değişik yerlerindeki kliniklerden toplanan insanlar pencereleri, içi görünmeyecek şekilde boyanmış veya perdeyle kapatılmış gri renkli otobüslerle, gaz odaları ve krematoryum fırınları bulunan ve euthanasia kurumları denilen özel kurumlara götürülüyordu. Kimlerin “mikroptan arıtılacağı”, yani öldürüleceği doktorlar tarafından kararlaştırılıyordu. Ölüm haberi bu insanların yakınlarına standart bir mektupla iletiliyordu: “...’in

...’de gribe yakalanarak öldüğünü bildirir, acınızı paylaşıyoruz... Hastayı kurtarmak amacıyla doktorların gösterdiği çabalar ne yazık ki başarısızlıkla sonuçlanmıştır..” “Euthanasia” kurbanlarının vücutlarından parçalar alınıyor ve bunlar deney malzemesi olarak tıbbi kuruluşlara gönderiliyordu. 1940 ile 1945 yılları arasında en az 120 000 kişi “euthanasia” kurbanı oldu. Operasyonun normal halkta yarattığı endişe Führer'in kançılıyasını rahatsız etmeye başlayınca 1941 yılı ağustos ayı sonunda T4 operasyonundan kısmen vazgeçildi.

O sıralarda Baltık ülkelerinde ve Sovyetler Birliği'nin işgal altında bulunan bölgelerinde toplu kurşuna dizmeler

sıradan bir iş haline gelmişti. Operasyonların en büyüğü 29 ve 30 eylül 1941 tarihlerinde oldu. Bir Einsatz grubu polislerin de yardımıyla Kiev yakınlarındaki Babij Jar vadisi kenarında 33 371 Yahudi erkek, kadın ve çocuğu kurşuna dizdi.

Bu operasyon katliamın “mimarı” ve Soykırımı'nın gerçekleşmesinin idari sorumlusu Heinrich Himmler'in yönetiminde SS tarafından gerçekleştirilmişti. Himmler 1943 yılı ekim ayında “Yahudi halkın yok edilmesi” konusunda bir konuşma yaptı ve teşkilatın ve görevlilerin bu görevi yerine getirirken gösterdikleri hizmet aşkını övdü. “Bizi öldürmek isteyen bu milleti öldürmek manevi olarak hakkımızdı ve halkımıza karşı görevimizdi (...) Bu zor görevi halkımıza karşı duyduğumuz derin saygı sayesinde yerine getirdik. Bu görevi yerine getirirken içimiz, ruhumuz, karakterimiz bundan hiç zarar görmedi.” Caniler tüm zorluklara karşın “onurlu” kalmayı başarmışlardı.

Savaş sonrası tekrarlanıp duran yanlış iddialardan biri, imha kamplarında emre uymayan veya toplu kurşuna dizmelere katılmayanların ölümle cezalandırıldığı iddiasıdır. Böyle bir ölüm cezasına kimse tanık olmamıştır. Bu görevleri yapmak istemeyen pek az kişi olmuştur ve bu kişiler başka görevlere atanmıştır. Çoğunluk kendilerine verilen emirleri hiç bir kuşkuya düşmeden uygulamıştır. Onlar için Yahudiler “haşarat” idi ve Führer ve anayurt için kutsal bir iş yapıyorlardı. Olay biraz kapalı bir şekilde yürütülürse öldürülenlerden çalınan para ve mallardan ekonomik çıkar da sağlanabilirdi.

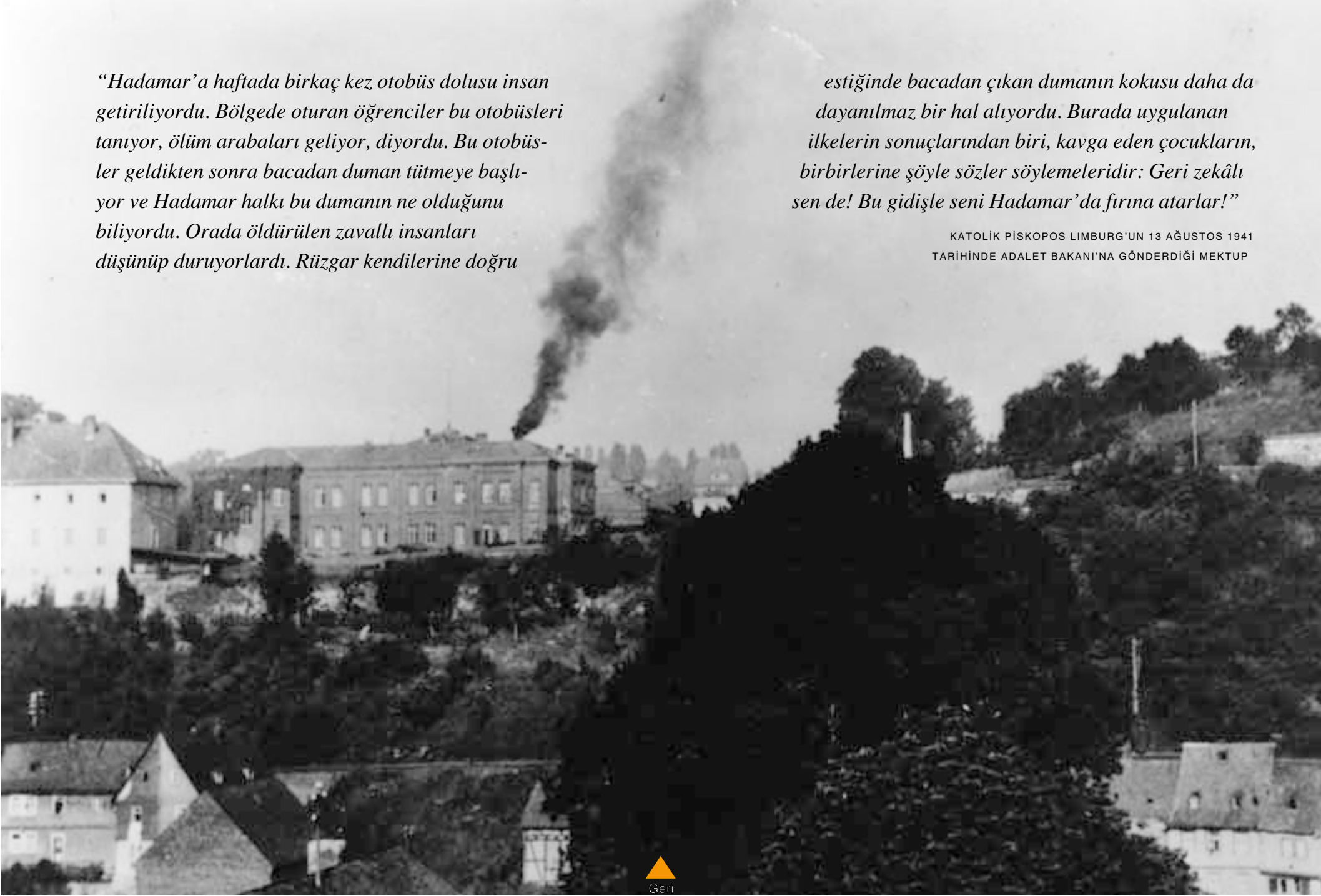
Bu sayfadaki resim: Otobüsler Eicherberg kliniği önünde, Hadamar'daki “euthanasia” merkezine götürülüp, orada öldürülecek ve yakılacak olan hastaları bekliyor.

Bir sonraki sayfa: Hadamar'daki krematoryumdan yükselen duman.

“Hadamar’a haftada birkaç kez otobüs dolusu insan getiriliyordu. Bölgede oturan öğrenciler bu otobüsleri tanıyor, ölüm arabaları geliyor, diyordu. Bu otobüsler geldikten sonra bacadan duman tütmeye başlıyor ve Hadamar halkı bu dumanın ne olduğunu biliyordu. Orada öldürülen zavallı insanları düşünüp duruyorlardı. Rüzgar kendilerine doğru

estiğinde bacadan çıkan dumanın kokusu daha da dayanılmaz bir hal alıyordu. Burada uygulanan ilkelerin sonuçlarından biri, kavga eden çocukların, birbirlerine şöyle sözler söylemeleridir: Geri zekâlı sen de! Bu gidişle seni Hadamar’da fırına atarlar!”

KATOLİK PİSKOPOS LIMBURG’UN 13 AĞUSTOS 1941
TARİHİNDE ADALET BAKANI’NA GÖNDERDİĞİ MEKTUP

VON DER EINSATZGRUPPE A DURCHGEFÜHRTE JUDENEXEKUTIONEN

Baltık ülkelerinde

Bu harita ana operasyon bölgesi Baltık ülkeleri olan Einsatzgrupp A'nın hazırladığı bir rapordan alınmıştır. Haritada "uygulanmış Yahudi infazları" bir sayı ve bir tabutla gösterilmiş. Estonya'nın Yahudilerden temizlenmiş olduğu belirtiliyor. En altta şunlar yazılı: "Hâlâ yaşayan Yahudi sayısı, tahminen 128 000." Yerel milis birlikleri ve Alman askeri birlikleri Baltık ülkeleri, Beyaz Rusya ve Ukrayna'da sık sık Einsatz gruplarına yardımcı oluyordu.

Avraham Tory Litvanya'da Kaunas'taki gettoda yaşıyordu. Günlüğünde getto halkının "ayıklama"ya götürüldüğü günü anlatıyor. Kimler yaşayacak, kimler ölecek?

"28 ekim salı sabahı karla karışık yağmur yağıyordu. Yoğun bir sis olduğu için gökyüzü görünmüyordu. Bütün getto karanlığa bürünmüştü. Yumuşak kar tanecikleri yerde ince bir tabaka oluşturdu. Her yönden gruplar halinde erkek, kadın, çocuk, yaşlı ve hastalar akın etmeye başladı. Yavaş ve titrek adımlarla ilerliyorlardı. Yaşlılar ve hastalar akrabalarının ve komşularının yardımıyla yürüyebiliyordu. Bebekler annelerinin kucaklarındaydı. Uzun sıralar halinde yürüdüler. Herkes soğuğa ve neme karşı buldukları tüm kışlık mantoları, paltoları, örtüleri ve battaniyeleri üstüste giymişti.

Aileler yavaş yavaş yürüyor ve birbirlerinin ellerini tutuyorlardı. Herkes aynı yöne, Demokrati Meydanı'na doğru gidiyordu. Bir cenaze töreniydi bu. Kendi cenaze törenlerine gelmişlerdi. O sabah otuz bin kadar insan bilinmeze, kana susamış despotlar tarafından daha şimdiden belirlenmiş bir kadere doğru yürüyorlardı.

On binlerce insanın katıldığı bu törende kimseden en küçük bir ses çıkmıyordu. Herkes bir yandan derin derin düşünüyor, bir yandan yürüyordu. Kendilerinin ve ailelerinin kaderini düşünüyorlardı. Hayatları pamuk ipliğine bağlıydı. Tanrı'nın ve insanların unuttuğu, şimdiden çok sayıda Yahudi'nin ölümünden sorumlu olan zalimlerin keyfi davranışlarına teslim ettiği otuz bin yalnız insan."

Einsatz grupları

Nazi Almanyası'nın 22 Haziran 1941'de Barbarossa Operasyonu'yla Sovyetler Birliği topraklarına girmesi Yahudilerin sistemli bir şekilde öldürülmesinin başlangıcı oldu. Alman ordusunun peşi sıra dört seyyar Einsatz grubu da Sovyet topraklarına girdi. Bu gruplarda yer alan personel polis, istihbarat servisi ve SS'den geliyordu. Başlangıçta toplam 3 000 kişi olan Einsatz grupları cephe arkasında ve ordunun koruması altında komünist parti görevlilerini ve Yahudi "parti üyelerini" öldürmekle görevliydi. Kısa bir süre içinde ana görevleri "önerine çıkan tüm Yahudileri" öldürmek oldu. Ayrıca Çingeneler de toplanarak öldürülüyordu. Einsatz grupları faaliyetleri hakkında büyük bir titizlikle raporlar hazırlıyor ve bu raporları düzenli aralıklarla Berlin'e gönderiyordu. İşlenen cinayetler günü gününe bu raporlarda belirtilmektedir.

Bu belgelerden birinde Einsatz grubu A tarafından 4 Temmuz 1941 ile 1 Aralık 1941 tarihleri arasında Litvanya'da yerine getirilen infazlar hakkında bilgi içeren yedi sayfalık bir liste yer almaktadır. Öldürülen kişilerin sayısı toplam olarak 137 346: Rus ve Litvanyalı komünistler, Rus esirler, "akıl hastaları", Litvanyalılar, Polonyalılar, Çingeneler ve partizanlar. Bu insanların en büyük bölümünü kuşkusuz Yahudi erkek, kadın ve çocuklar oluşturmaktadır. Avraham Tory'nin yanda alıntısını gördüğümüz günlüğünde Kaunas'taki Yahudilerin 28 Ekim 1941 günü şafak vakti büyük "ayıklama" işlemine gidişleri anlatılıyor. Listede şunlar yazıyor: "19.10.1941 Kaunas... 2007 Yahudi erkek, 2920 Yahudi kadın, 4273 Yahudi çocuk (gettodaki gereksiz Yahudilerin temizlenmesi): 9200." Doğu Avrupa ve eski Sovyetler Birliği'nde 2 milyona yakın insan Einsatz grupları, polis birlikleri ve diğer birlikler tarafından öldürüldü.

Çukur kazma işi çok zaman alıyor. Yoksa kurşuna dizme işlemi çok hızlı oluyor (40 dakikada 100 kişi) ... Askerlerim başlangıçta bundan hiç etkilenmiyordu. Ancak ikinci gün bir iki kişinin infaza devam edecek güçte olmadığını farkettiler. Edindiğim izlenime göre kurşuna dizme eylemi sırasında herhangi bir ruhsal sıkıntı hissedilmiyor. Ancak insan birkaç gün sonra bir akşam oturup olanları sakın sakın düşünürken ruhsal yönden rahatsızlık hissediyor.

1 KASIM 1941'DE BELGRAD YAKININDA YAPILAN KATLIAMLA
İLGİLİ OLARAK TEĞMEN WALTHER'İN HAZIRLADIĞI RAPOR

Kurşuna dizme işlemi üç dört saat sürdü. Ben sürekli ateş edenler arasındaydım. Sadece karabinam boşaldığı ve doldurmam gerektiği zaman ara veriyordum. Bu nedenle bu üç dört saat içinde kaç Yahudi'yi öldürdüğümü söyleyebilmem mümkün değil. Çünkü benim ateş etmediğim anlarda benim yerime başkası ateş ediyordu. Böyle anlarda çalışma şevkini artırmak için bol bol içki içiyorduk.

ALFRED METZNER, ALMAN ASKER

Kadın ve çocuklar topluca katlediliyor

Yahudi kadın ve çocuklar 14 ekim 1942'de Ukrayna'da Misocz'da bulunan gettodan alınarak Rovno yakınlarındaki bir vadiye götürüldü ve orada Alman polisleriyle Ukraynalı milisler tarafından öldürüldü.

Alttağı resimde bir polis halen canlı olan kadınlara “birer kurşun daha” sıkıyor.

Hermann Friedrich Gräbe savaştan sonra Wiesbaden'de yeminli olarak verdiği ifadede 5 ekim 1942 Ukrayna'nın Dubno kasabasında yaşanan benzer bir olayı şöyle anlattı.

“Moennikes'le birlikte doğruca çukurlara gittik. Kimse bizi durdurmadı. Bir toprak yığınının arkasından kesik kesik silah sesleri geliyordu. Kamyonlardan inen her yaştan erkek, kadın ve çocuk, elinde kamçıyla bağırıp çağırarak SS görevlisinin emriyle soyunuyor ve ayakkabılar bir yere, iç çamaşırını bir yere olmak üzere, çıkardıkları giysileri gösterilen yerlere koyuyordu. Tahminen 800 ile 1000 çift arasında ayakkabıdan oluşan bir yığın, büyük iç çamaşırını ve giysi öbekleri gördüm.

İnsanlar hiç bağırıp çağırılmadan ve ağlamadan soyunuyor, aileler birbirlerinin yanında grup halinde duruyor, birbirlerini öpüp vedalaştıktan sonra, elinde kamçısıyla çukurun yanında duran başka bir SS görevlisinin işaretini bekliyordu. Çukurun yanında durduğum on beş dakika içerisinde kimsenin yakındığını veya yalvardığını duymadım. Sekiz kişilik bir aile dikkatimi çekti. Kadınla adam 50 yaşlarındaydı. Bir, sekiz ve on yaşlarında üç küçük çocukları, biri yirmi diğeri yirmi dört yaşında iki yetişkin kızları vardı. Kar gibi beyaz saçlı bir kadın bir yaşındaki çocuğu kucağında tutuyor ve ona şarkı söylüyordu. Bir yandan da gıdıklıyordu çocuğu. Çocuk katıla katıla gülüyordu. Kadınla adam gözyaşları içinde yaşlı kadına ve çocuğa bakıyordu. Adam on yaşlarındaki oğlan çocuğunu elinden tutmuş, onunla sessizce konuşuyordu. Çocuk ağlamamak için kendini zor tutuyordu. Adam gökyüzünü gösterdi ve çocuğun kafasını okşadı. Ona bir şeyler açıklıyor gibiydi.

Çukurun başındaki SS görevlisi arkadaşına seslendi. Arkadaşı yirmi kadar kişiyi ayırdı ve toprak yığınının arkasına gitmelerini emretti. Burada andığım aile de bu gruptaydı. Siyah saçlı incecik bir kızın benim yanımdan geçerken eliyle kendisini göstererek “Yirmi üç yaşında!” demesini hiç unutmuyorum.”

Einsatz gruplarından ölüm fabrikalarına

Toplu kurşuna dizmelerin çok dikkat çektiği, zaman aldığı ve askerlerin morali açısından olumsuz olduğu görüldüncü 1941 yılı sonbahar mevsiminde çok sayıda insanı öldürme konusunda daha rasyonel yöntemler aranmaya başlandı. Bir kısım denemenin ardından çözüm bulundu: gaz. Bu yöntem 1941 yılı T4 programında başvurulmuştu. “Euthanasia” merkezlerinde çelik kaplarda muhafaza edilen karbon monoksit kullanılmıştı. Ancak planlanan ölçüde katliam için bu yöntem bir seçenek oluşturmuyordu. Bunun yerine motorlardan çıkan egzoz gazının kullanılması önerildi. 8 aralık 1941’de Chelmino imha kampında gaz vagonları kullanılmaya başlandı. 17 mart 1942’de de Belzec’teki gaz odaları Lublin gettosundan getirilen ilk Yahudileri karşılamaya hazırdu. Belzec, Sobibor ve Treblinka’daki üç kampta Sovyet ordusunda kullanılan ve dizelle işleyen büyük tank motorlarının egzoz gazları kullanıldı. Bu kamplar T4 operasyonunda çalışmış olan yüz kadar kişi tarafından idare ediliyordu. Auschwitz toplama kampında 1941 sonbahar mevsiminde böcek ilacı Zyklon B ile denemeler yapıldı. Bu ilaç aslında giysilerin ve barakaların bit gibi şeylerden arındırılması amacıyla kullanılıyordu. Zyklon B’nin insan üzerinde çok etkin olduğu görüldü. Havayla karışan hidrojen gazı insanda hızlı bir iç boğulmaya neden oluyordu. Kısa bir süre sonra Auschwitz’de Zyklon B düzenli olarak kullanılmaya ve insanlar gaz odalarında topluca öldürülmeye başlandı. Zyklon B Majdanek imha kampında ve Almanya’daki toplama kamplarının bazılarında da kullanılıyordu. Oldukça az sayıda SS personeli ve onların yardımcısı 1941 yılı aralık ayından 1944

yılı kasım ayına kadar çeşitli kampların gaz odalarında üç milyona yakın insanı öldürdü.

Gaz vagonu personelinin sağlığıyla ilgili tehlikeler

SS teğmeni August Becker’in 16 mayıs 1942 tarihli raporundan alıntı. Rapor Ukrayna, Sırbistan ve Chelmino imha kampında kullanılan özel olarak inşa edilmiş gaz vagonlarıyla ilgili.

“D ve C Einsatz gruplarının nakliyat araçlarıyla ilgili “denetim” tamamlanmıştır.

Einsatz grubu D’nin nakliyat araçları, kamufle amacıyla, küçük araçların iki yanına basit bir pencere, büyük araçların yanına ikişer pencere yapılarak karavan şekline sokuldu. Pencere köy evlerinin pencerelerine benzetildi. Araçlar o kadar tanındı ki, sadece resmi kurumlar değil sivil halk da bu taşıtları görür görmez “ölüm arabası geliyor”, diyor. Kamufle etsek bile, bu araçları uzun vadede gizli tutmanın mümkün olmadığı kanısındayım. (...)

Gazla öldürme işlemi yapılırken olası bir gaz sızması sonucu personelin sağlığının tehlikeye atılmaması için tüm personelin mümkün olduğu kadar arabalardan uzak durması gerektiği konusunda talimat verdim. Bu arada şu konulara dikkatinizi çekmek isterim: Birçok özel birim gazla öldürme işleminden sonra arabayı kendi adamlarına boşalttırıyor. Sonder komando (özel birim) komutanına, bunun, personel üzerinde, o anda olmasa bile sonradan büyük psikolojik ve fiziksel hasarlara yol açabileceğini söyledim. Personel baş ağrısından şikâyetçi. Baş ağrısı her boşaltma işleminden sonra yeniden ortaya çıkıyor. Buna karşın, bu iş için esir kullanıldığı takdirde, esirlerin fırsattan yararlanıp kaçabilecekleri düşüncesiyle, emirde değişiklik yapma konusunda isteksiz davranılıyor. Personelin zarar görmesini önlemek için gereken talimatların verilmesini arz ederim.

Gazla öldürme işlemi genel olarak kurallara uygun yapılmıyor. Sürücü eylemi mümkün olduğu kadar kısa bir zamanda bitirmek için gaz pedalına sonuna kadar basıyor. Bunun sonucunda öldürülecek olan kişiler planlandığı üzere uykuya dalıp ölmek yerine boğularak ölüyor. Talimatlarıma uyulduğu ve manevra kolları doğru ayarlandığı takdirde ölümün daha hızlı geldiği ve esirlerin sessizce uykuya daldıkları görülmüştür. Daha önce görülen yüz çarpıklıkları ve dışkı akmaları benim yöntemimde olmamaktadır.

Bugün Einsatz grubu B’yi ziyaret ederek gezime devam edeceğim. Yeni talimatlarınız varsa beni orada bulabilirsiniz.”

Operasyon Reinhard

“Küçücük çocuklar bütün kış tamamen çıplak ve yalınayak, sürekli artan bir hızla çalışmaya devam eden gaz odalarına girmek üzere, dışarıda, ayazda saatlerce bekletiliyordu. Çocukların ayak tabanları donuyor ve yerdeki buza yapıştıyordu. Beklerken ağlıyorlardı: kimisi donarak can veriyordu. Bu arada Almanlar ve Ukraynalılar sıranın bir başına bir sonuna doğru yürüyor ve çocukları tekme tokat dövüyorlardı.

Sepp adlı bir Alman insanlıkdışı ve iğrenç bir canavardı. Çocuklara işkence yapmaktan özel bir zevk alıyordu. Kadınlara sarkıntılık ediyor, kadınlar da “yapmayın, kucağında bebek var”, dediklerinde, kadınların kucağından bebekleri alıp elleriyle iki parçaya ayırıyor ya da bacaklarından tutup kafalarını duvara çarptıktan sonra bir kenara atıyordu.”

TREBLINKA'DAN CANLI OLARAK KURTULAN YANKEL WIERNEK

Belzec, Sobibor ve Treblinka imha kamplarında 1942 mart ayıyla 1943 ekim ayı arasında 1,7 milyon dolayında insan öldürüldü. Kamplar Polonya'daki tüm Yahudileri yok etmek ve mallarını çalmak için başlatılmış olan Operasyon Reinhard'ın kapsamına giriyordu. Hiç bir şey ziyan edilmiyordu. Giysi, para ve şahsi eşyalar dışında saç ve altın dişlerden de yararlanılıyordu. Cesetlerin kaldırılmasının yanı sıra bu iş de Yahudi esirlere yaptırılıyordu.

Kamplar uzunluğu 600 metre ve eni 400 metre dolayında küçük bir alana kurulmuştu. Kamplarda Alman personel sayısı pek fazla değildi. Her bir kampta aşağı yukarı 30 SS görevlisi ve Baltık ülkelerinden yüz kadar kişi çalıştırılıyordu. Tüm kamplar benzer ilkeler uyarınca inşa edilmişti. Eski bir SS görevlisi bunları “ilkel ama çok iyi çalışan, yürüten ölüm şeritleri” olarak tanımlıyordu. Bu kamplarda Auschwitz veya Majdanek'teki gibi insanları seçip ayıran doktorlar yoktu. İnsanlar genellikle yük vagonlarına yüklenerek trenle getiriliyordu. Kendilerine çalışacakları, ancak önce “dezenfekte” edilmeleri gerektiği söyleniyor, bunun için de soyunmaları, tüm eşyalarını bırakmaları ve kadınların bir yerde, erkeklerin bir yerde toplanmaları isteniyordu. Bunun ardından gaz odalarına alınıyorlardı.

Motorlar çalıştırılıyor ve insanla tıka basa doldurulan odalara bir boruyla karbonmonoksit veriliyordu. Tüm işlem bir ya da iki saatte bitmiş oluyordu. Treblinka'da bir günde 15 000 kişi öldürülebiliyordu. “Ama o zaman gece yarısına kadar çalışmamız gerekiyordu”, şeklinde bir açıklama getiriyordu aynı SS görevlisi. Cesetler başlangıçta dev boyutlu toplu mezarlara atılıyordu. Ancak 1942 sonbaharında ölümler yakılmaya başlandı. Treblinka'dan en çok yüz kadar, Sobibor'dan yirmi otuz ve Belzec'ten sadece iki kişi canlı olarak kurtulabildi.

Treblinka'da bir tabela:

Varşova Yahudileri!
 Şimdi bir transit kampa giriyorsunuz. Buradan bir çalışma kampına götürüleceksiniz. Salgın hastalıkların önlenmesi için gerek giysilerinizi gerekse bagajınızı dezenfekte edilmek üzere bırakmanız gerekiyor. Altın, nakit para, döviz ve mücevherler makbuz karşılığında ofise bırakılacaktır. Bunlar daha sonra makbuzu gösterdikleri takdirde sahiplerine iade edilecektir. Yeniden yola çıkmadan önce tüm yolcuların yıkanarak temizlenmesi gerekir.

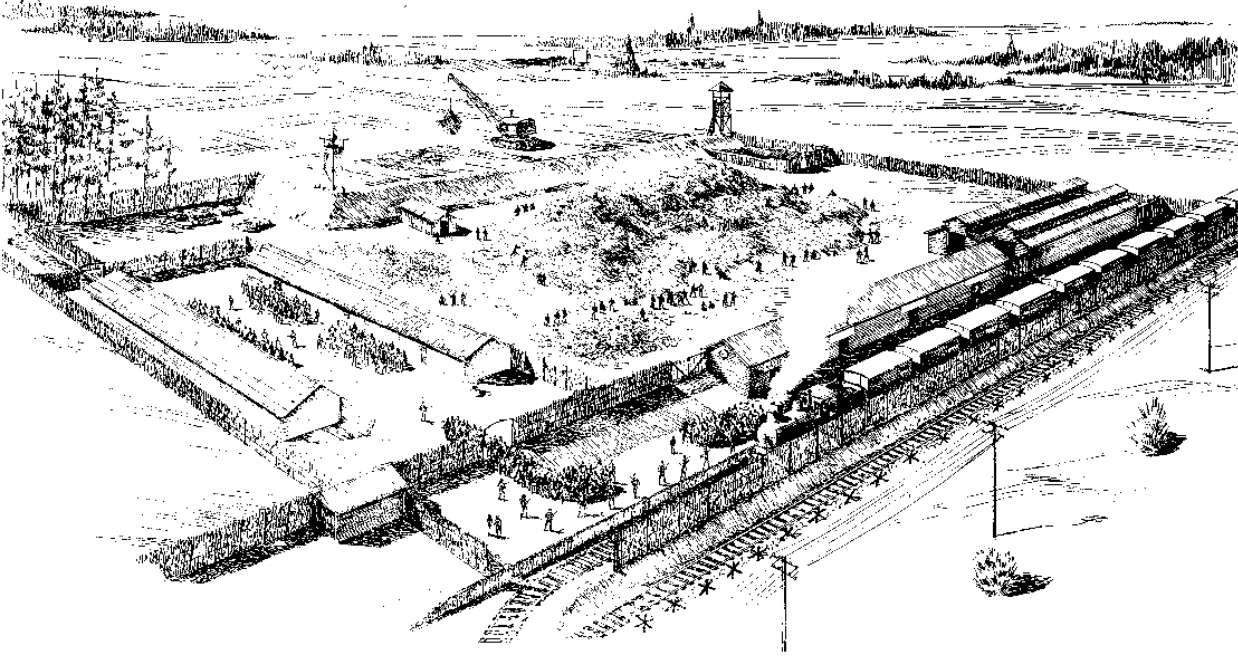
Soykırım kampları ve kurban sayısı	
Chelmno	152 000-
aralık 1941-temmuz 1944	320 000
Belzec	
mart 1942-aralık 1942	600 000
Sobibor	
nisan 1942-ekim 1943	250 000
Treblinka	700 000
temmuz 1942-ağustos 1943	900 000
Majdanek	
ekim 1941-temmuz 1944	360 000 'den fazla
Auschwitz-Birkenau	
ocak 1942-ocak 1945	1 100 000 'den fazla

Franz Stangl

Soykırım konusunda yapılan tartışmalarda Soykırım'ın "masa başı katilleri"nin bir "ölüm makinası"nı çalıştırmış olmaları nedeniyle meydana geldiği iddia edilir. Ancak Christopher Browning'ın yazdığı gerçeği asla unutmamak gerekir: "Sonuçta Soykırımı, en temel düzeyde, insanların çok sayıda başka insanı öldürmeleri ve buna uzun bir süre devam etmeleri sonucu meydana gelmiştir."

İmha kamplarının komutanları bile bizler gibi birer insandı. Franz Stangl önce Sobibor'da komutanlık yapmış, daha sonra Treblinka'ya gelmişti. 1960'larda Brezilya'da yakalanan Stangl Batı Almanya'ya teslim edildi ve yüzbinlerce insanı öldürmekten yargılanarak suçlu bulundu. Ancak Stangl bu dev boyutlu cinayet mekanizmasını yönetirken bir yandan da bir baba ve bir eş olarak yaşamını sürdürüyordu. Aşağıdaki alıntı savaş sırasında hiç sorulmamış bir soru olduğu için gerçekleşmeyen bir seçimden söz ediyor. Bir gazeteci Stangl'ın eşiyle söyleşi yapıyor ve ona şu soruyu soruyor: "Eşinizi seçim yapmak zorunda bıraksaydınız, ona 'durum şöyle. Bunun çok tehlikeli bir şey olduğunu biliyorum. Ama ya bu korkunç işe son vereceksin ya da bu çocukları alıp gideceğim' deseydiniz, tahmininize göre ne olurdu?" Theresa Stangl'ın yanıtı: "Ona iki şey arasında -Treblinka'yla benim aramda, seçim yapması gerektiğini söyleseydim (...) Evet, iş gerçekten o dereceye kadar gelseydi, beni seçerdi."

Ancak Theresa Stangl'ın eşi gönüllü olarak yarım milyonu aşkın insanın öldürülmesine katkıda bulunmayı seçti.

Ölüm fabrikası Treblinka

Treblinka'ya geli. Gaz odalarının bulunduğu bina resmin sol kısmında resimde görünmeyen bölümde. Ancak gaz odalarına giden ve göğe uçuş yolu, diye adlandırılan yol, soldaki uzun barakanın öbür ucundan başlıyor.

Büyük açıklıkta insanların yanlarında getirmiş oldukları yiyecek ve diğer eşyalardan oluşan büyük yığında eşyaları ayırmak ve ayıklamakla uğraşan askerler faaliyet halinde görülüyor. Arkada toplu mezarların yanında kepçeli kazma makinası görüyoruz. Treblinka'ya bir milyona yakın insan götürüldü. Bunların ancak yüz kadarı savaş sonunda hâlâ hayattaydı.

Resim Treblinka'da esir tutulan Samuel Willenberg tarafından çizilmiş ve "Revolt in Treblinka" adlı kitapta yayımlanmıştır. Samuel Willenberg'e zorla yaptırılan işlerden biri de gaz odalarına atılacak kadınların saçlarını kesmek olmuş. Ayrıca öldürülen insanların eşyalarını seçip ayırma işiyle de uğraşmış. Bu eşyalar daha sonra Almanya'ya gönderilmekteydi. Willenberg 2 ağustos 1943'te Treblinka'da meydana gelen ayaklanmaya katıldı. Varşova'ya dönmeyi başaran Willenberg Polonya direniş hareketine ve bu hareketin 1944 yılı ağustos ayında yaptığı ayaklanmaya katıldı.

Çalıştırarak imha

Almanların esirleri öldürmek için uyguladığı başka bir yöntem de çalıştırarak imhaydı. Esirler aşırı derecede sert koşullarda gereksiz denebilecek işler yapmaya zorlanıyordu. Bunun yanı sıra açlık, kötü sıhhi koşullar, askerlerin acımasız davranışları ve en küçük “kabahat” durumunda keyfi cezalandırmalar, sayıları binleri bulan çalışma ve toplama kamplarındaki esirler arasında büyük kayıplara yol açtı.

Majdanek esir kampında bulunan Joseph Schupack adlı esir kamptaki aşağılayıcı “iş” şöyle anlatıyor.

“Sonra ‘işe’ gittik. Ayağımızda tahta ayakkabılar vardı. Ellerindeki sopalarla döve döve kovalayarak bizi tarlanın bir ucunda topladılar. Orada zorla bazen şapka bazen ceketlerimizi taş, ıslak kum ve çamurla doldurtular. Sopalar üzerimizde uçuşurken biz iki elimizle bu taş, kum ve çamurları tarlanın öbür ucuna taşıdık ve boşalttık. Sonra tekrar getirmemiz emredildi. Yine gittik, yine yeni taş, kum ve çamur yüklendik ve yine öbür köşeye boşalttık... Ellerinde sopa ve kamçılarla vurup duran ve bağırıp çağıran SS görevlileri ve torpilli esirlerin arasında av hayvanı gibi koşuşturup durduk. Cehennem azabı çektiyorlardı bize.”

Auschwitz-Birkenau

Auschwitz 1940 yılı başından itibaren Polonyalı siyasal mahkumların toplama kampıydı. Kamp büyükçe bir demir-yolu kavşağının yanı başındaydı ve kısa bir sürede genişleyerek 40'ın üzerinde kampı kapsayan dev bir komplekse dönüştü. Kamplarda çok sayıda doktor görev yapmaktaydı ve bunların bir çoğu çeşitli sözde tıbbi deneylerle uğraşıyordu. En tanınmış kamplar Auschwitz I (Stammlager), Auschwitz II (Birkenau) ve Auschwitz III'tü (Monowitz).

Gıdasızlık, çeşitli hastalıklar, ağır çalışma koşulları, ruhsal ve fiziksel işkence mahkumları çok etkiliyordu. Auschwitz'de gaz odalarında toplu katliamlar 1941 yılı sonlarında başladı. Birkenau'da konut olarak kullanılan bazı evler iki geçici gaz odasına dönüştürüldü ve bu tür operasyonlar 1942 ilkbahar mevsiminde oraya devredildi. Birkenau'daki krematoryumlar 1943 yılı ilkbahar mevsiminde faaliyete açıldı. 1944 yılı ilkbahar ve yaz mevsimlerinde Birkenau'ya yapılan Macaristanlı Yahudi sevkiyle katliamlar doruğa ulaştı. O sıralarda her gün üç dört tren kampa geliyor ve 3000 ile 3500 arasında insan getiriyordu. Bu insanların aşağı yukarı onda biri çalıştırılmak üzere ayrıldı. Diğerleri gaz odalarında zehirlenerek öldürüldü. Birkenau'nun kapsamı genişletilmiş krematoryumu bile bu tür bir yükü kaldıracak güçte değildi. Bu nedenle cesetler çukurlarda da yakılıyordu. Gaz odaları son kez 1944 yılı sonbahar mevsiminde kullanıldı. SS 27 ocak 1945'te Sovyet Ordusunun Auschwitz-Birkenau'yu ele geçirmesinden önce gaz odalarını sökmüş ve kalan kısımları da dinamitleyerek tahrip etmişti. Auschwitz'de tüm Avrupa'dan bir milyon Yahudi dışında 75 000 Polonyalı, 21 000 Çingene, 15 000 Sovyet savaş esiri ve diğer ülkelerden 15 000 esir öldürüldü. Bu kampta en az 1,1 milyon insan yok edildi.

*“İlk kez, sabahın saat 3’ünde dışarıda yapılan
‘sonderaktion’a (özel operasyon) katıldım. Bir
karşılaştırma yaparsam Dante’nin
‘Cehennem’i bunun yanında güldürü kalır.
Auschwitz’in imha kampı olarak
adlandırılması boşuna değil!*

(...)

*Kadın kampından esirlerle
“Sonderaktion”a katıldım. (...) Akıl almaz
derecede korkunç. Anus mundi’de (dünyanın
anüsü) bulunduğumuzu söyleyen Thilo’ya
katılıyorum.”*

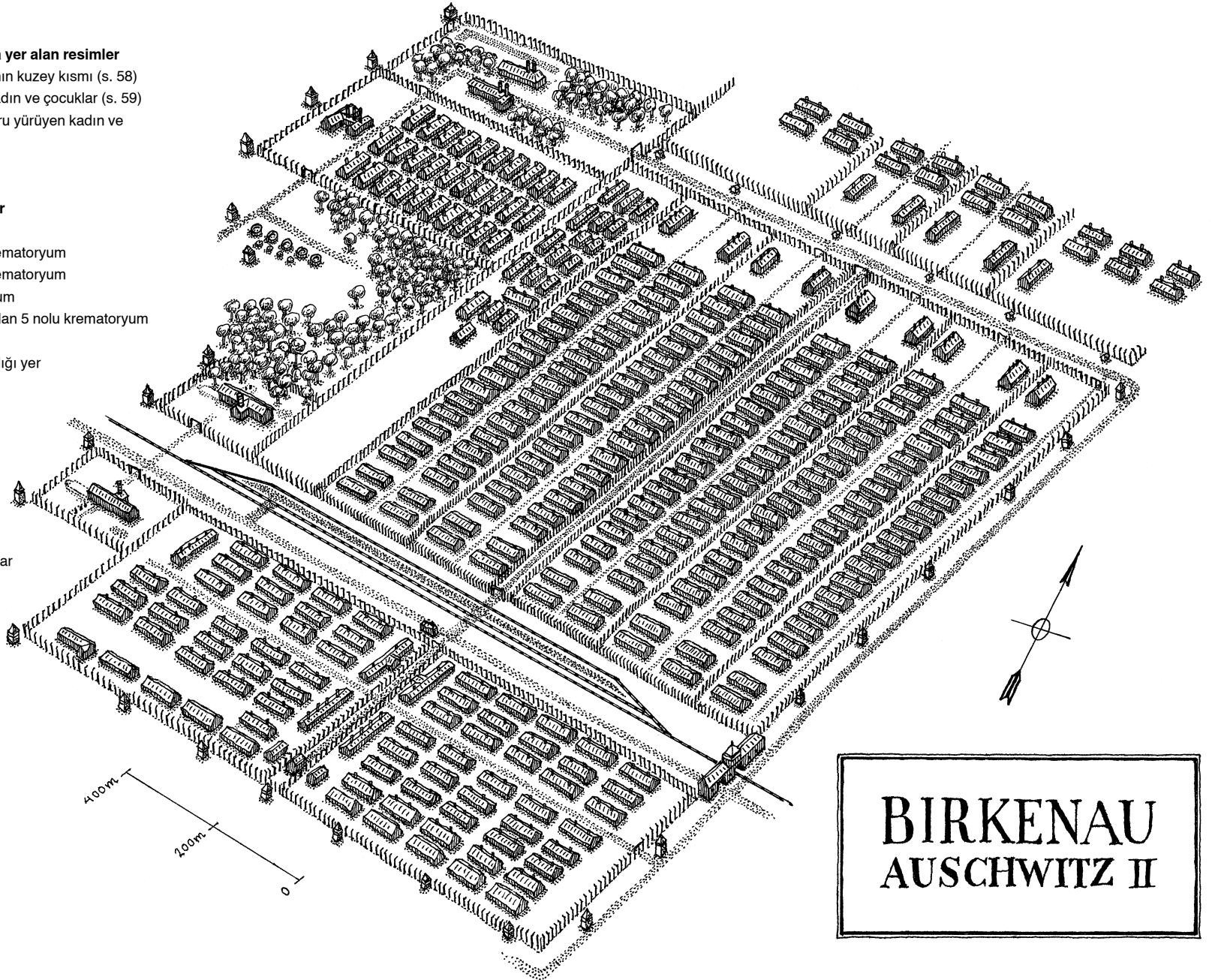
AUSCHWITZ-BIRKENAU KAMPI SS DOKTORU
JOHANN P. KREMER’İN GÜNLÜĞÜ’NDEN, 2 VE 5 EYLÜL 1942

Birkenau'da çekilmiş ve kitapta yer alan resimler

- A. Tren yükleme boşaltma rampasının kuzey kısmı (s. 58)
- B. 2 nolu krematoryumun dışında kadın ve çocuklar (s. 59)
- C. 4 ve 5 nolu krematoryumlara doğru yürüyen kadın ve çocuklar (s. 60)
- D. Kapak resmi

Kampta önemli yerler ve binalar

- 1. Ayırma rampası
- 2. Yeraltı gaz odaları olan 2 nolu krematoryum
- 3. Yeraltı gaz odaları olan 3 nolu krematoryum
- 4. Gaz odası olan 4 nolu krematoryum
- 5. Gaz odaları ve yakma çukurları olan 5 nolu krematoryum
- 6. "Sauna" - esirlerin kayıt yeri
- 7. "Kanada" - eşyaların seçilip ayrıldığı yer
- 8. Revir
- 9. Çingene aile kampı
- 10. Erkeklerle ayrılmış kamp
- 11. Macaristanlı Yahudi kadınların kampı
- 12. Theresienstadt'tan getirilen Yahudilerin aile kampı
- 13. Kadınlar kampı
- 14. Tıbbi deneylerin yapıldığı barakalar
- 15. "Ölüm kapısı" -trenlerin kampa girdiği kapı

Aussortierung

Ayırma. Birkenau'daki rampada yapılan seçme ve ayırma işlemini gösteren birçok fotoğraftan biri. Hayatını kaybetmeden kurtulan birçok kişi seçme ve ayırma anının ailelerin sonu olduğunu anlatıyor. Alman SS doktorları ve diğer subaylar çalışmak için kampa alınacak kişileri seçiyordu. Resmin üst kısmında çoğu çocuk, kadın ve yaşlı olan ve çalışmaya uygun görülmeyen insanların oluşturduğu konvoy 2 nolu krematoryumdaki gaz odasına doğru ilerlerken görülüyor.

Birkenau'da çekilen 200 fotoğraf

“Yahudi sorununun nihai çözümü”nün fotoğrafını çekmek yasaktı. Ancak özellikle kurşuna dizme operasyonlarında olmak üzere birçok kişi bu yasağı çiğnedi. Bazı askerler fotoğraf çekip ailelerine gönderiyorlar veya izne çıktıklarında arkadaşlarına ve tanıdıklarına gösteriyorlardı. İmha kamplarında çekilip bu güne kadar muhafaza edilmiş çok az resim var.

Bu nedenle savaş sonunda bir toplama kampında bulunan “Umsiedlung der Juden aus Ungern” (Yahudilerin Macaristan’dan taşınması) adlı albüm tümüyle eşsiz bir belgedir. Fotoğraflar büyük bir olasılıkla Macar Yahudilerinin büyük bir hızla Auschwitz-Birkenau’ya sevk edildiği 1944 yılı mayıs ayı sonunda veya haziran ayı başlarında çekilmiştir. Bu fotoğrafların niçin çekildiği ve bunları kimin çektiği bilinmiyor. Fotoğraflar tarih sırasına göre dizilmiş ve süslü yazıyla yazılmış başlıkların altına konmuş. İlk başlık “Bir nakliyat treni geliyor”. Ondan sonra sırasıyla “Ayırma”, “Halen işe yarar erkekler”, “Halen işe yarar kadınlar”, “İşe yaramaz erkekler”, “İşe yaramaz kadın ve çocuklar”, “Çalışma kampına sevk” ve nihayet “Eşyalar”. Son başlığı büyük miktarlarda bagaj, ayakkabı yığınları vb.’ni gösteren fotoğraflar izliyor. En son da küçük bir toplama kampında bir krematoryumu gösteren iki resim yer alıyor. “İşe yarar” kadınlar ve erkekler genç ve kuvvetli, “İşe yaramaz”lar yaşlı, sakat ve çocuklu kadın. Yaşlılar, sakatlar ve çocuklu kadınlar doğrudan doğruya gaz odalarına götürülüyordu. Kapakta, bu sayfada ve daha sonraki sayfalarda “Ayırma” başlığı ile “İşe yaramaz kadın ve çocuklar” başlığı altındaki resimleri görüyoruz.

Nicht mehr einsatzfähige Frauen u. Kinder.

"İşe yaramaz", düşüncesiyle ayrılanlar 2 nolu krematoryum kapısı önünde bekliyorlar. Belki bir saat daha yaşayacaklar, o kadar. Gün sona ermeden önce bu kadın ve çocuklar planlı bir sanayi işlemi yardımıyla zehirli gazla boğularak öldürülmüş ve küle dönüşmüş olacaklar. Şu anda bulundukları yerden ileri doğru yürümeye başlayınca küçük bir bahçeden geçip birkaç basamakla inilen bir soyunma odasına gidecekler. Soyunduktan sonra hemen bitişikte bulunan ve 2

000'e kadar kişinin sığabildiği gaz odalarına girecekler. Masif kapı üstlerine kapanacak, ışıklar sönecek ve hidrosiyanik gaz içeren Zyklon B-kristalleri püskürtülecek. Odalar havalandırıldıktan sonra Yahudi Sonder komando esirleri cesetleri, krematoryum fırınlarında yakılmak üzere gaz odalarından çıkarılacaklar. Bütün bu işlemler çoğunlukla bir ya da iki saatten fazla sürmeyecek.

"Beşer beşer yürüyorlar geliş yolunda.

Gidiş yolu bu yol ama haberleri yok. Bir kez geçiliyor buradan.

Düzen içinde yürüyorlar - kimse sitem etmesin diye.

Büyük bir binaya geliyorlar ve bir "oh" diyorlar. Nihayet geldik.

Ve kadınlara "soyunun" diye bağırıldığında önce çocukların giysilerini çıkarıyorlar, onları iyice uyandırmamaya dikkat ederek. Günler süren yolculuktan sonra huzursuzlaştı çocuklar, her şeye ağlıyorlar

ve kadınlar çocukların önünde soyunmaya başlıyorlar, "ne yapalım, artık", diyerek

ve herkese bir havlu verildiğinde "duş sıcak mı, acaba ", diye düşünmeye başlıyorlar. Yoksa üşür çocuklar

ve duş odasına, başka bir kapıdan, kendileri gibi çıplak erkeklerin de girdiğini görünce

vücutlarını çocuklarının arkasına gizliyorlar.

Ve belki de o zaman herkes anlıyor."

CHARLOTTE DELBO

600 erkek çocuğu

Sonder komandosu üyesi Salmen Lewental 20 ekim 1944'te Auschwitz-Birkenau'da tanık olduğu bir olayı şöyle anlatıyor. Söz konusu metin 1961 yılında, kampta, krematoryumlardan birinin yakınında toprağa gömülmüş olarak bulundu. “12 ile 18 yaşları arasında 600 erkek çocuğu güpe gündüz buraya getirildi. Üzerlerinde incecik mahkum giysileri vardı. Giysiler büyük geliyordu. Ayaklarında yırtık ayakkabılar ya da takunyalar. (...) Burada kendilerine soyunmaları için emir verildi. Çocuklar bacadan çıkan dumanı gördüler ve hemen ölüme götürüleceklerini anladılar. Çaresizlik içinde bir o yana bir bu yana

Auschwitz-Birkenau'da 4 ve 5 nolu krematoryumlara doğru yürüyen kadın ve çocuklar. Bu yol 1,5 km. Arkadaki rampada birkaç yük vagonu görölüyor.

koşmaya, nasıl kurtulacaklarını bilmeden saçlarını başlarını yolmaya başladılar. Bir çoğu feci bir şekilde ağlamaya başladı. Çocukların acılı çığlıkları çok uzaklardan duyulabiliyordu.

İçgüdüsel bir ölüm korkusuyla soyundular ve tekme ve sopalardan kurtulmak için çıplak ve yalınayak büzüldüler. Hiç hareket etmeden duruyorlardı. Cesur bir çocuk idareciye gelerek - idareci bizim yanımızdaydı - kendisini öldürmemesi için yalvardı ve en ağır işleri yapmaya hazır olduğunu söyledi. İdareci çocuğun kafasına kalın sopayla birkaç kez vurdu.

Birçok çocuk ‘Sonder Komandosu’ndaki Yahudilere koştu ve onlara sarılarak kendilerini kurtarmaları için yalvarmaya başladı. Bazıları büyük alanda, çıplak, oraya buraya koşup duruyordu (ölümden kurtulmak için). Komutan elinde cop olan SS görevlilerinden birini yardıma çağırırdı.

Genç, berrak çocuk sesleri geçen her dakika biraz daha arttı ve sonunda acı dolu bir ağlamaya dönüştü. Bu korkunç ağlama ve yakınma bütün her yeri kapladı. Bu ağlayış karşısında donup kalmış, felç olmuştuk. SS görevlileri en küçük bir acıma belirtisi göstermeden suratlarında yaptıklarından memnun bir tebessümle gururlu bir muzaffer gibi bakıyor ve çocukları acımasızca döverek sığınağa sokuyorlardı (...)

Çocukların kimisi hâlâ koşuyor ve kendini kurtarmaya çalışıyordu. SS görevlileri de peşlerinde koşuyor, yakaladıklarına vahşice vuruyordu. Durumu kontrol altına alıncaya kadar çocukları kovaladılar ve sonunda hepsini sığınağa soktular. Tarifsiz bir sevinç içindeydiler. Acaba hiç birinin kendi çocuğu yok muydu?”

Cehennemde çalışmak

Sonder komandosu esirlerden oluşuyordu ve Almanlar kamplardaki en iğrenç işleri bu esirlere yaptırıyordu. Sonder komandosuna giren esirler, korkunç bir sırı paylaştıkları için, diğer esirlerden ve dış dünyadan uzak tutuluyordu. Gaz odalarını boşaltmak, altın dişleri sökmek, saç kesmek ve sonra da cesetleri krematoryum veya çukurlarda yakmak bu esirlerin “iş”iydi. Ertesi gün yine aynı şeyi yapıyorlardı. Sonder komandosu üyeleri kısa bir süre hayatta kalabiliyor, ölenin yerine yeni bir “canlı cenaze” getiriliyordu. Bu esirlerden biri anlatıyor: “Tabii ki intihar edebilir veya öldürülmemi sağlayabilirdim. Ama intikam almak ve tanıklık etmek için yaşamak istedim. Bizi canavar sanmayın: sizden hiç farkımız yok, sadece bizler çok daha mutsuzuz.” (...)

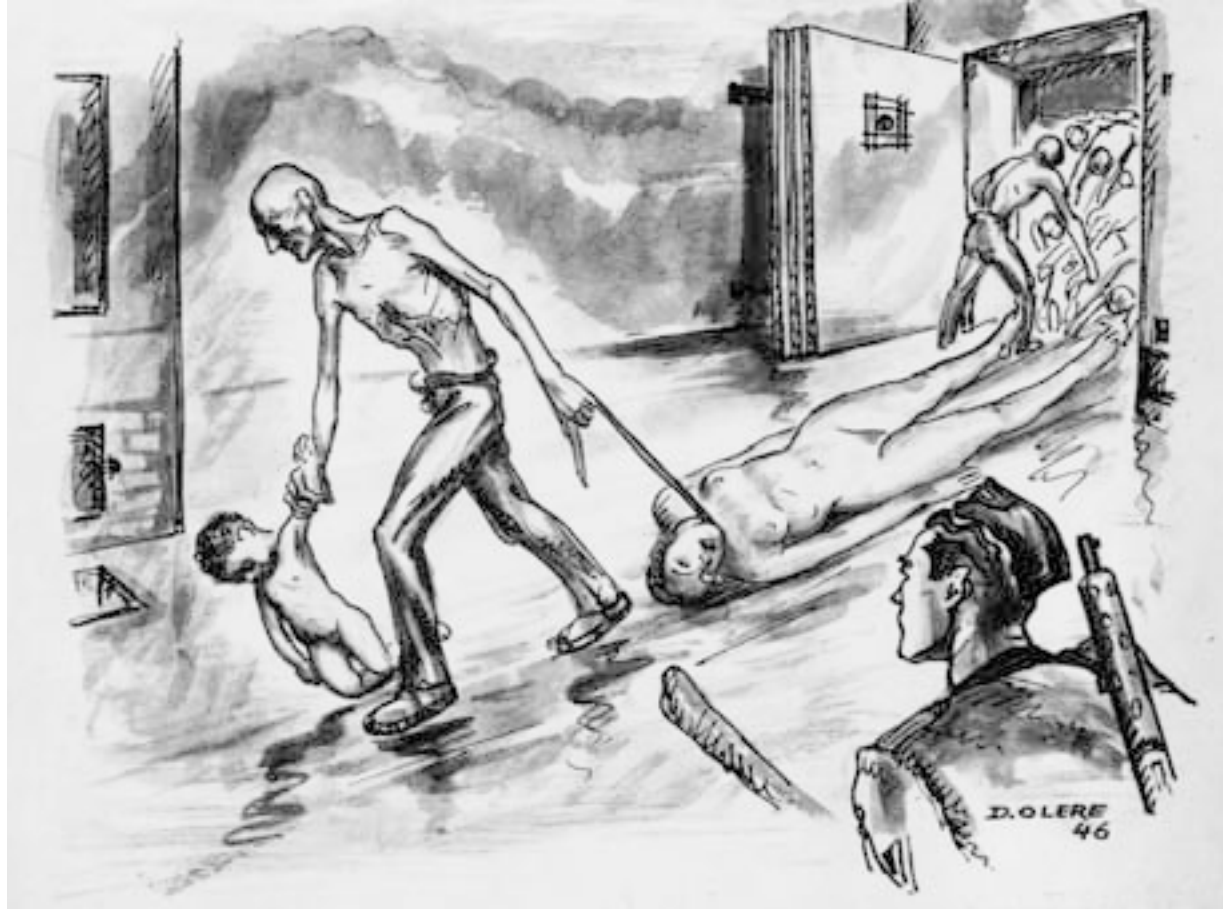
Hayatta kalan kişilerden biri de İtalyan yazar Primo Levi’ydi. Levi’ye göre “Sonder komandosunu akıl edebilmek ve örgütlemek Nasyonal Sosyalistlerin işlediği en iğrenç suçtu. (...) Bu kurum suçu başkalarına - açıkçası kurbanlara - yüklemek anlamına geliyordu. Böylece kurbanlar suçsuz olmanın içerdiği teselliden yoksun bırakılıyordu.”

Levi Sonder komandosunun gerçekten bir anlamı olduğunu söylüyor: “Biz, üstün halk, sizi yok edenleriz. Ama siz bizden daha iyi değilsiniz. İstersek, ki istiyoruz, sadece bedenlerinizi değil ruhlarınızı da imha ederiz, kendi ruhlarımızı mahvettiğimiz gibi.” Levi’ye göre Nazizm’i kabul etmek ve kılavuz olarak seçmek kişiyi kaçınılmaz bir iç kokuşmaya götürür.

*“Ve bütün gün, bütün gece
her gün ve her gece
tütüyor bacalar
Avrupa’nın her ülkesinden
gelen yakıtla.”*

CHARLOTTE DELBO

Gaz odasının açılması. Hayatta kalmayı başaran Fransız Sonder komandosu üyesi David Olère’in çizdiği resimlerden biri. Olère bu resmi savaşın sona ermesinden bir yıl sonra çizdi.

Gettoda ayaklanma

İnsanlık dışı yaşam koşullarına karşı Varşova gettosunda insanlar ayaklandı ve direnme girişiminde bulundu. Resimde askerler tarafından götürülen birkaç direnişçi görülüyor. Direnişçilerin bazıları kaçıp kurtulmayı başardı. Hayatta kalan Simcha Rotem gettodan nasıl kaçtıklarını şöyle anlatıyor:

“Çatışmaların ilk üç gününde Yahudiler duruma hakimdi. Almanlar düzinelerce yaralıyla hemen getto çıkışına kaçtılar. O andan itibaren, gettoyu uçakla havadan bombalayarak veya top atışına tutarak ne yaptılarsa her şeyi getto dışından yaptılar. Hava saldırılarına karşı hiç bir şey yapamıyorduk. Hele gettoyu ateşe verdiklerinde tamamen çaresiz

kalmıştık. Tüm getto alevler içindeydi (...) Hiç bir insan dilinin gettoda hissettiğimiz korkuyu tarif edebileceğini sanmıyorum. Gettonun sokaklarında (hâlâ ‘sokak’ denir mi bilmem, çünkü artık sokak kalmamıştı) üst üste konmuş ölü insan yığınlarının üzerinden geçmek zorundaydık. Artık gidecek hiç bir yerimiz yoktu ve Almanlara karşı mücadelenin dışında bir de açlık ve susuzlukla mücadele etmek zorundaydık. Dış dünyayla hiç bir bağlantımız yoktu. Tamamen tecrit olmuştuk. Dış dünyadan habersizdik.

Öyle bir duruma geldik ki, sonunda, mücadele etmek bile anlamsız gelmeye başladı. Gettodan kaçıp Varşova’nın ‘ari’lerin oturduğu kesimine geçmeyi düşündük. (...)

Sabahın erken saatlerinde bir sokağın ortasında bulduk kendimizi. Cıvılcıvı, aydınlık bir gün. Bu güneşli 1 Mayıs günü bizim sokak ortasında, normal insanlar arasında durup şaşkınlıkla etrafımızı seyredişimizi düşünün, başka bir gezegenden gelen bizleri. (...)

Getto çevresinde, sürekli olarak Yahudileri yakalayan kuşkulu Polonyalılar vardı. Mucizevi bir şekilde onlara yakalanmadık. Varşova’nın ‘ari’ semtinde hayat her zamanki gibi normal ve doğal akışını sürdürüyordu. Kafeteryalar normal çalışıyor, restoranlar, otobüsler, tramvaylar ve sinemalar açıktı. Getto normal hayatın ortasında tecrit edilmiş bir adaydı.

Direnme ve kurtuluş

Soykırımı'yla ilgili asılsız söylentilerden biri altı milyon Yahudi'nin direnmeden "koyunun kesilmeye gidişi gibi" ölüme gittiğidir. Gerçekte Varşova gettosundaki ayaklanmadan Yahudi partizanların Batı ve Doğu Avrupa'daki Alman birliklerine saldırılarına kadar binlerce direniş örneği vardır. Toplama ve imha kamplarında Yahudiler kadar Yahudi olmayanlar arasında da direniş örgütlendi. Almanlar tüm direniş girişimlerini hiçbir sınır tanımayan bir şiddetle bastırdılar.

Direniş isteyen çoğunlukla genç yaştaki bu insanlar sadece kendi canlarını değil anababa ve kardeşleriyle yüzlerce başka kişinin de canını tehlikeye atıyorlardı. Çalışma gruplarındaki mahkumlar bir firarın diğer mahkumların felaketi olduğunu biliyorlardı. İmha kampındaki mahkumlar bile her an öldürülebileceklerini bildikleri halde kuşkuluydular. Birçoklarının kararını etkileyen şey, yaşama isteği veya hiç değilse onuruyla ölme arzusuuydu.

Varşova gettosundaki Yahudi mücadele örgütü 1943 yılı ocak ayında ayaklanma çağırısında bulundu:

"Özgürlük koyun gibi sessiz sedasız ölüme gitmekle kazanılmaz! Özgürlük çok daha büyük bir şeyle, mücadeleyle kazanılır! Kendisini savunanın kendini kurtarma olanağı vardır. Daha baştan kendini savunma hakkında vazgeçmiş bir kişi zaten baştan yenik sayılır. Artık mücadele edilmesi gerektiğini anlayalım! Bu dünyaya biz de yaşamak için gelmiştik! Yaşamak bizim de hakkımız! (...) Uyanalım ve canımızı kurtarmak için mücadele edelim!"

Doğu Avrupa'da 100 kadar gettoda direniş grubu oluşturulduğu tahmin ediliyor. Ancak en sık görülen direniş şekli Doğu Avrupa'daki ormanlarda gizlenen partizan

gruplarıydı. Bu tür gruplara katılıp savaşan Yahudi sayısı 20 000'i buluyordu. Bunlar arasında birlikte kaçmayı başarmış aileler vardı. Yahudi partizanlar Batı Avrupa'da ise Fransa ve Belçika'da faaliyet gösteriyordu. Birçok partizan grubu Yahudileri gizliyordu. Az sayıda Yahudi çocuk Polonya, Hollanda ve Fransa'da manastırlarda veya Hristiyan ailelerin yanında gizlenme olanağı buldu ve bu çocuklara çoğunlukla Hristiyanlık dini öğretilirdi. Almanlar Yahudi gizleme suçuna ağır "cezalar" getirdiler. Ancak yine de bu tehlikeyi göze almaya hazır insanlar vardı.

Başka bir direniş şekli de Yahudileri Nazilerin denetimi altındaki bölgelerden gizlice kaçırmaktı. Birçok ülkenin uzun bir süre sınırlarını kapaması ve İsviçre gibi kimi ülkelerin, o ülkeye gelmeyi başarmış Yahudileri çoğunlukla geri göndermesi yüzünden bu iş o kadar kolay olmuyordu. Kimi Yahudiler dolambaçlı yollardan Filistin'e kaçmayı başarmış, kimisi de Shanghai gibi çok uzak yerlerde bulmuştu kendisini.

Shanghai Almanya'nın savaş sırasındaki müttefiklerinden biri olan Japonya'nın denetimindeydi. Ancak Nazilerin Yahudilere karşı besledikleri ideolojik nefret Japonlarda yoktu.

"Her şey direniş olabilirdi, çünkü her şey yasaktı. Mahkumun eski kişilik ve özelliklerinin bir parçasına hâlâ sahip olduğunu gösteren her faaliyet direnişti."

ANDREA DEVOTO, İTALYAN PSİKİYATR

*“O zaman Rusça şunları söyledi:
‘Yoldaşlar! Bugün benim en güzel günüm.
Çünkü bugün büyük bir insan grubunun
gettodan çıkışını kendi gözlerimle gördüm!
Size söz vermiyorum. Hayatta kalmaya
çalışırken ölebiliriz. Ancak insanların
hayatını kurtarmak için elimizden geleni
yapacağız. Planımız şu. İnsanlar arasında
seçim yapmayacağız. Yaşlıları, çocukları
ve kadınları yok etmeyeceğiz. Hayat zor.
Sürekli tehlike içindeyiz. Ancak yok
olursak, ölürsek, insan gibi öleceğiz.’”*

MOSHE BAIRACH, BIELSKİ AİLE KAMPI ÜYESİ

Ormanda partizanlar

Polonyalı Yahudi Tuvia Bielski Alman işgali başlar başlamaz gizlenmeye ve gizli yaşamaya karar verdi. Mücadele arkadaşlarıyla Beyaz Rusya ormanlarında toplanarak bir grup oluşturdu.

Bielski bu grubun sadece kendisini savunmakla yetinmeyip yardıma muhtaç diğer Yahudileri aktif olarak arayıp bulmaya ve onları da sonradan Bielski partizanları adı verilen bu gruba katmaya karar verdi.

1944'teki kurtuluş anında partizanların koruması altında yaşayan

erkek, kadın ve çocuk sayısı 1200'e ulaşıyordu. Yahudileri kurtarmanın Almanları öldürmekten daha iyi olduğu inancıyla hareket ettikleri için savaştan sağ olarak çıktılar.

Polonya'nın doğu ve Sovyetler Birliği'nin batı kısımlarında Alman işgali altında bulunan yerlerdeki ormanlarda buna benzer birçok aile kampı vardı. Moshe Bairach soldaki alıntıda, Bielski'nin kendisiyle ormanda ilk karşılaştıklarında neler söylediğini anlatıyor.

Varşova gettosundaki ayaklanma

250 000 Yahudinin Varşova gettosundan Treblinka'ya götürülmesinden sonra Yahudi direniş hareketinin geride kalan üyeleri silahlı ayaklanma dışında hiçbir seçeneklerinin kalmadığını anladılar. Alman birlikleri gettodaki nüfusun geriye kalan kısmını boşaltmak için 18 kasım 1943 günü gettoya girdiler. Ancak doğrudan saldırı ve ateşle karşılanıp ilk kurbanlarını verdiler. 6000 kadar Yahudiyi toplamayı başardılarsa da şaşkına döndükleri için geri çekildiler. Gettoya birkaç ay dokunmadılar. Bu arada direnişçiler yüz kadar tabanca, birkaç tüfek ve bir makineli tüfeği ele geçirmeyi başardılar. Ayrıca el bombası ve kendi ürettikleri bombaları vardı. 800 kadın ve erkek kaçınılmaz olarak gördükleri çatışmaya hazırlanmaya başladı. Sığınaklar oluşturuldu ve gizlenilecek yerler hazırlandı. Ayaklanma Almanların 19 nisan 1943'te gettoya girdikleri an başladı.

Almanlar gettoya girerken tank desteği kullandıkları halde direnişteki yoğunluk yüzünden taktik değiştirdi ve gettuyu top atışına ve hatta havadan bombardımana tabi tutmaya başladı. Ayaklanmayı yönetenlerden biri olan Mordechai Anielewicz ayaklanmanın altıncı gününde şunları yazdı: "Bir şey açıkça belli. Olanlar bizim en cesur beklentilerimizi bile aştı. Almanlar gettodan iki kez kaçtı. (...) Kayıplarımız asgari düzeyde."

Ardından Almanlar kapı kapı dolaşarak bütün binaları ateşe vermeye başladılar. Böylece dışarı çıkmak zorunda kalan insanlar dışarıda vurularak öldürülüyordu. Gettodaki çatışmalar üç hafta sürdü. Hayatta kalan direnişçilerden biri şunları yazıyordu: "Almanları püskürttük. Bu gerçekle ölüm daha kolaylaştı. Kaderimizi kabullenmemiz daha kolay hale geldi."

Sog nit kejn mol

Hirsch Glik

Son yoldan yürüdüğünü söyleme asla
kurşun ağırlığındaki gökyüzü mavi günü gizlese de
Düşlediğimiz an gelecek elbet
adılarımızdan çıkan ses yankılanacak: Buradayız!

Hirsch Glik (1920-1943) 1943 yılında Vilnius'taki gettoda partizanlara katıldı. Varşova gettosundaki ayaklanmadan esinlenerek "Sog nit kejn mol!" şarkısını yazdı. Bu şarkı daha sonra Yahudi partizanların şarkısı olarak ün yaptı.

“Öğleden sonra tam saat dörtte gruplara haber gönderildi ve silah dağıtımı için derhal garaja gelmeleri söylendi. Plock’lu Rodak dağıtımdan sorumluydu. Silah almaya gelen herkesin parolayı söylemesi gerekiyordu. Parola şuydu: “Ölüm!” Bunun üzerine derhal karşılık geliyordu: “Yaşam!” “Ölüm - yaşam”, “ölüm - yaşam” ... Sözcükler büyük bir istekle çabuk çabuk tekrarlanıyor, eller, özlemle beklenen tüfeklere, tabanca-lara, el bombalarına uzanıyordu. Kampın başta gelen SS canilerine aynı anda baskın düzenlendi. Ayaklanan güçlerin komutanı Zelomir iki SS nöbetçisine baltayla saldırdı ve sonra bize geldi. Ayaklanmanın yönetimini üstlendi. Garajın yanı başında Almanlara ait bir zırhlı araç duruyordu. Rodak aracı çok önceden bozarak çalışmaz hale getirmişti. Şimdi Almanlara ateş ederken bu aracın arkasına gizlenmişti. Açtığı ateş sonucu Sturmführer Kurt Meidlar ve Hitler’in köpeklerinden birkaçı daha öldü. Sodovitz’in grubu cephaneliğe el koymayı başardı. Silahlar yoldaşlara dağıtıldı. İki yüz silahlı adamımız var. Silahlı olmayanlar baltayla, kazma ve küreklerle saldırıyorlar Almanlara. (...) Bizimkilerin çoğu ölüyor ama Almanlar da ölüyor. Birkaçımız hayatta kalıyoruz.”

AYAKLANMAYA KATILAN VE TREBLİNKÂ İMHA
KAMPINDAN CANLI OLARAK KURTULAN STANISLAW KON

Soykırım kampında ayaklanma

Soykırımı sırasında gerçekleştirilen tüm ayaklanma çabalarının en cesuru ve umutsuzu ölüm kamplarındaki ayaklanmalardı. Yahudi mahkumlar Almanların kendilerini yaşatmayacağını biliyordu. Her an öldürülebilirlerdi. Başarıyla sonuçlanan her bir firardan sonra yoğun insan avı başlıyordu. Buna karşın üç ayaklanma oldu. 1943 yılı ağustos ayında Treblinka’da, aynı yıl ekim ayında Sobibor’da ve 1944 ekim ayında Auschwitz-Birkenau’da mahkumlar ayaklandı.

Treblinka’daki ayaklanma 2 ağustos günü, öğleden sonra başladı. Mahkumlardan kimisi silah bulmayı başarırken kimisi de baltayla veya kürekle nöbetçilere saldırdı. Elllerinde hiç bir şey olmadan saldıranlar bile oluyordu. Kamptaki binaların bazıları ateşe verildi. Çıkan kargaşadan yararlanarak 700 mahkum kaçmayı başardı. Kaçanların çoğu kısa zamanda yakalandı ve öldürüldü. Ayaklanma sonucu canını kurtaran ve savaşın sonuna kadar yaşamayı başaranların sayısı 100 bile değildi.

Sobibor ayaklanması en iyi örgütlenmiş ayaklanmaydı. Ayaklanmada birçok SS görevlisi ve Ukraynalı birliklere bağlı asker öldürüldü. O sırada kampta bulunan 550 mahkumdan 320’si kaçmayı başardı. Kaçanların 170’i kısa zamanda yakalandı ve kurşuna dizildi. Sadece 48 kişi savaşın sonuna kadar hayatta kalabildi. Ayaklanmadan sonra bu kamp kapatıldı.

1944 yılı sonbahar mevsiminde Birkenau’daki toplu katliamın hızı azalmaya başladı. Hayatta kalan Sonder komandosu üyeleri günlerinin sayılı olduğunu biliyordu. 4 nolu krematoryum kampa gizlice sokulan patlayıcı yardımıyla 7 ekim günü tahrip edildi. Bilindiği kadarıyla bu ayaklanmadan canlı olarak kurtulan hiç kimse olmadı. SS komutanı Himmler bu ayaklanmadan sonra, kalan gaz odalarının sökülmesini ve tahrip edilmesini kararlaştırdı.

Almanların sivil direnişi

Nazi Almanyası diktatörlük de olsa normal Alman yurttaşları yönetime karşı mücadele başlatabiliyordu. Bunun çeşitli yolları vardı. Rejimin işlediği suçları desteklememek herkese açık bir olanaktı. Ancak çok az kişi bu adımı attı. Rejime pasif olarak karşı çıkmak yasalara göre suç değildi. Sadece aktif direniş acil bir tehlike yaratabilirdi. Gestapo rejime pasif olarak karşı çıkan kişileri aramıyordu. Gestapo'nun, önlem alabilmesi için, normal Alman vatandaşlarının, komşuları ve iş arkadaşları hakkında verdikleri on binlerce "bilgi"ye ihtiyacı vardı.

Alman halkının Yahudi katliamından ne ölçüde haberdar olduğu, halen, üzerinde farklı iddialarda bulunan bir konu. Ancak katliamın bilindiği ve normal halk arasında yayılmış olduğu kuşkusuz. Buna karşın çok az kişi bu durumu protesto etti.

Rejimi protesto eden ve bu nedenle büyük kayıplar veren bir grup Yehova Şahitleri'ydi. Yehova Şahitleri Hitler'e ve Nazi Almanyası'na bağlılık yemini etmeyi reddetti. Bu direniş özel bir önem taşıyor. Çünkü cezadan kurtulmak için bir kâğıdı imzalamaları yeterliydi. Hemen hemen hiç bir Yehova Şahidi imza atmadı. Almanya'da 20 000 Yehova Şahidi vardı. Bunların binlercesi toplama kamplarına gönderildi. Yehova Şahitleri'nin yüzde 25 kadarının öldürüldüğü tahmin ediliyor.

Rejime ve Hitler gençliği'ne katılma yolundaki zorlamalara karşı protestolar, örneğin Edelweiss korsanları ve "Swing Kids"ten (eleştirilerini Amerikan caz müziği eşliğinde dans ederek gösteren bir grup) geldi. Hitler gençliği üyeleriyle "korsanlar" arasında direkt çatışmalar olmasına karşın Naziler bu tür gruplara nasıl davranacaklarını başlangıçta pek bilemiyorlardı. 1944 yılı sonba-

harında Naziler, ilk elde yöneticiler olmak üzere, bu gruplara karşı eyleme geçti ve yöneticilerin bir çoğunu astı.

1942 haziran ayıyla 1943 şubat ayı arasında Münih'te Beyaz Gül Hareketi adlı bir örgüt vardı. Üniversite'de Sophie ve Hans Scholl kardeşler ile onların profesörleri Kurt Huber tarafından örgütlenmiş küçük bir protesto grubuydu. Nazilerin lanetlenmesi ve Yahudi katliamının protesto edilmesi yolunda çağırılar içeren bildiriler dağıtıyorlardı. Faaliyetleri Gestapo tarafından ortaya çıkarıldı ve Beyaz Gül üyeleri öldürüldü. Üyelerden biri

Gençlerden oluşan direniş hareketi Edelweiss korsanları Hitler gençliği'ne karşı mücadele veriyordu. Gençlerin birçoğu 1944 yılı kasım ayında Köln'de idam edildi. Mücadelelerinde kullandıkları şarkılardan biri şöyleydi:

*"Hitler'in baskısı yetti artık
Zincire vurdu hepimizi*

*Ancak özgürlük çanları çalacak yakında
ve koparacağız zincirlerimizi
(...)*

Hitler gençliği'nin işi bitecek
Edelweiss geliyor - kimse durduramaz bizi!"

olan Alexander Schmorell son mektubunda şunları yazdı: “Hans’la birlikte Alman rejimine karşı mücadele verdik. İfşa edildik ve ölümle cezalandırıldık.”

Rosenstrasse protestosu

Nazi rejimine karşı girişilen en ilginç protestolardan biri 1943 yılı mart ayında tamamen açık bir şekilde Berlin’in sokaklarında gerçekleşti. Rejim Yahudi olmayan kadınlarla evli Yahudi erkekleri sürgün etmeyi göze alamadı. Protestolara yol açmaktan endişe duyuluyordu. Ancak Berlin’de Yahudilerin bulunması Propaganda Bakanı Joseph Goebbels’i rahatsız ediyordu. Goebbels Berlin’deki Yahudilerin sürgün edilmesini emretti. Nazilerin korktukları başlarına geldi. Binlerce kadın Gestapo’yu ve SS’i hiçe sayıp kocalarının hapsedildikleri bina önünde protesto gösterisi yaptı. Göstericilerden biri, eşi tutuklanan Charlotte Israel’di. Charlotte Freudenthal olanları şöyle anlatıyor: “Katiller!”, diye bağırdı kadınlar, nöbetçilere, “üstelik sadece bir kez değil, durmadan bağırdık, sesimiz kısılıncaya kadar devam ettik bağırıma”. Protestolar sonuç verdi ve kadınların çoğu eşlerine kavuştu. Savaş sonunda Almanya’da hayatta kalan Yahudilerin yüzde 98’i karma evliliklerdeki Yahudi erkeklerden oluşuyordu.

1938 yılında iki Alman-Yahudi çocuğu İngiltere’ye gelişlerinden sonra görölüyor. Ailelerin başka ülkelere hep birlikte vize almaları zor olduğu için birçok anababa, çocuklarını kurtarmak için, onları, yalnız başlarına göndermek gibi güç bir karar almak zorunda kalmıştı. Yahudi mültecilerle ilgili olarak başka ülkelerde geçerli olan sert kurallar 9-10 kasım olaylarından sonra yumuşatıldı ve özellikle çocuklar için istisna yapılmaya başlandı. Bu ailelerin çok azı savaştan sonra yeniden bir araya gelebildi.

İsveç karşı çıkıyor

Naziler “ellerine geçirdikleri tüm Yahudileri” öldürmeyi amaçlasalar bile, bu amacı gerçekleştirmelerini sınırlayan bazı engeller vardı. Bu engellerden biri Almanya’nın iyi ilişkiler içinde olmaya gereksinme duyduğu ülkelerdeki Yahudilerin yurttaşlıklarıydı. Bu durum İsveç gibi tarafsız ülkelerle Almanya’nın ittifak içinde olduğu ülkeler için söz konusuydu.

“Yahudi sorununa nihai çözüm” 1942 yılında Norveç’te uygulandıktan sonra İsveçli diplomatlar İsveç yurttaşlığının bir kısım Yahudiye koruduğunu gördüler. Uygulamada bu koruyucu yurttaşlık statüsü İsveçli olmayan Yahudilere aktarıldı. Diplomatlar Yahudileri sürgüne gitmekten kurtardıkları takdirde bu insanların yaşama şanslarının çok daha büyük olduğunu farketmişlerdi.

İsveçli diplomatlar Norveç, Danimarka, Macaristan, Almanya ve Fransa’daki Alman resmi kurumlarıyla her gün görüşmeler yapmaya başladılar. Almanlara tek tek ad vererek bu Yahudilerin refahının İsveç için siyasal önem taşıdığı açıkça söylenince Almanlar bu Yahudilere diğer Yahudilere davrandıkları gibi davranamadılar. İsveç “bürokratik direniş” denilebilecek bir yöntemden yararlandı ve devlet memurlarının bile Nazilere karşı direnişte bulunabileceğini kanıtlamış oldu.

İsveçliler Budapeşte’de başarılı oldular. Burada Ivan Danielsson, Per Anger, Lars Berg ve doğal olarak, Raoul Wallenberg, tarafsız diplomat statüsünden yararlanarak 20 000 ile 30 000 arasında Yahudiye korumayı ve onlara yardımcı olmayı başardı. Budapeşte’de İsviçre, Vatikan, İspanya ve diğer ülkelerin diplomatları da aynı taktiği kullandı.

İsveçli diplomat Raoul Wallenberg Budapeşte’de, çalışma masasının başında. 1944 yılı temmuz ayında Raoul Wallenberg’in göreve başlamasıyla İsveç’in Budapeşte’deki temsilciliğinin buradaki Yahudilere yardımcı olma yolunda yürüttüğü mücadele yeniden hızlandı. Uppsala’da bulunan Doktor L. Porszolt anne ve babasına İsveç temsilciliğinden yardımcı olunması üzerine 25 Mayıs 1944 tarihinde Dışişleri Bakanlığı’na şunları yazdı: “

Kraliyet Dışişleri Bakanlığı ve İsveç’in Budapeşte’deki Büyükelçiliği’ne, büyük bir azim ve hızla gerçekleştirdiği eylemi için

gönülden teşekkür etmek isterim. Anne ve babam için düzenlenen güvence mektubu her koşul altında bir yarar sağlayacaktır ve o da şudur: bu güvence onların tedirginliğini hafifletecek ve moralman destek oluşturacaktır. Onların durumundaki insanlar için, bir Avrupa devletinin kendilerinden yana olduğunu bilmeleri, onların, en az, yaşama verdikleri değer kadar değerli olsa gerektir...”

Wallenberg 1945 yılı Ocak ayında Sovyet Ordusu tarafından tutuklandı ve bir daha İsveç’e dönmedi. Wallenberg’in kaderi hiç bir zaman tam olarak açıklığa kavuşmadı.

Seyirci kalanlar

“Suç Nazilerin... İnsan canı kurtarmak için yapabileceğimiz bir şeyler olduğu halde gerekli önlemi almadıysak ve bu önlemleri hızla almadıysak bizim suçumuz yok mu? İngiliz ve Amerikan hükümetleri bu büyük gereksinmeye yetecek bir kurtarma programını gerçekleştirmek isteselerdi, bunu başarabilirlerdi.”

GEORGE BELL, CHICHESTER BISKOPU (İNGİLTERE), 18 MAYIS 1943

Tarihçiler Soykırımı sırasındaki tarihi aktörleri bugün üç temel kategoriye ayırıyor - suçlular, kurbanlar ve seyirciler. Son grup, birçok yönden, ahlaki açıdan en büyük sorun yaratan grup olmaktadır. Bir kimseyi eylemde bulunmamak ve bildiğini bilmezlikten gelmek suçundan sorumlu tutmak zor olmaktadır. Seyircileri eleştirenler seyircilerin davranışını ya da hareketsiz kalmalarını bir tür katılma olarak adlandırmaktadırlar. Ancak bu tür yargılarda çok dikkatli olmak, belki de hiç bu tür yargılarda bulunmamak gerekir.

İlk elde demokratik Batı ülkeleri olmak üzere, seyirci olarak nitelenenlere, Yahudilere yardım etmeleri konusunda çok yalvarıldığını biliyoruz. Seyirci olarak nitelenen bu ülke ve gruplar çeşitli milliyetten milyonlarca Yahudiye kurtarma konusunda herhangi bir sorumluluk taşıyorlar mıydı? 1940’larda bu soruya açık bir yanıt verilemedi. Her kafadan başka bir ses çıktı.

Sovyetler Birliği kendi varlığını korumak için mücadele veriyordu. Sovyetler Birliği Yahudilere yardımcı olmak için çok az çaba harcadıysa da İkinci Dünya Savaşı’nda hiçbir zaman Yahudilere ayrımcı davranışta bulunmadı.

Vatikan’ın Nazi Almanyası’na karşı tutumu, duruma göre değişiyordu. Birçok papaz savaş sırasında Yahudi çocukların gizlenmesine yardımcı oldu. Bazı papazlar da savaştan sonra Nazilere yardım edip onların Güney Amerika’ya kaçmalarını sağladı. Papa’nın Budapeşte’deki elçisi Angelo Rotta binlerce Yahudiye yardım etti. Slovakya papazlarından Josef Tiso ise on binlerce Slovak Yahudiye gaz odalarına gönderdi. Bu tür zıt olaylar genel yargılara varmayı güçleştiriyor. Seyircilerle ilgili değerlendirme hassas bir konu olarak kalacak.

“III. Reich halkı, bilmek istedikleri kadar çok (örneğin ülkedeki Alman yurttaşlarının öldürülmesi) ya da az (örneğin ülkenin Yahudi yurttaşlarının öldürülmesi) şey biliyordu. Bilmedikleri şeyleri öğrenmek de istemiyorlardı. Nedenleri ortada. Ancak öğrenmek istememek, her zaman, öğrenmek istemediğini bilecek kadar bilgi sahibi olduğu anlamına gelir.”

J. P. STERN, İNGİLİZ TARİHÇİSİ VE GÖRGÜ TANIĞI

İttifak devletlerinin güçleri savaş sonunda toplama ve çalışma kamplarını kurtardıkları zaman karşılaştıkları görünümünden o kadar etkilendiler ve buna o kadar öfkelenildiler ki, birçok yerde, oralarda oturan halka, kamplarda buldukları on binlerce ölüyü ve sadece deri ve kemikten oluşan cesetleri gömmek emri verdiler. Resimde Nürnberg'de toplama kampı mahkumlarının cesetlerini gömmek üzere şehrin içinden geçerek taşımak zorunda bırakılan Alman siviller görülüyor.

“İnsanın Yahudi düşmanı görüşlere sahip olabileceğini ama bu görüşlerin Yahudi tanıdıklarıyla ilişkileri etkilemediğini anne ve babamdan biliyordum (annem ve babam Alman Milli Halk Partisi’ni destekliyordu). Bu tutumun küçük bir hoşgörü izi taşıdığı düşünülebilir. Ancak benim daha sonra insanlık dışı bir siyasal sisteme, kendi iyiliğimden kuşku duymaksızın, tüm kalbimle destek olmamın nedeninin, tamamıyla bu tutumda yattığını düşünüyorum. Tüm ülkelerin başına gelen her türlü belaya Yahudilerin sebep olduğu veya Yahudilerin isyankâr olduğu ve Yahudi kanının ahlâk bozukluğuna yol açtığı yolunda vaazleri dinlerken sizi veya yaşlı Bay Lewy’yi veya Rosel Cohn’u düşünmek zorunda kalmıyordum: Sadece beynimdeki ‘Yahudi’ hortlağını düşünüyordum.

Yahudilerin ev ve işlerini terketmek zorunda bırakılıp gettolarda hapsedildiklerini duyunca kafamda kendiliğinden bir değişiklik oldu ve sizin veya yaşlı Lewy’nin de böyle bir akibetle karşı karşıya kalabilecekleri düşüncesini silip attım. Takibata uğrayan ve ‘zararsız hale getirilen’ sadece Yahudiydi.

BUND DEUTSCHER MÄDEL BAŞKANI MELITA MASCHMANN
HİTLER GENÇLİĞİ KIZ (14-18 YAŞ) KOLU

1938.Viyana. Bir Yahudi çocuğu Nazi parti aktivistlerinin denetimi altında bir Yahudiye ait bir binanın duvarına yazı yazmaya zorlanarak küçük düşürülüyor.

Katliamın tanıkları

Almanların Polonya'yı işgalinin ilk gününden itibaren şiddet, dehşet ve acımasızlıklar günlük yaşamın bir parçası haline geldi. Nazilerin Polonyalılar - Yahudiler ve Yahudi olmayanlar - üzerinde yarattıkları tahribat korkunçtu. Bu ulus bunun etkilerini bugün bile hissediyor. Polonyalılar Soykırımı'na kendi evlerinin önünde tanık olmak ve hatta bunu yaşamak zorunda kaldılar. Çok az sayıda Polonyalı Nazilerle işbirliği yaptı. Aynı zamanda, Polonyalıların gizlenen Yahudileri resmi kurumlara ihbar etmeleri veya aileleri gizlemek için onlardan para alıp, sonra onlara ihanet etmeleri sık görülen olaylardandı. Öte yandan binlerce Polonyalı kendilerinin ve ailelerinin canlarını tehlikeye atarak Yahudi komşularına yardımcı oldu. Tek amacı Yahudileri kurtarmak olan bir direniş hareketi sadece Polonyalılar tarafından oluşturuldu.

Savaşın önce Polonyalı - Yahudi ilişkileri karmaşık bir görünüm sunuyordu ve her iki taraf birbirine güvensiz ve düşmanca davranıyordu. Buna karşın kesin Yahudi düşmanı olan insanlar Yahudilere yardımcı oldular. Belki dinsel inançları nedeniyle belki de komşu oldukları için böyle davrandılar. Yahudi ve Çingenelerden sonra hiç bir grup Polonyalılar kadar acı çekmemiştir. Ortak düşman olan Naziler bu grupların çıkarlarını birleştirmiş oldu.

Bu durum yine de, savaşın canlı olarak kurtulan Yahudilerin (3 milyon Polonyalı Yahudinin 300 000'i) evlerine döndüklerinde soğuk ve düşmanca karşılanmalarını engelleyemedi. Pogromlar ve Yahudilere saldırılar oldu. Birçok Yahudi yeniden kaçmak zorunda kaldı. Bugün birçok genç Polonyalı ülkenin Yahudi tarihiyle, boş duran tapınaklarla ve terk edilmiş mezarlıklarla ilgilenmeye başladı. Ama Yahudiler artık orada değiller.

*Campo di Fiori'yi hatırladım
baharda güzel bir akşam
müziğin canlı tonlarında
Varşova'daki atlıkarıncanın orada.*

*Şarkı sesleri bastırıyordu
getto duvarlarının ötesindeki silah seslerini
ve atlıkarıncaya binen çiftler
berrak gökyüzüne doğru uçuyorlardı.*

*Bazen yanan binalardan
kararmış uçurtmalar taşıyordu rüzgâr
ve atlıkarıncadaki insanlar
havada küll tanecikleri yakalıyordu.
Yanan binalardan esen rüzgâr
kızların eteklerini kaldırıyordu;
millet kahkaha atıyordu sevinç içinde
Varşova'da bu ıslıl ıslıl pazar günü.*

*Biri çıkıp ahlak dersi verecek belki
Romalılar ve Varşovalılar
alışveriş yapıyor, eğleniyor, sevişiyor
şehitlerin ateşe verilmelerinden rahatsız olmadan.
Başka birinden başka bir ders,
insancıl olan her şey kayboluyor,
unutkanlık yayılıyor, geliyor
henüz ateşler sönmediği halde.*

*Ama ben o gün
ölüme yatmış olanların yalnızlığını düşündüm.*

CAMPO DI FIORI'DEN, CZESLAW MILOSZ (YORUM: NILS
ÅKE NILSSON)

Polonyalı öğrenciler

Polonyalı Cecylia Przylucka sınıfındaki Yahudi arkadaşlarını ve onların akibetlerini anlatıyor:

“Elinize bir büyüteç alıp resimdeki çocuklara bakın! Podolya'daki Kozowo şehrinde 5a sınıfındaki çocuklarız biz. Yakında tatil başlıyor. O yüzden sevinçliyiz.

Okula başladığımda babam, benim Yahudi çocuklar arasında oturmama izin verilmesini rica etmişti. Hep şöyle derdi: 'Yahudiler akıllı insanlar - onları dinlemek gerek.' Belki de bu yüzden onlarla yakın arkadaş oldum. Özellikle sınıfın tam ortasında oturan Róza ve Klara ile. Róza ciddi bir kızdı. Saçını örer ve kulaklarının yanında, simit şeklinde toplardı. Matematikte sınıfın en iyisiydi ve öbür çocuklara yardım ederdi. Gezilere çıktığımızda yanında bütün çocuklara yetecek kadar

ekmek getirirdi, gevrek gevrek. Annesiyle babası fırın işletiyordu. Onun yanında Klara oturuyordu. Róza ile Klara birbirlerinden hiç ayrılmazlardı. Klara'nın saçları kısa örgülü ve kıvrıktı. Şakalar yapıp etrafındaki-leri güldürmekten hoşlanırdı. Sınıfta çok utangaç, çok çalışkan ve tatlı bir kız daha vardı, adı Klara olan. Resimde duvar dibinde ayakta duruyor. Onun yanında iki kat beyaz yakası olan Mosio var. Mosio hep böyle gömlekler giyerdi. Sınıfta genellikle dirseklerini sıraya dayar ve uzun uzun düşünürdü. O zaman öğretmen: 'Mosio, sorunun cevabını bildiğinden eminim.', derdi. Mosio gerçekten bilirdi cevabı. En arkada, solda duran Sonia bakımlı ve güzel tek çocuktuktu. Derslere dans ederek ve şarkılar söyleyerek girerdi. Sonra Sara (sağ tarafta) vardı. Bakır kızılıydı saçları. Utangaç bir kızdı ve Polonyaca konuşmakta zorluk çekiyordu.

Sonra, bir kızla bir oğlan daha vardı ama adlarını hatırlayamıyorum. (...)

Almanlar gelince bu resimdeki ve tüm okuldaki Yahudi çocuklar - ve onların anneleri, babaları, kardeşleri ve akrabaları öldürüldü.

Almanlar onları taş ocaklarına götürüp kurşuna dizdiler. Oturduğumuz şehirdeki insanların üçte biri bu şekilde öldü. Dört kişi kurtuldu. Bir baba ile oğlu şehrin çok uzağında bir bataklıkta gizlenmiş. Annem de Szmuc ile onun nişanlısını gizledi. Bir buçuk yıl bizim bodrumda kaldılar. Annem onlara her gün yemek verdi. Onları gizlediğini babamıza bile söylemedi. Szmuc ile nişanlısı bizim bodrumda gizlenerek bu trajediden kurtuldu. Çocukları oldu ama ölü doğdu. Çocuğu bulundukları yere gömdüler. Bunu, yeniden özgürlüklerine kavuştuktan sonra öğrendik.”

Demokrasiler kapılarını kapatıyor

Nazi Almanyası'nın Yahudilere uyguladığı vahşi takip demokratik Batı ülkelerindeki insanların aklını karıştırmıştı. Birçok ülkede insancıl gelenekle dikkat çekici ölçülere varan Yahudi düşmanlığı birbiriyle çakışıyordu. Birçokları muhtaç durumdaki insanlara yardımcı olmak istiyor, bir yandan da binlerce Yahudiye ülkeye sokmaktan korkarak, kapılarını kapalı tutuyorlardı. Çok derin kökleri olan ön yargıları, ancak, bir kaç politikacı sına cesa retini gösterebildi. Birçokları Alman Yahudilere yardımcı olmak gerektiğini söylüyor ama hemen hemen hiç kimse sözü bırakıp eyleme geçmiyordu. İsveç hükümeti de aynı davranışı sergiledi. Sosyal Sağlık Genel Müdürü Sigfrid Hansson 1939 yılı şubat ayında şu itirafta bulundu: "Mültecilere karşı şimdiye kadar gösterdiğimiz tutum, onlara kucak açtığımızı söyleyecek kadar cömert olmamıştır. Baskı ve terörden kaçıp ülkemize sığınan yabancılara oturma izni verme konusunda pek cömert davranmadık."

1942 yılı sonbaharında toplu katliamlarla ilgili haberler arttıkça arttı ve müttefik devletlere, bir şeyler yapması için baskılar yoğunlaştı. Ancak hala hemen hemen hiç bir şey yapılmıyordu.

Amerikan hükümeti Yahudilere yardımcı olmak için nihayet War Refugee Board adlı bir örgüt kurdu. Ancak İngiliz hükümeti buna karşı çıkarak Amerika'nın girişimini bir reklam oyunu olarak niteledi. Örgüt başarılı bir çalışma yaptıysa da, bazı tarihçiler Amerikan politikasını "Başkan Roosevelt'in en büyük yenilgisi" olarak niteliyor. Roosevelt'i savunanlar ise Avrupalı Yahudilere yardımcı olmanın en iyi yolu, en kısa zamanda savaşın sona ermesini sağlamaktı, diyorlar. Bu görüşte de büyük bir doğruluk payı var. Ancak yine de birçok yorumcu "de-

mokrasilerin yenilgisi" olarak adlandırılan bu tutumu eleştirmektedir.

Sığınacak yer aranıyor

Avrupa'ya dönmek zorunda kalan Yahudi mülteciler SS St Louis gemisinden inerken. 1000 kadar Yahudi mülteci 13 mayıs 1939 günü Nazilerden kaçarak SS St Louis adlı Alman gemisiyle Hamburg'dan ayrıldı. Amaçları Küba'ya sığınmaktı. Ama Küba'ya girmelerine izin verilmedi. ABD'de sığınacak bir yer bulma çabaları da başarısızlıkla sonuçlandı. Bir ayı aşkın bir süre sonra Belçika'nın Antwerpen limanına dönmek zorunda kaldılar. Antwerpen'e varış tarihi 17 haziran. Bu insanların birkaçı İngiltere'ye sığınma olanağı elde ettiyse de, çoğunluk zamanla Almanların eline düştü ve imha kamplarına gönderildi.

Auschwitz'in bombalanması

“İş i kestik. Alman askerleri ve siviller sığınaklara koştu. Biz ise olduğumuz yerde duruyorduk. Herhalde böyle yaparak üstünlük ve intikam duygusunu dile getiriyorduk. Kaybedecek bir şeyimiz yoktu. Sadece I.G. Farben Industrie'ye inşa etmekte olduğumuz büyük fabrikanın tahrip edilmesini istiyorduk.

Bu mutluluk duygusu Amerikalıların bombardımana başlaması ve bizim de kayıp vermemize - yaralı ve ölü - karşın kaybolmadı. Uçak filolarının peşpeşe gökyüzünde belirip, kaybolmaları, bombalarını boşaltmaları, binaları yıkmaları ve bu Herrenvolk'a dahil kişileri de öldürmelerini görmek ne kadar güzeldi!

Bombardıman bize moral verdi ve ne tuhaftır ki, içimizde hayatta kalma ve canlı olarak bu cehennemden kurtulma umudu yarattı. Hayallere dalarken müttefik güçlerle kampta bulunan ve benim de ilişkide olduğum çok küçük yeraltı örgütü arasında bir bağlantı olduğu düşüncesine kapıldık.

İmha ve kaçışın aynı anda yapıldığını düşündük;

Bombardıman uçakları yukarıdan imhaya başlayacak biz de aşağıda insan şeklinde bombaya dönmüş bile olsak kaçarken öldürmeye devam edecektik.

Ne yazık ki, bu düşünce hiç bir zaman gerçekleşmedi.”

AUSCHWITZ-MONOWITZ'TEN CANLI OLARAK
KURTULAN SHALOM LINDENBAUM

1944 yılı mayıs ayından temmuz ayına kadar Macaristan'dan Auschwitz'e Slovakya üzerinden gerçekleştirilen yoğun sürgünler dünyanın gözü önünde oldu. Birçok örgüt ve özel kişi Amerikan ve İngiliz hükümetlerinden bu trafiği durdurmak için bir şeyler yapmalarını istedi. Özellikle ünü o sırada her yere yayılmış olan Birkenau imha kampının bombalanması veya demiryolu hatlarının tahrip edilmesi isteniyordu.

Savaş son yılına girmişti. Müttefik hava güçleri Avrupa hava sahasını denetim altında tutuyordu. İtalya'dan kalkan Amerikan bombardıman uçakları her gün bölge üzerinde uçuyor ve kampın yakınından geçiyordu. Ancak müttefikler bir dizi gerekçe yüzünden çaresizlik ve umutsuzluk içerisindeki bu yalvarışlara kulak asmamayı yeğledi. Savaş sırasında yapılan bazı resmi açıklamalar insanda alaya alınıyormuş gibi bir duygu yaratıyordu. İngiliz müsteşar Richard Law Yahudi lideri Chaim Weizmann'a 1944 yılı eylül ayına kadar geciktirdiği yanıtında şunları yazdı: “Hava Kuvvetleri Komutanlığı bu sorunu büyük bir ciddiyetle inceledi. Ancak bu işin yol açtığı büyük çaplı teknik zorluklar nedeniyle, şu andaki koşullar altında önerinizi kabul etmemekten başka seçeneğimiz olmadığını bildirmek zorundayım.” Bazı tarihçiler Yahudi düşmanlığının bu konuda belli bir rolü olduğunu iddia etmekte. Tartışma bugüne kadar devam etti. Ancak ortada bir gerçek var: Yahudiler gaz odalarına giderken, onlar için bir şeyler yapma olanağından yararlanılmadı.

Ders?

Auschwitz-Birkenau'da siyasal mahkum olarak kalan Fransız yazar Charlotte Delbo Nazi kamp dünyasının yarattığı dipsiz uçurumu tarif etti. Bizi, kafamızı çevirmeden bu dünyayı seyretmeye, “anlamak için” uğraşmaya çağırdı. Aynı anda kendi deneyimlerinin ona sağladığı bilginin “işe yarar bir bilgi olmadığını” farketti.

Soykırımı'nın korkunçluğu olaylardan ders alma gücümüze karşı esaslı bir sınav teşkil ediyor.

İkinci Dünya Savaşı sırasında yapılan tahrip halen aklımızın sınırlarını aşmaktadır. Savaş iki yönlüydü. Bir yandan “geleneksel”, siyasal bir savaştı. Bu savaşta onlarca milyon insan hayatını kaybetti. İkinci yön değişikti, yeniydi. İlk elde Yahudilere yönelik olan ve onların Avrupa'daki biyolojik varlıklarını yok etmeyi amaçlayan ideolojik bir savaş. Yahudilerin Avrupa'da bir gelecekleri olup olmadığı hâlâ yanıtı verilmemiş bir soru. Ancak Avrupa tarihinin ve Avrupa'nın gelişmesinin sonsuza dek etkilenmiş olduğundan ve bunun olumsuz yönde bir etkileneceğinden emin olabiliriz. Yahudilere karşı girişilen katliam hakkında çok şey biliyoruz. “Nasıl” sorusu uzun bir süre, araştırmacıların en önemli sorularından birini oluşturmuştur. Ancak “niçin” sorusu - örneğin 1939'da Avrupa'da, 15 yaşından küçük Yahudi çocuklarının yüzde 90'ının niçin ölmek zorunda kaldığı - o zaman Yahudiler için ne kadar anlaşılabilir bir soruysa bugün de aynı derecede anlaşılabilir ve açıklaması olmayan bir sorudur. “Niçin”i hiç bir zaman anlayamayacağımızı ileri süren düşünürler var. Soykırımı'nın tam olarak anlaşılması, sonsuza dek, insanın anlama yeteneğinin dışında kalacak, diyorlar, bu düşünürler.

Ancak Soykırımı'ndan arda kalan mirası inkâr etmek veya bu mirasla ilgilenmemek ortak geleceğimiz açısından önemli bir tehlike içermektedir. Yazar Primo Levi'ye kulak verelim: “Bu kötülük çukurunu kazmak ne kolay ne de zevkli bir iş (...) İnsan yüzünü buruşturup, kafasını başka yöne çevirmek istiyor: dayanmak ve bu isteği yenmek zorundayız.” İnsan bu sorunun olmamasını isteyebilir. Çünkü çok karanlık ve iğrenç. Ancak Soykırımı, gerçekleştiği tarihten bu yana Avrupa mirasının bir parçası olmuştur ve daima olacaktır.

Tarihçi Omer Bertov için en korkunç şey “Soykırımı'ndan bir şey öğrenmenin olanaksızlığı”dır. Soykırımı'nın “aşırı anlamsızlığı ve korkunç boşluğu” bundan çıkarılacak derslerle ilgili tüm soruları gülünç hale getirmektedir.

Bu güçlü bir gerekçedir. Soykırımı çağdaş dünya tarihinde ve Avrupa tarihinde uzaydaki kara boşluk gibidir. Soykırımı senin benim gibi insanların bir katliamın planını yapması ve bu planı uzun yıllar uygulaması yüzünden olmuştur. Bu insanlar başka türlü bir seçim de yapabilirlerdi. Yapmaları gerekirdi.

Bu nedenle - kötü seçimin insanı nerelere sürükleyebileceğini bildiğimiz sürece - iyi seçimin daima var olduğunu çocuklara öğretmek (onların da zamanı gelince kendi çocuklarına öğretmeleri) daima anabaların, öğretmenlerin, politikacıların ve tüm yetişkin insanların sorumluluğuna giren bir görev olmaya devam edecektir.

“İnsanı şaşkına çevirecek sayıda kurban verilmiş olması nedeniyle bu suçların eşi ve benzeri yoktur. Bu suçları işlemek için bir araya gelen insanların bu kadar çok sayıda olması, şaşkınlığı daha da artırıyor. (...) Bu insanlar acımasızlık ve vahşet konusunda birbirleriyle yarışmışlardır.”

ROBERT H JACKSON,
NÜRNBERG DURUŞMALARI YARGICI

*Siz bilenler
açlığın gözleri parlattığını bilir miydiniz
susuzluğun kararttığını
Siz bilenler
insanın annesinin lsne bakabileceğini bilir
miydiniz ağlamadan
Siz bilenler
sabahleyin ölümün zlendiğini bilir miydiniz
ve akşam ondan korkulduğunu
Siz bilenler
bir günün bir yıldan uzun olduğunu bilir miydiniz
bir dakikanın bir mrden daha uzun olduğunu
Siz bilenler
kemiğin gzden daha hassas olduğunu bilir miydiniz
sinirlerin kemikten daha güçlü
yüreğin çelikten daha sert olduğunu
(...)
Acının sonsuz olduğunu bilir miydiniz
korkuncun sınırsız olduğunu
Bilir miydiniz
Siz bilenler*

CHARLOTTE DELBO
(YORUM: EVA KERBERG)

Kaynakça

- Arad Y. ve arkadaşları, (der.) Documents on the Holocaust, Yad Vashem, 1981.
- Bartov, O., Murder in Our Midst: The Holocaust, Industrial Killing and Representation, New York, 1996.
- Berenbaum, M. (der.), A Mosaic of Victims. Non-Jews Persecuted and Murdered by the Nazis, Londra, 1990.
- Bezwinska, J., Czech, D. (der.), Auschwitz in den Augen der SS, Varşova, 1992. The State Museum Auseum Auschwitz-Birkenau Publications
- Birenbaum, H., Hope is the Last to Die, The State Museum Auseum Auschwitz-Birkenau Publications Oswiecim, 1994.
- Blady Szwajger, A., © 1988, 1990, I Remember Nothing More: The Warsaw Children's Hospital and the Jewish Resistance, Londra, 1990. Westviewpress. Westview Press'in izniyle basılmıştır.
- Browning, C., Ordinary Men, Reserve Police Battalion 101 and the Final Solution in Poland, New York, 1993.
- Bruchfeld, S., Förnekandet av Förintelsen. Nynazistisk historieförfalskning efter Auschwitz, Stocckholm, 1996.
- Burleigh, M., Death and Deliverance, 'Euthanasia' in Germany 1900-1945, Cambridge University Press, Cambridge, 1994.
- Burleigh, M., Wippermann, W., The Racial State, Germany 1933-1945, Cambridge University Press, Cambridge, 1991.
- Chamberlain, H. S., The Foundations of the Nineteenth Century, 1. Cilt, Londra, 1911.
- Czech, D., Kalendarium der Ereignisse in kon
- Delbo, C., Auschwitz et après. Aucun de nous ne reviendra, © 1970 by les Éditions de Minuit, Paris.
- Der prozess
- Dobroszycki, L., (der.), The Chronicle of the Lodz Ghetto, 1941-1944, New Yoek, 1984.
- Dwork, Debórah, Children With A Star. Jewish Youth in Nazi Europe, New Haven, 1991.
- Dödsapparaten, çeviri G. Sandin, Amsterdam, 1993.
- Frankl, H. T., Jiddische Lieder, Wiesbaden, 1981.
- Friedländer, S., Nazi Germany, The Jews: The Years of Persecution 1933-1939, Londra, 1997.
- Gilbert, M., Auschwitz, The Allies: The Politics of Rescue, Feltham, Middlesex, 1983.
- The Holocaust, The Jewish Tragedy, Londra, 1986.
- Glass, J., "Life Unworthy of Life", Racial Phobia and Mass Murder in Hitler's Germany, New York, 1997.
- Goldhagen, D. J., Hitler's Willing Executioners. Ordinary Germans and the Holocaust, Londra, 1996.
- Graml, H., Antisemitism in the Third Reich, Cambridge, MA, 1992.
- von der Grün, M., Hur var det egentligen? Att växa upp i Tredje Riket, Stockholm, 1981.
- Hackett, D. A., The Buchenwald Report, Boulder, 1995.
- Halevy, Y. (der.), Historical atlas of the Holocaust, Wash. D.C., 1996.
- Hilberg, R., The Destruction of the European Jews, New York, 1961. Sonderzüge nach Auschwitz, Mainz, 1981.
- Housden, M., Resistance and Conformity in the Third Reich, New York, 1997.
- Jansen, H. ve arkadaşları, Antisemitismen: En historisk skildring i ord och bild, Stockholm, 1991.
- Kaplan, C., Katsh, A., Dödens dokument: Dagbok från Warsawa, Stockholm, 1967.
- Klarsfeld, S., The Auschwitz Album, New York, 1980. French Children of the Holocaust. A memorial, New York, 1996.
- Klee, E., Dokumente zur "Euthanasie", Frankfurt am Main, 1985.
- Klee, E. ve arkadaşları, "Schöne Zeiten". Judenmord aus der Sicht der Täter und Gaffer, Frankfurt am Main, 1988.
- Krausnick, M., Wo sind sie hingekommen? Der unterschlagene Völkermord an den Sinti und Roma, gerlingen, 1995.
- Lanzmann, C., Shoa, Stockholm, 1988.
- Levi, P. A., From Indifference to Activism: Swedish Diplomacy and the Holocaust, 1938-1944, Uppsala, 1996.
- Ley, R., Schmiede des Schwertes, Münih, 1942.
- Liebermann-Shiber, E., On the Edge of the Abyss, New York, 1994.
- Lindberg, H., Svensk flyktingpolitik under internationellt tryck, 1936-1941, Stocckholm, 1973.
- Lomfors, I., Breven från Hertha, Göteborg, 1987.
- Michalka, W. (der.), Deutsche Geschichte 1933-1945, Dokumente zur Innen- und-Aussenpolitik, Frankfurt am Main, 1993.
- Milosz, C., Möte, Dikter, İsveççe çeviri Nils Åke Nilsson, © 1980 Brombergs förlag, Uppsala.
- Müller, T., Från Auschwitz till Günskirchen, Kristianstad, 1993.
- Nazi Conspiracy and Aggression, 8. cilt, (International Military Tribunal, Nürnberg), Washington D.C., 1946.
- Noakes, J., Pridham, G., Nazism 1919-1945, State, Economy and Society, 2. cilt, Exeter, 1984. Nazism 1919-1945, Foreign Policy, War and Racial Extermination, 3.cilt, Exeter, 1988.
- Olère, D., A Painter in the Sonderkommando at Auschwitz, New York, 1989.
- Perechodnik, C., (der., çeviri F. Fox), Am I a Murderer? Testament of a Jewish Ghetto Policeman. Colorado, 1996. Westviewpress. Westview Press'in izniyle basılmıştır.
- Peukert, D.J.K., Inside Nazi Germany, Conformity, Opposition and Racism in Everyday Life, Londra, 1989.
- Piper, F., Swiebocka, T., (der.), Auschwitz. Nazi Death Camp, Oswiecim, 1996.
- Ringelblum, E., Notes from the Warsaw Ghetto, The Journal of Emmanuel Ringelblum, (der., çeviri J. Sloan), New York, 1974.
- Rittner, C., Myers, S., The Courage to Care, New York, 1986.
- Rittner, C., Roth, J. (der.), Different Voices: Women and the Holocaust, New York, 1993.
- Rubenstein, R., Förintelsens lag, Stockholm, 1980.
- Rudashevski, Y., The Diary of the Vilna Ghetto, Beit Locamei Haghetaot, 1973.
- Sachnowitz, H., Det angår också dig, berättat för Arnold Jacoby, Stockholm, 1977.
- Schiff, H., Holocaust Poetry, Londra, 1995.
- Schoenberger, G., Davidstjärnan, Malmö, 1979.
- Schultheis, H., Wahler' I. E., Bilder und Akten der Gestapo Würzburg über die-Judendeportationen 1941-1943, Bad Neustadt, 1988.
- Schwarberg, G., Der SS-Arzt und die Kinder von Bullenhuser Damm, Göttingen, 1994.
- Segerstedt, T., I Dag, Stocckholm, 1945.
- Sereny, G., Into that Darkness: From Mercy Killing to Mass Murder, Chatham, Kent, 1995.
- Sierakowiak, D., The Diary of Dawid Sierakowiak, Varşova, 1960.
- Stare, J., Judiska gårdfarihandlare i Sverige, Stockholm, 1996.
- Stern, J. P., Hitler, the Führer and the People, Londra, 1990.
- Stoltzfus, N., Resistance of the Hearth: Inter marriage and the Rosenstrasse Protest in Nazi Germany, New York, 1996.
- Stümke, H-G., Homosexuelle in Deutschland. Eine Politische Geschichte, Münih, 1989.
- Swiebcka, T. et al, (der.), Inmitten des Grauensollen Verbrechen, Oswiecim, 1996. The State Museum Auseum Auschwitz-Birkenau Publications
- Tec, N., Defiance: The Bielski Partisans, Oxford, 1993.
- Tencer, G. (der.), And I Still See Their Faces, Varşova, 1996.
- Tory, A., Surviving the Holocaust: The Kovno Ghetto Diary, (der. M. Gilbert, çeviri D. Porat), Cambridge, MA, 1990.
- Willenberg, S., Revolt in Treblinka, Varşova, 1992.
- Yahil, L., The Holocaust: The Fate of European Jewry, Oxford, 1987.
- Zuccotti, S., The Holocaust, The French and the Jews, New York, 1993.

Fotoğraflar ve çizgi resimler

Kapak ve sayfa 22, 25, 26, 29, 31, 41, 42,
55, 58, 59, 60, 62, 64, 71 Yad
Vashem, Kudüs
sayfa 3:1 ve 2, 7, 30 Serge Klarfeld,
"French Children of the Holocaust"
adlı kitaptan
5 Oded Zan/Elias Sourasky Central
Library, Tel Aviv Üniversitesi
6, 43 Pressens Bild
8, 20Wiener Library, Londra.
10, 74 the Shalom Foundation Collection
of Golda Tencer-Szurmiej'in izniyle
"And I still see their faces" adlı kitap-
tan.
11 Anne Frank House, Amsterdam
12 Friedrich Seidenstücker/Bildarchiv
Preussischer Kulturbesitz
13 Hans Firzlauff/Satire-Verlag, Hannover
15 Robert A Schumuhl/USHMM Photo
Archives, Wash. D.C.
16, 69 FLT PICA
18, 35, 36, 39, 72, 79 IMS/AKG
21, 75 SVT Historiska Bildarkivet
24, 32, 44, 53, 57, 65 Jakob Wegelius
28, 40 Ella Liebermann-Shiber
37 Instytut Pamieci Narodowej, Varşova
46, 47 Hessisches Hauptstaatsarchiv,
Wiesbaden
48 Nazi Conspiracy and Aggression, 8. cilt
50:1 ve 2 USHMM Photo Archives, Wash.
D.C.
54 Samuel Willenberg
61 David Olère
67 George Schodl/IMS
68 IMS

Alıntılarla ilgili liste

s. 4 Chamberlain, H. S., s. 269
s. 5 Per Emanuel. Lithander, Stare, J.,
s. 41-42
s. 6 Adolf Hitler, von der Grün, M., s.
108-109
s. 7 Hukukçular, von der Grün, M., s. 96
s. 8 Hitler gençliği hakkında yasa, von
der Grün, M., s. 106
s. 13 Bavyera Yasası, Burleigh, M. &
Wippermann, W., s. 114-115
s. 14 Alman eşcinsel, Stümke H-G., s.
115-116
s. 17 Hertha Nathorff, Graml, H., s. 210
s. 18 Hertha Nathorff, Graml, H.,
s. 207-208
s. 19 Segerstedt, T., s. 48-49
s. 20 Hilma Geffen-Ludomer/Lore Gang-
Salheimer/Martha Appel, Friedlän-
der, S., s. 38
s. 21 Kütüphane memurları meslek der-
gisi, Burleigh, M. & Wippermann,
W., s. 83
s. 22 Reinhard Heydrich, Noakes, J. &
Pridham, G., 3. cilt, s. 1053
s. 23 Rudashevski, Y., s. 31
s. 24 Ringelblum, E., s. 73
s. 26 Chaim Kaplan, Kaplan, C. & Katsh,
A., s. 175
s. 27 Ringelblum, E., s. 167
s. 28 Jacob Gens, Arad, Y. ve
arkadaşları, s. 453-454
s. 28 Liebermann-Shiber, E., s. 30
s. 29 Blady Swajger, A., s. 33-34
s. 30 Odette Daltroff-Baticie, Zuccotti, S.,
s. 115
s. 33 Ley, R., s. 231
s. 34 Sürgünle ilgili talimatlar, Noakes,
J. & Pridham, G., 3. cilt,
s. 1078-1079
Polis raporu, Noakes,
J. & Pridham, G., 3. cilt, s. 1080
s. 37 Birenbaum, H., s. 34-36
s. 38 Friedländer S., s. 205
s. 39 Josef Reinhardt, Krausnick, M.,
s. 97
s. 40 Perechodnik, C., s. 46
s. 41 Hermann Friedrich Gräbe, Rittner,
C. & Meyers, S., s. 43
s. 41 Hertha Josias, Lomfors, I., s. 81
s. 41 Müller, T., s. 68-69
s. 41 Pagis, D., Schiff, H., s. 180
s. 42 Delbo, C., s. 11
s. 43 Sachnowitz, H., s. 13-14
s. 45 Ivan Danielsson, Levine, P. A.,
s. 275
s. 46 Albert Widmann, Burleigh, M.,
s. 119
s. 46 Henrich Himmler, Der Prozess
gegen die Hauptkriegsverbrecher...,
29.cilt, s. 145-146
s. 46 Standart mektup "euthanasia"
merkezi Bernburg, Noakes, J. &
Pridham, G., 3. cilt, s. 1028,
s. 47 Limburg Katolik Piskoposu,
Noakes, J. & Pridham, G.,
3. cilt, s. 1039-1040
s. 48 Tory, A., s. 49
s. 49 A Einsatz grubunun av raporu,
Klee, E. ve arkadaşları, s. 57
s. 49 Teğmen Walther, Schoenberner,
G., s. 86
s. 49 Alfred Metzner, Schoenberner, G.,
s. 84
s. 50 Hermann Friedrich Gräbe, Schoen-
berner, G., s. 83
s. 51 August Becker, Arad ve
arkadaşları, s. 419-420
s. 52 Yankel Wiernik, Glass, J., s. 123
s. 52 Franz Suchomel, Lanzmann, C.,
s. 85-86 ve 139
s. 53 Treblinka'da tabelalardaki yazı,
Noakes J. & Pridham, G.,
3. cilt, s. 1154, --
s. 54 Theresa Stangl, Sreny, G., s. 136,
s. 55 Joseph Schupack, Goldhagen, D.,
s. 294

s. 56 Hohan P. Kremer, Bezwinska, J.,
Czech, D., s. 153-154
s. 59 Delbo, C., s. 16-17
s. 60 Salmen Lewental, Piper, Swiebcka,
T. ve arkadaşları, s. 250-251
s. 61 Delbo, C., s. 18
s. 61 Levi, P., The Drowned and the
Saved, s. 36-37
s. 62 Simcha Rotem, Lanzmann, C., s.
250-253
s. 63 Ayaklanma çağırısı, Arad, Y. ve
arkadaşları, s. 303
s. 63 Andrea Devoto, Piper, F., Swiebo-
cka, T., s. 199
s. 64 Moshe Bairach, Tec, N., s. 3-4
s. 65 Mordechai Anielewicz, Yahil, s. 482
s. 66 Stanislaw Kon, Yahil, L., s. 484
s. 67 Edelweiss korsanları,
Peukert, D.J.K., s. 158
sid. 68 Charlotte Israel, Stolzafus, N.,
s. 243
s. 69 L. Porszolt, Levine, P.A., s. 269
s. 70 George Bell, Gilbert, M., Auschwitz
and the allies, s. 137
s. 71 Stern, J.P., s. 193-194
s. 72 Melita Maschmann, Noakes, J. &
Pridham, G., 2. cilt, s. 544-545
s. 73 Milosz, C., İsveççe çeviri: Nils Åke
Nilsson. Môte. Brombergs Bokför-
lag, Uppsala 1980, s. 30-32
s. 74 Cecylia Przylucka, Tencer, G.,
s. 138
s. 75 Sigfrid Hansson, Lindberg, H.,
s. 208
s. 76 Shalom Lindenbaum, Gilbert, M.,
Auschwitz and The allies, s. 315
s. 76 Richard Law, Rubenstein, R., s. 27
s. 77 Levi, P., The Drowned and the
Saved, s. 36-37
s. 77 Bartov, O., s. 89
s. 77 Robert, H., Jackson, Yahil, L.,
s. 654
s. 78 Delbo, C., s. 21

Yaşayan tarih Soykırımı'yla ilgili bilgilendirmeye bir katkı

Siyasal parti başkanlarının 1997 yılı haziran ayında yaptıkları bir tartışma sırasında Başbakan Göran Persson Soykırımı konusunda Yaşayan Tarih adı altında geniş bir bilgilendirme kampanyasının ilk adımını attı. Amaç İkinci Dünya Savaşı sırasındaki Soykırımı'ndan hareketle insanlık, demokrasi ve tüm insanların eşit değere sahip olmaları gibi konuları ele almaktır.

Bilgi ve tartışmalar yoluyla böyle bir şeyin yeniden meydana gelmesini önleyebiliriz. Soykırımı demokrasi ve insan değeri konusundaki tartışmaları canlı tutmadığımız takdirde neler olabileceğini gösteren ve sürekli çalan bir uyarı çanı olmalıdır.

Yaşayan Tarih üç bölümden oluşuyor:

– Soykırımı'nı inkâr eden ve katliamın ardında yatan ideolojiyi öven güçleri eleştirme konusundaki siyasal görüş birliğini gösteren etkinlikler.

– Anababalara ve halka aydınlatıcı bilgi. Bu etkinliklerden biri İnternet'te Soykırımı konusunda toplu bilgi veren bir sayfa hazırlanması. Adres: www.levandehistoria.org.

– Okullara yönelik bilgilendirme çalışmaları ve araştırmaları güçlendirici önlemler. Okullara film vb. gibi ders malzemesi sunulmaktadır. Öğretmen seminerleri düzenlenmekte ve Uppsala Üniversitesi'nde Soykırımı ve katliam konusunda araştırma ve eğitimle ilgili ulusal bir uzmanlık merkezi açılmaktadır.

Parlamentoda temsil edilen partiler aynı görüşte

Soykırımı insanlığa karşı tarih boyunca işlenmiş suçların en korkunçlarından biridir. Milyonlarca insan Naziler tarafından öldürülmüştür. Bugün bu suç akıl almaz bir şey olarak görünmektedir. Aslında bu suçun işlendiği tarihin üzerinden sadece 50 yıl kadar bir süre geçmiştir.

İnsana değer veren, demokratik ve herkesin eşit olduğuna inanan bir toplumda yaşamak isteyen herkesin, şiddete dayalı ideolojiye karşı çıkması gerekir. Nasyonal

sosyalist düşüncelerin yeniden yayılmasına ve bu insanlık suçlarının inkâr edilmesine seyirci kalamayız. Tarihi unutanlar tarihin yeniden tekrar etmesi tehlikesiyle karşı karşıya kalabilirler.

Nazilerin işlediği insanlık suçuna görgü tanığı olan insanlar halen hayattadır. 50 yıl önce olanlarla ilgili bilgi, bu kişilerin ölümüyle yok olmamalıdır. Onların çektiği acılar unutulmamalıdır. O zaman onların yeniden olmamasını sağlamak bizim görevimizdir.

Hükümet bu nedenlerle Soykırımı konusundaki bilgiyi artırmak için geniş çaplı bir manifesto anlamına gelen "Yaşayan tarih"i ilk adımını attı. Bu manifestoya büyük bir katılım oldu. Parlamentoda bulunan tüm partiler tek vücut halinde "Yaşayan Tarih'i desteklemektedir.

Nazizm'e karşı ve insan değerini koruma yönündeki mücadelede hep birlikte olmamız İsveç Başbakanı olarak bana gurur veriyor.

Göran Persson, Sosyal Demokratlar

Nazi soykırım kamplarındaki fırınların ve Bosna savaşındaki vahşi katliamlardan sonra açık toplu mezarların başında saygı duruşunda bulundum. Stalin döneminin toplu imhalarından canını kurtarabilenlerin anlattıkları acılı öyküleri okudum.

Bu vahşet yeniden yaşanabilir. Belki yeni bir Hitler veya Stalin gelmez. Ancak yabancı olan ve bilinmeyenden duyulan korku, kişiyi hoşgörüsüzlüğe götürmektedir. Nefret

yayılmakta veya kışkırtılmakta ve cinayet için, farklı görünümde olanları, farklı düşünenleri, farklı bir inanca sahip olanları, Yahudileri, beyazları, siyahları ve diğerlerini, canilerinden farklı olmaktan başka hiç bir suçu olmayan insanları öldürmek için yeniden zemin hazırlanmaktadır.

Bu yüzden tarihten ders almamız büyük önem taşımaktadır. Tarihi hiç bir zaman unutmamalıyız. Tarihi bilip bundan ders almasını öğrenmeli, birey, halk ve kültürler olarak bizi birbirimizden farklı kılan özelliklerin, çoğu kez, gelişmemize zenginlik ve dinamizm kazandırdığını, barbarlığın yeni cinayetler işleme olanaklarına karşı siper oluşturan şeyin birey, ulus ve devletler arasındaki yakın işbirliği olduğunu kavramalıyız.

Carl Bildt, Moderatlar

Her insan tek ve eşsizdir. Bu özelliği nedeniyle saygıyla karşılanmalıdır. İrk, din, kültür veya cinsel kimlik dikkate alınmaksızın diğer insanlara karşı açık ve hoşgörülü olmak demokratik toplumun temelini oluşturur.

.....Ancak bu değer yargıları bir kez konmuş ve sonsuza dek geçerli olacağı güvence altında olan yargılar değildir. Her yeni kuşak bu insancıl ve demokratik değer yargılarını savunmak ve yeniden kazanmak zorundadır.

Bu yüzden saygı ve hoşgörü sadece yasal

veya idari çözümlerle sağlanamaz. Toplumumuzun temelini oluşturmalarını istediğimiz değer yargıları tüm insanlara birey olarak gösterilen saygıdan kaynaklanmalıdır. Bir bireyin insanlığıyla oynanması hümanist ve demokratik bir toplumun temeliyle oynanması demektir. Hitler döneminde ve Soykırımı'nın gerçekleştirildiği sırada hümanist değer yargıları ve insanlık değerleri ayaklar altına alındı. Buna yeniden izin vermemeliyiz. Öldürülen insanlara karşı boynumuzun borcudur buna izin vermemek. İnsanın insan olması gerekir. İnsan olmak kendi kendimize karşı taşıdığımız bir yükümlülüktür.

Olof Johansson, Center Partisi

Nazizm'in vahşeti karşısında "Bir daha asla!", diyoruz. Ama yine de durmadan tekrarlanıyor. Etnik katliam, toplama kampları, toplu katliamlar. En son Bosna ve Rwanda'da olduğu gibi. Farklı görünen ve farklı düşünen insanlara davranışta uygulanan barbarca yöntemler Nazizm'in yıkılmasından bu kadar zaman sonra başka diktatörlüklerde yeniden uygulanıyor.

Ancak "Bir daha asla!" demeye devam etmemiz gerekir. Her şeyden önemlisi de bu

ruh haliyle hareket etmemizdir. Barbarlığı kaçınılmaz bir olgu olarak kabul edersek insanlık ve insan onuru için savaştan vazgeçmiş oluruz.

Her şeyin başı bilgidir. Gerekli bilginin bir kısmı Yahudi düşmanlığı, Yahudi düşmanlığının tarihi, yapısı ve hasta hayal dünyasıyla ilgilidir. 1998 yılı ocak ayında İsveçli bir avukat "bir Nazi selamı nasıl olur da rençide edici bir davranış olur?", diye sorabilmektedir. Tüm ülkelerde satılan ırkçı Beyaz Güç müziğinin büyük bir bölümü İsveç'ten dağıtılmaktadır. "Yaşayan Tarih" projesinin önemli bir gereksinmeyi karşılayacak bir proje olduğunu söyleyebilmem için, bence, bu iki örnek yeterli!

Lars Leijonborg, Folk Partisi Liberaller

Soykırımı'nı hatırlatmak, bugün, her zamankinden daha gerekli ve önemlidir. Bu önem sadece soykırımının gerçekten olduğunu inkâr eden güçlerin bulunmasından değil, ayrıca Avrupa'daki toplumsal gelişmenin, bugün, Almanya'da, Naziler yönetime gelmeden önce var olan koşullara benzer özellikler taşımasından kaynaklanmaktadır. İkinci Dünya Savaşı'nda insanlık ekonomik bunalım, artan işsizlik, toplumsal huzursuzlu-

ğün nelere yol açabileceğini bilmek ve anlamak için ağır bir bedel ödemek zorunda kaldı. Karanlık, antidemokratik siyasal güçler, o gün olduğu gibi, bugün de, kültürel ve etnik farklar üzerinde spekülasyonlar yapılmaktadır. Irkçılığı ideoloji olarak seçip günah keçileri yaratmaya ve eşit ve adil olmayan bir gelişmenin yol açtığı toplumsal sıkıntıların suçunu bunların üzerine atmaya çalışmaktadırlar.

Nazizm ve ırkçılığa karşı bilgilendirme ve eğitim çalışmaları yapılması

elbette gereklidir. Ancak bu çalışmaların yanı sıra işsizlik, konut ayrımcılığı ve diğer toplumsal sorunlara karşı geniş kapsamlı önlemlerin de alınması şarttır.

Gudrun Schyman, Vänsterpartiet

Kendi tarihimiz ve 50 yıl önce Avrupa'da meydana gelen korkunç olay - Soykırımı - kendi kendimize böyle bir şeyin nasıl meydana geldiğine akıl erdiremediğimizi söylüyoruz. Senin benim gibi insanlar, insanların farklı olma ve farklı düşünme haklarını savunmadıkları, ırkçılığa ve yabancı düşmanlığına zamanında tepki göstermediği için meydana geldi, bu olay.

Böyle bir şey tekrar olmamalı! Bu yüzden tüm insanların aynı değerlerde olduklarını ve aynı

temel ihtiyaçlara sahip olduklarını kavramamız, demokratik bir toplum oluşturma yolunda gerekli temelin birbirimizle ve gelecek kuşaklarla dayanışma olduğunu anlamamız büyük önem taşımaktadır. Hepimiz herkesin bir yere sahip olduğu bir toplum oluşturma yönünde sorumluluk üstlenmeliyiz. Bu toplumda herkes kendisini toplumsal gelişmeye katkı sağlayabilen ve gelişmeleri etkileyebilen bir kişi olarak görebilmeli, demokrasi ve sosyal güvenlik korunup gözетilmelidir.

Marianne Samuelsson, Çevre Partisi Yeşiller

Tarihî gerçekleri inkâr edenler kendilerini inkâr etmiş olurlar. Nazizm'in sorumlu olduğu bu büyük çılgınlıktan ve aşığılayıcı duygudan kurtulmamız hiç bir zaman mümkün olmayacaktır. Ancak gerçeği görme cesaretini göstermek, bu gerçeği başkalarına anlatmak ve bunun ört bas edilmesine veya çarpıtılmasına asla göz yummamak her kuşağın kaçınılmaz görevi, her ailenin, her bireyin en önemli ve en doğal işidir. Tarihsizlik ve ilgisizlik korkunç bir şeydir. Bizim ku-

şağımızın ve içinde bulunduğumuz çağın kötülük ve çılgınlıkla başedebilecek güçte olduğunu ve şimdi yaşayan bizlerin aklın önderliğini ve aklın

üstün gelmesini sağlamaya yetecek güce sahip olduğunu düşünür, buna kolayca inanırız. Bu tehlikeli ve yanlış bir tutumdur. Her toplum insanlarda ahlaki bilinç olmasını gerektirir.

Hepimiz, hem söz hem eylemlerimizle mutfakta, dernek yaşamında, yemekhanede, cadde ve sokaklarda ırk, din, yaş, cinsiyet, zekâ vb. dikkate alınmaksızın her bireyin dokunulmaz bir değeri olduğunu göstermeye cesaret etmek zorundayız. İtici güç olarak yalanı seçmiş olan akıllara karşı birlikte mücadeleye başladığımız zaman geleceğimizi güvence altına almış oluruz.

Alf Svensson, Hristiyan Demokratlar

Bu kitabın adı İncil'den bir alıntıya dayanmaktadır, Yoel 1:2-3

*Dinleyin, yaşlılar, ve dinleyin
bunu, ülkenin tüm kurucuları.
Böyle bir şey oldu mu hiç
siz yaşarken veya babalarınız yaşarken?*

*Hayır, bunu anlatmalısınız
çocuklarınıza ve çocuklarınız anlatmalı
kendi çocuklarına, ve onların çocukları
gelecek kuşaklara*

Stéphane Bruchfeld düşünce tarihi dalında doktora yapmaktadır ve Stockholm Üniversitesi Göç Araştırmaları Merkezi'nde çalışmaktadır. Daha önce "Förnekandet av Förintelsen. Nynazistisk historieförfalskning efter Auschwitz" adlı kitabı yayımlamıştır.

Paul A. Levine Beşeri Bilimler Doktoru'dur ve Uppsala Üniversitesi Multi Etnik Araştırmalar Merkezi'nde çalışmaktadır. Yahudilerin mal ve paralarıyla ilgili olarak hükümetin oluşturduğu komisyonda bilirkişi olarak görev üstlenmiştir. Doktora tezi olarak "From Indifference to Activism: Swedish Diplomacy and the Holocaust, 1938-1944"ü yayımlamıştır.

© Stéphane Bruchfeld, Paul A. Levine ve Başbakanlık

Mizanpaj: Elsa Wohlfart

Resim yönetmeni: Sanna Johansson/Bildresurs

Metin yönetmeni: Lena Albiñ

Çeviriler: Eva Åkerberg, Marita Zonabend, Anita Karp ve Mia Löwengart

Prodüksiyon: Invandratidningen

Baskı: Norstedts tryckeri, Stockholm 1999

Pappersgruppen'den Munken Cream'e basılmıştır.

ISBN 91-630-6390-5

1998 yılında Stockholm'de, Başbakanlık tarafından yayımlanmıştır.

Bu kitap "Yaşayan Tarih" adlı bilgilendirme kampanyası çerçevesinde yayımlanmaktadır.

Kitabın içeriğinden yazarlar sorumludur.

Natur och Kultur adlı yayınevinin ders malzemesi bölümü "...bunu anlatmalısınız..."ın yayımlanmasına katkıda bulunmuştur.

Kadın, çocuk ve yaşlılar Auschwitz-Birkenau imha kampının gaz odalarından birine 100 metre uzaklıkta, küçük bir korulukta bekliyorlar. Soyunmayı bekliyorlar. Soyunduktan sonra gazla zehirlenerek öldürülecekleri odaya girecekler. Ölülerini daha sonra aynı binadaki fırınlarda yakılacak.

Fotoğraftaki insanlar 1944 yılında, Mayıs ayı sonu ve Haziran ayı başında Macaristan'dan trenle Auschwitz'e getirilmiş Yahudiler. Bu fotoğraf kampa gelen insanlara ne yapıldığını anlatan bir albümden alındı. Ağaçlıkta çekilmiş bu fotoğraf "İşe yaramaz kadın ve çocuklar" başlığı altına yerleştirilmiş.

Ağaçlık hâlâ duruyor. İnsanlardan kalan tek şey ise bu fotoğraf.

Bu kitap demokrasinin değer yargıları ortadan kaldırılıp yerine kin ve şiddet ideolojisi konduğunda insanların başka insanlara karşı neler yapmaya muktedir olduğunu anlatmaktadır.

Kitap Soykırımı hakkında bilgi vermekte ve akıl almaz bir olayın nasıl gerçeğe dönüştüğünü tarif etmeye çalışmaktadır.

Kitabın dağıtımını Bokförlaget Natur och Kultur tarafından yapılmaktadır.

Müşteri hizmet bölümü/siparişler: Förlagsdistribution, Box 706, 176 27 Järfälla

Telefon: 08-453 85 00 Faks: 08-453 85 20

Sipariş numarası: 27-61489-1 Turkisk version

Levande Historia konusunda merak ettiğiniz bir şey varsa ilişki kuracağınız yer:

Regeringskansliet, 103 33 Stockholm. Telefon: 08-405 10 00 Faks: 08-405 42 95

Kitap ücretsiz dağıtılmaktadır.

ISBN 91-630-6390-5